

PUBLICAȚIE
SĂPTĂMÎNALĂ
EDITATĂ DE

GRUPUL
PENTRU DIALOG
SOCIAL

PSIHIATRIA

PAG 8-9-10

ANATOMIA
UNUI ABUZ
POLITIC

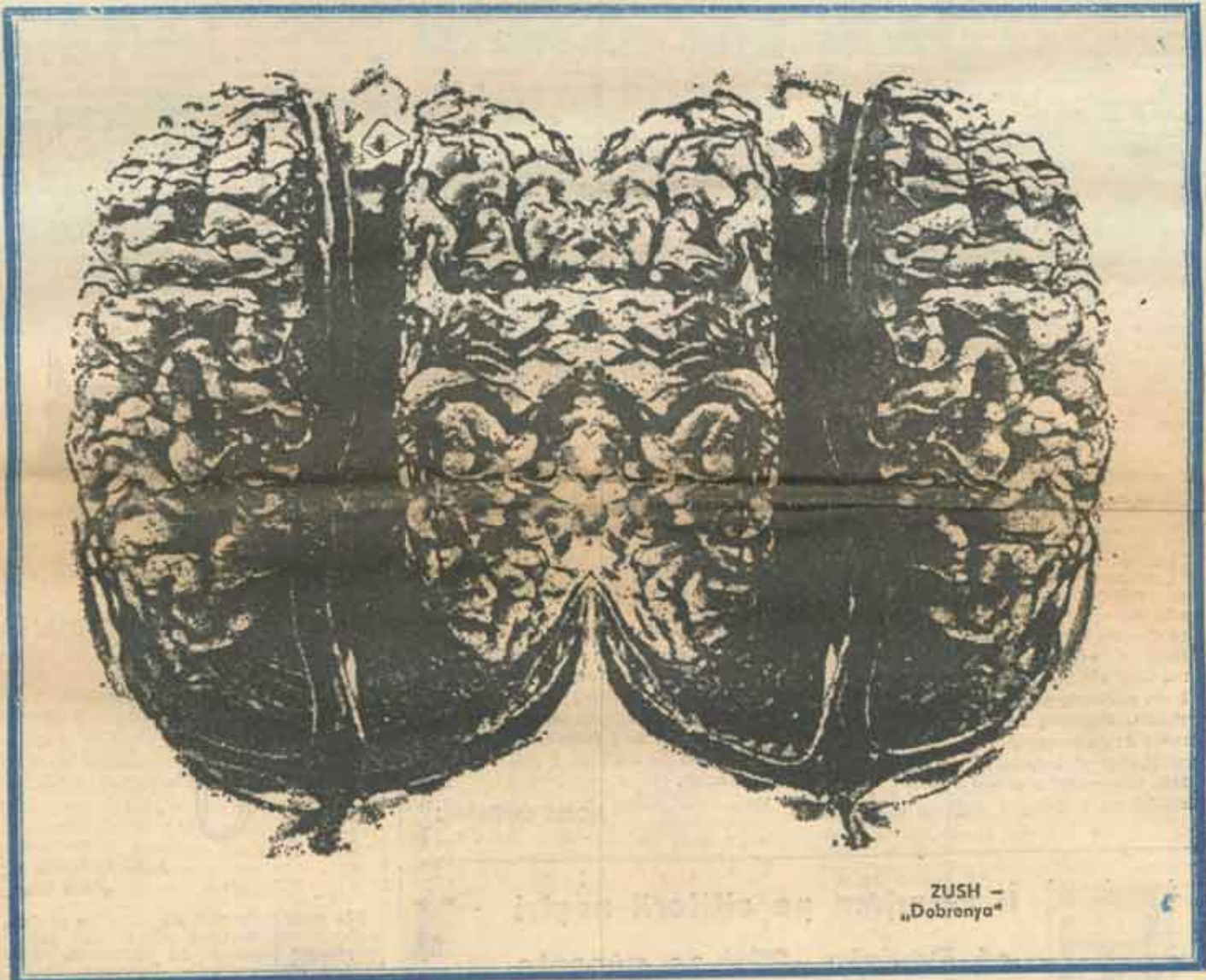
ANUL III • Nr. 8 (109) • 28.02 — 5.03. 1992 • 16 PAGINI 25 LEI

BYE- BYE, ILIESCU !

După doi ani de stagnare, ba chiar de involuție, România reîntră în Europa. Reîntră în contemporaneitate. Nu printr-un miracol, ca la revoluție, ci mult mai simplu. Prin vot. Declinul electoral al fesenismului marchează prima deblocare în procesul de tranziție de la comunism la democrație. O deblocare socială și politică, deschizând drum afirmării societății civile. Declinul electoral al fesenismului este spectaculos și parțial. De ce? Pentru că a avut loc doar în câteva mari centre urbane, în importante redute feseniste, altminteri greu de controlat. Revoluția a început la Timișoara și a continuat la București, apoi la Brașov, Sibiu, Arad, Constanța, pentru a fi apoi rapid sugrumată. Nu este o simplă coincidență faptul că în aceste orașe, la care se adaugă Ploieștiul și Bacăul, iese azi invingătoare Convenția Democratică. Ele sînt abia acum pregătite să continue ceea ce începuseră în decembrie 1989.

Succesul Frontului Salvării în salvarea a ceea ce se mai putea salva din comunism, în recondiționarea, refolosirea și reutilizarea vechii nomenclaturii, succesul deci în stoparea procesului revoluționar, nu a fost consecința unei presupuse eficiențe a acestei mișcări transformate în guvern/parlament, transformate apoi în partid. F.S.N.-ul n-avea cum să fie eficient prin preluarea tuturor instituțiilor vechiului regim, cu aparatul represiv cu tot, pentru că nici vechiul regim nu mai putuse fi eficient. F.S.N.-ul nici n-a devenit eficient pentru că nu a operat decît intervenții de prim ajutor asupra sistemului instituțional. Prin urmare, succesul F.S.N. în sugrumarea revoluției a provenit din aceea că societatea nu era încă pregătită pentru o revoluție anticomunistă, care-i fusese oferită pe tavă. Nu existau nici sindicate puterice, nici partide de opoziție bine organizate, nici lideri politici credibili (doar lideri de opinie), nici alianțe politice funcționale, nici un electorat educat în sens democratic. Toate acestea există acum. Nu sînt perfecte, sînt însă perfectibile pînă la alegerile generale și prezidențiale.

Alegătorii și-au dat seama singuri că Frontul Salvării Naționale este un „partid” al oportuniștilor, al aventurierilor politici, al pescuștelor în ape tulburi, al par-

ZUSH -
„Dobronya”

venișilor, îmbogățitorilor și imputerniciților peste noapte prin speculă, corupție, trafic de influență. Mulți dintre ei și-au dat singuri seama că F.S.N.-ul nu este, de fapt, un partid. F.S.N.-ul nu este un partid pentru că nu are nici ideologie și nici strategie (în afară de acelea ale cuceririi rapide și ale păstrării cu orice preț a puterii), ci numai o tactică. Cu alte cuvinte, alegătorii și-au dat seama că ceea ce Frontul le-a oferit la 20 mai 1990 n-au fost decît promisiuni și soluții pe termen scurt, soluții fără bătăie în timp. Asta ne face să afirmăm că o parte importantă din voturile cucerite de Convenția Democratică nu are o semnificație politică, pentru că — în afară de cei cu care s-a petrecut un proces de transformare și au devenit democrați — cei care au votat azi cheia sînt nemulțumiții, dezamăgiții. Ceea ce lipsește acum Convenției Democratice (partidelor care o alcătuiesc) este nu numai un program ideologic încheiat (lăsa, ne lipsesc ideologiile!), ci și o strategie politică (pe termen lung) — alta decît simplele drepturi universale ale omului și cultura procedurilor democratice —, una concretă, răspunzînd realităților istorice autohtone și internaționale, capabilă să reprezinte interesele sociale și politice ale unor categorii sociale definite, ale unor segmente coerente ale electoratului. Prin coînteresarea unor categorii sociale cit mai largi, ansamblului social este repus în stare de funcționare.

Intr-un ritm mai rapid decît acțiunea

pentru decomunizarea, defesenizarea și combaterea xenofobiei, a naționalismului visceral și violent, Convenția Democratică va trebui să acționeze rapid asupra condițiilor deteriorate de trai ale oamenilor. Lucrul este posibil acolo unde, în sfîrșit, au fost alese primăriile democratice. Tot ca ține de aprovizionare, apă caldă, căldură, curățenie, combaterea corupției, transport, timp liber al oamenilor, locuri noi de muncă etc. se poate îmbunătăți prin măsuri administrative competente. Acesta va fi cel mai prețios capital electoral pentru alegerile generale și prezidențiale. Și un capital politic, care va acționa cu un efect devastator asupra monopolului fesenist al puterii.

Pentru Ion Iliescu, soarele a început să apună. Pentru el și pentru toți cei care i-au fost la un moment dat complici în opera malefică de sugrumare a revoluției române (Brucan, Măgureanu, Roman, Voican, Marțian, Bărlădeanu, Căzimir Ionescu etc.), precum și pentru eşaloanele doi și trei ale puterii feseniste. În acest sens, lupta politică a devenit pentru liderii fesenisti o luptă pe viață și pe moarte. Procesul comunismului nu poate începe decît precedat de procesul revoluției române, procesele mineradelor și ale provocărilor interetnice — procesul fesenismului. Pentru că va veni ziua cînd toți cei care au colaborat prin fraudă, înșelăciune, abuz de putere cu Iliescu și gașca sa neocomunistă vor fi considerați ceea ce sînt, adică simpli colaboraționiști. Noul

rezultat electoral este un avertisment. Un avertisment adresat procurorilor și magistraților care nu au înțeles încă faptul că sînt independenți și că trebuia să-și folosească puterea doar în slujba adevărului și dreptății. Fesenismul încă mai deține centre importante de decizie și de putere, dar pentru scurtă vreme. Alegerile generale vor desăvîrși ceea ce a început acum. Dacă unul dintre șefii actualului serviciu român de intelligence ar fi cu adevărat inteligent, așa cum au fost și generalii care au înțeles că nu mai este cazul să-l susțină pe Ceaușescu, el ar trece de pe acum de partea Convenției Democratice, înainte ca soarele actualului președinte să apună din nou. Dacă cei din Convenția Democratică nu vor înțelege însă că trebuie să propună un singur candidat la președinție (fie el Rațiu, Manolescu sau Cămpăneanu), s-ar putea însă ca Iliescu să fie reales. Va fi cu atît mai rău pentru el, intrucît va fi izolat politic. Nu va mai avea de partea sa decît Televiziunea Română.

Rezultatele alegerilor locale au marcat începutul sfîrșitului guvernării politice a României de la centru. La timp, pentru că, altminteri, drama geopolitică în care ne-au împins actualii guvernanți ar fi condus nu la o integrare în Europa, ci în Comunitatea Statelor Independente sau în blocul țării islamice, fie el și sub conducerea Turciei. N-a fost să fie așa. Aferim!

DAN PAVEL

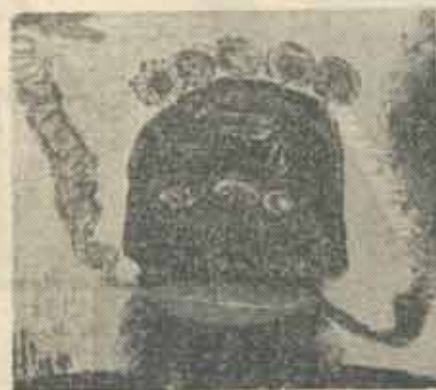

● Cu un sumar bogat și o prezentare grafică aparte, „Euphorion” este, încă și în această dimineață de doi ani în Sibiu. Această dimineață de la începutul lui. Și auz (re)clădit orașul minile unor oameni spre un cer toleranț pentru limbile în care vorbesc și se înțeleg. Se (re)construiesc piețele și turnurile breslelor. Un nou turn vor ridica aici meșteri din toată lumea: Turnul Poetilor. Poate fi metaforă. Poate fi realitate. Aici poezia și realitatea sunt siameze. — scrie Dumitru Chioara, redactorul-șef, în ultimul număr (9-11) al revistei sibiene. Interviu, critică literară, eseu, proză, poezie, — peisaj de respirație elevată, sub eșapla Centrului European de Poezie și Dialog Cultural Est-Vest, cu sediul la Sibiu ● **Dimineața** (nr. 35, 22-23 februarie) demonstrează, pe spații ample, că Ion Iliescu, în primul tur al alegerilor locale, a votat corect. Adică, nimeni nu poate dovedi că președintele republicii și-a dat votul României Mari, partid al cărui lider îl acuză pe locitorul Cotroceniilor că bea cind conduce (destinele Națiunii) ● Se respiră greu în peisajul politic românesc ● Mai ales în preajma noului săptăminal al partidului România Mare, **Politica**, în numărul 2 (23 februarie), pe prima pagină a publicației vadi-miene — o dovadă senzatională a trădării (de nem, de țară etc.): în „The Hungarian Observer” a apărut, la sfârșitul anului trecut, desenul o cheie ● Concluzia — votul cheia, votul revanșismului maghiar ● Ori cât am bagateliza asemenea găinării, nu trebuie uitat că, numai în București, pentru candidatul PRM au votat 60 000 de oameni ● Se spune, că a fi consecvent în plan politic nu e o dovadă de inteligență. Iată o dovadă a inteligenței politice, agardă: „Orice patriot va încerca să baroză calea spre candidatura lui Ion Iliescu. O pensie în vila lui de nomenclaturist ajunge. Convenția Democratică și alte forțe sociale trebuie să propună un candidat comun. Va fi, de asemenea necesară o regrupare și cu alte segmente care nu sînt la această oră în Convenție, sindicate, partide și uniuni, inclusiv segmente antiliescu și anticomuniste ale FSN. Realismul ne obligă la toate alianțele pentru a salva țara. Orgolurile, ambițiile de clan, interesul personal devin în aceste momente o lipsă de patriotism și trebuie să se estompeze în fața interesului național.” ● E adevărat, citatul nu e decupat dintr-un comunicat

al Partidului Alianței Civice, dar este semnat de vicepreședintele PAC, Ștefan Tănase (**Opinia studentescă** nr. 2, februarie 1992). Și totuși, dacă nu mă înșelă în memoria, domnul Nicolae Manolescu răspunde negativ întrebărilor puse de ziaristi în legătură cu o posibilă alianță cu FSN, fie ei și ultra-anti-comunist ● Doxăului senzational în **Expres** (nr. 6, 11-17 februarie) referitoare la tranzacțiile din spațiul mioritic ale lui Marc Rich, multimilionarul american, pentru prinderea căruia SUA oferă apăsanta sumă de 750 000 de dolari. În afacerile dintre trei regi, miniere — Deva, Bala Mare, Cluj — și Marc Rich, pierderile părții române se cifrează la aproximativ 500 milioane lei ● În ritmul asta, într-un an, doi, economia românească, — așa sublimă cum e ea — va fi în măsură să ne propulseze nu pe piața vest-europeană, ci direct în cea a Comunității Statelor Independente, mai potrivită standardului nostru ● Nu de alta, dar ne amintim că primul ministru, Theodor Stolojan, n-a exclus o asemenea posibilitate, iar președintele Iliescu nu scapă nici un prilej pentru a boci relațiile din cadrul CAER, așa cum a făcut-o de curind într-un interviu acordat televiziunii norvegene, interviu în care răposatul CAER a fost poment cam des ● Lega organizării și funcționării SRI e prilej de mare bucurie la Europa lui Ilie Neacșu. Interesant este că instituția din care face parte domnia sa nu mai agreează azi nici măcar pe președinții celor două Camere ale Parlamentului, care, alături de alții, sînt „oameni de nimic, aljuși printr-o conjunctură unică în postura de mari demnitari”. Cine știe cite capete vor cădea atunci cind conflictul Iliescu-Roman va intra pe ultima sută de metri ● N-am înțeles care e supărarea Ancuș Oegar, autoarea unui ciclu de nedumeriri gădulte de **Vilitorul Românesc**, sub titlul „Unde ne sînt păstorii?” O dezbateră a raporturilor dintre Biserică și Stat, căci se pare că asta provocă pe Anca Oegar, ar merita cel puțin participarea unor voci autorizate. Oricum e cel puțin suspectă verva năzuroasă a autoarei în momentul cind, dincolo de Prut, se pune încă în discuție autocefalia Bisericii basarabene, iar în Bucovina de nord ofensiva Kievului creează situații de-a dreptul explozive ● **Gazeta de Mureș** (nr. 7, 17-23 februarie) limezește ambiguitățile cazului Pokorny Vasile Ștefan, candidatul pentru funcția de primar, susținut de UDMR la Tg. Mureș în alegerile de la 9 februarie. Pe scurt: orice candidat la funcția de primar trebuie să înainteze comisiei electorale o listă de semnături din care să rezulte că este sprijinit de cel puțin 1% din electorat. În cazul domnului Pokorny, pe lista de susținători s-au amestecat din neglijență, semnături de pe alte două liste, întocmite în paralel, una pentru predarea istoriei și geografiei în limba maghiară, cealaltă conținând un protest al UDMR împotriva arestării unor cetățeni maghiari și romi după evenimentele din martie '90 — după cum aflăm dintr-un comunicat al filialei județene a UDMR. Astfel, pe lista respectivă apăreau semnături ale unor cetățeni ce nu domiciliu în localitate, ale citorva tineri; domnul Pokorny, votat la 9 februarie de aproximativ 50 000 de cetățeni, a fost nevoit să demisioneze.

HORIA CRISTEANU

BIENALA DE LA SAO PAULO

IOAN AUREL MUREȘAN — „Emma c'est moi”

Afiată la ediția a XXI-a, Bienala de la Sao Paulo din anul 1991 și-a propus o sensibilă diversificare a mediilor artistice, încorporându-se de această dată pe lângă genurile și domeniile tradiționale, instalațiile, happeningurile și performanțele, care au dominat, împreună cu spectacolul propriu-zis teatral, unde Andrei Șerban și-a prezentat celebra, de acum, trilogie (pentru care a primit un prestigios premiu de regie). Plasticienii care au putut fi prezenți, cu sprijinul Ministerului Culturii: George Iliescu Căliniști, Ioan Aurel Mureșan, Mircea Popescu, Marian Zidaru au reprezentat în acest context palmarul, anumite direcții ale artei contemporane românești. În sensul recuperării tradițiilor folklorice și sacre, expresie tensionată de o direcție frustă a comunicării vizuale. Acești artiști au fost selecționați de organizatori, ca avind opere conforme cu profilul actual al Bienalei.

ALEX FLEMING — „Fără titlu”

Din seria unor proiecte colective se detașează cel intitulat „Casa cu patru personaje” (dioramă lui Fernando M. Velloso, Marcos Coelho, Benjamin, Paulo Laender) cu mixaje și colaje agresive, organizate secvențial; instalațiile grupului CAYC, cu trimiteri directe la istoria cucerii Americii, cu reliefe surprinzătoare; instalațiile grupului CHAPAS, unde un rol important îl are emisia video. Din rândul artiștilor catalogați în categoria proiectelor individuale, întâlnim nume binecunoscute ca: Antonio Berni din Argentina, Horst Antes din Germania, Lász Segall din Brazilia, Tatsuji Orimoto din Japonia (cu o performanță denumită **Passare**, cu subtile amalgamări ale ceremoniilor nipone și a unor „toposuri” moderne). Se constată, pe de altă parte, prin contrast cu exuberanța barocă a unor ritualuri sud-americane, prin reiterarea unor rădăcini preceștine, a căror substanță este absorbită într-o serie de exponate, o „revansă” a purității minimaliste, neo-geometrice (Alejandro Otero, Albert Metz, Bard Breivik, Ben Zegars și alții) care realizează panouri, obiecte, denudate de orice balast redundant. Astfel Bienala urmează modul în care se polarizază o serie de tendințe divergente, dar complementare de fapt, în arta contemporană. Aceste considerații sumare nu pot să ofere decât câteva elemente mai semnificative dintr-o realitate multiformă, deconcentrată, cu o parte din românească trezită cu multe sacrificii — dătătoare de speranțe pentru viitor.

GEORGHE VIDA

Ilustrăm acest număr cu reproduceri din catalogul Bienalei de la Sao Paulo, ediția a XXI-a

Anunțăm pe cititorii din țară și străinătate că, în continuare, revista noastră asigură contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacției. Doritorii se pot abona în următoarele condiții: costul unui abonament ridicat de la sediul redacției (cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de 230 de lei pe trimestru (deci cu o reducere de 24% în raport cu costul real).

Redacția revistei „22” anunță că își rezervă exclusivitatea pentru difuzarea publicației în străinătate.

Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizată de redacția revistei „22” este interzisă.

ANUNȚĂM PE CITITORII DIN ȚARĂ ȘI DIN STRĂINĂTATE

În ciuda creșterii cheltuielilor de editare care ne obligă să ridicăm prețul revistei la 25 lei exemplarul, prețul abonamentelor lunare, trimestriale sau anuale încheiate cu redacția revistei „22” până la 31 martie 1992 va rămâne neschimbat. Doritorii se pot abona în următoarele condiții:

Costul unui abonament ridicat de la sediul redacției (cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de 200 de lei pe trimestru, (deci cu o reducere de 40 de lei, în raport cu costul real).

Pentru persoanele care nu se pot abona astfel, abonamentele vor fi expediate prin poștă, dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poștale (144 de lei). Costul unui abonament va fi de 384 de lei pe trimestru.

Pentru cadrele didactice, studenții și elevii din provincie, costul unui abonament la revista „22” pe 3 luni va fi doar 192 lei (adică jumătate din prețul obișnuit al unui abonament expediat prin poștă, cealaltă jumătate urmînd a fi suportată de „Institutul pentru Democrație în Estul Europei”, cu sediul la New York). Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma de 192 lei (pe adresa: Revista „22”, cont 45103532, BCR, Filiala sector 1, str. Londra nr. 10) și o adeverință din care să reiasă că sînt profesori, studenți sau elevi (pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, București, pentru „Serviciul de difuzare”). Expedierea revistei se va face de către redacție, în costul abonamentului fiind incluse și cheltuielile de expediție.

Cititorii din străinătate se pot abona la revista „22” depunînd costul abonamentului în contul nr. 47218 16 00030 — Banca Comercială Română sector 1, str. Londra nr. 10 (cu specificația: pentru revista „22”) sau trimițînd un cec pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei nr. 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 60 dolari pe an (30 dolari pe 6 luni, 15 dolari pe trimestru) ori echivalentul în orice monedă convertibilă (100 DM anual, 50 DM pentru 6 luni, 25 DM trimestrial, 360 franci francezi anual, 180 franci francezi pentru 6 luni, 90 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 72 dolari anual, 36 dolari pe 6 luni, 18 dolari trimestrial.

Expedierea revistei se face de către redacție. În costul abonamentului sînt incluse și cheltuielile de expediție.

Vi anunțăm pe cititorii noștri că Revista „22” se găsește în vânzare și în librăriile

HUMANITAS

Librării HUMANITAS:

București, Cl. Victoriei, 101
Iași, str. V. Alecsandri, 5
Timișoara, Bd. Revoluției (fosta librărie „Faclo”)
Sibiu, str. N. Bălcescu, 16
Pitești, Piașajul Victoriei, 89
Bocău, str. N. Bălcescu, 12

Expoziții permanente de cote HUMANITAS cu vânzare (la Fondul Plastic):

Brașov, str. Mureșenilor 1, Bd. Victoriei, 10
Cluj, Piașajul Unirii, 14
Arad, str. V. Alecsandri, 1
Galați, str. Domnească, 19

Răzoane de cote HUMANITAS:

Arad, str. Lucian Blaga, 2-4 (Anticariat)
Bistrița, str. M. Eminescu, 4-6 (Aletheia)
Oradea, str. Republicii, 65 (Libr. Crican)
Craiova, str. Papa Șapcă nr. 4 (Omnișcop)
Cluj, Universitatea din Cluj
Botoșani, str. Primăverii, 10 (Libr. Primăverii)
Constanța, Bd. Tomis 96 (FESINAR)

VICTORIE CU CÎNTEC

Intrebat de ce a durat atita timp numărarea și renunțarea voturilor din primul tur de scrutin, d-l Uglean a schimbat cu delicatețe subiectul. De altfel, ce putea să răspundă, ca să ne și convingă? Conform unei tradiții verificate, e de preferat să bați cîmpii pe tarlaua greutăților și „lipsei de experiență” sau să te pierzi în amănunte la limita bunului simț, decît să recunoști deschis că „mecheriile” din legea electorală și „trucul” cu voturile nule erau cit pe ce să ducă la fraude greu de mușamalizat, cu toată experiența cîștigată la 20 mai. Parcă pentru a spăla păcatele și ridicolul de care s-a acoperit, în special în fața străinătății, incapabili să înțeleagă moșman-deala numărătorii, Comisia Electorală Centrală, a dat „în termen” rezultatele turului doi. I-or fi ajutat la socoteală și cei șapte sute de proaspăt recruți ai misterioasei ligi pentru „Linștea Țării, Dreptate și Adevăr” (de care d-l Roman nu pare străin), formată din feseniști „cu carnet”, cum declara o nevinovată activistă. Cu ei sau fără, calculele au mers repede de data aceasta, poate și din cauză că frontiştilor începuseră să le înflorească din nou trandafirii din glastră, văzînd absenteismul din ziua scrutinului. Despre care și-au zis dinşi că nu poate veni decît din partea „ceafoltă”. Dar n-a fost să fie așa! „Necredincioșii” s-au dovedit a fi tocmai fanaticii de acum doi ani, pe care schema imbricată prezentată de Cazimir Ionescu și tepeul la modă pe vremea CPUN-ului nu i-au prea convins, preferînd să urmărească olimpiada albă...

Victoria, cvasifrătește împărțită, este însă cu cîntec. FSN-ul și-a alocat jumătate din mediul rural (incluzînd aici și orașele mai răsărite), plus vreo patru capitale de județ: Pitești, Craiova, Iași, Tg. Jiu. Este explicabil, „magia F.S.N.” nu se poate vindeca numai cu mărirea de preț și cu nemulțumirile locale, ci și cu ziare, televiziune și campanii electorale la fața locului, iar dacă în orașe, cit de cit, s-a mai auzit de toate acestea, la țară, singurul care răzbate este „zvoniul”. Bun și el, totuși, pentru că alături de realitate a mai destrămat pe ici pe colo orbirea din primele momente. Dovadă că nici chiar mediul rural, geografic vorbind, nu a fost omogen în opțiune, Ardealul și Banatul înțelegînd (din rațiuni diferite) greșeala de la 20 mai. De aceea, în aceste zone, opoziția a avut cîștig de cauză. Lovitura de grație, a constat însă în victoriile de la București, Timișoara, Brașov, Ploiești, Sibiu, Constanța, Arad, Bacău.

Nu ne putem însă limita la factorul geografic (care, desigur, își are importanța lui) sau la cel informațional, ci trebuie văzute și analizate realitățile „din teren”, care au demonstrat limpede că la oraș s-a votat din punct de vedere politic, iar la țară s-au votat oamenii și nu partidele. Acest lucru nu are nimic de-a face cu indemnurile „mature” ale președintelui, care, mirosînd primejdia, ne-a sfătuit să optăm pentru „bunii gospodari” și s-o lăsăm mai moale cu politica, ci cu diferita înțelegere a semnificației alegerilor locale. Care pentru unii au constituit începutul unor modificări de anvergură, politice și sociale, iar pentru alții, doar o schimbare de pălărie. În capitală și în marile orașe (chiar și în Cluj, unde s-a pierdut numai din rațiuni etnice) s-a înțeles că „individul”, chiar dacă este de excepție (ceea ce nu a fost cazul), tot politica partidului în care este încadrat o face, iar de isprăvile feseniște toată lumea este sătulă. Totodată, în marile orașe, puterea unui singur om, a primarului, în speță, este diminuată din cauza uriașului aparat administrativ și birocratic „moștenit”, deci, politic vorbind, votul a fost acordat celor care prezentau garanția unor schimbări. În mediul rural lipsește privirea de ansamblu asupra întregului mecanism politic, singura „fereastră” fiind televizorul, care seamănă mai degrabă cu vizeta de la ușa pușcării, de aceea candidații au fost în general desprinși din acest angrenaj și judecați conform unor criterii individuale. Teoretic, așa era normal să se întâmple peste tot, căci „omul sfințește locul”, dar numai calitățile personale ar fi trebuit să primeze. Dar cînd tîmbla și cădelnița sînt

în regia feseneului și sînt minuite tot de „foști” (chiar dacă inzebrați cu anumite calități), nu se va reuși o reală schimbare, ceea ce s-a și văzut cu prisosință în acești doi ani. Și, vorba ceea, „boala lungă, moarte sigură”... Ca să fim totuși obiectivi, faptul că au fost preferați oamenii feseneului este și vina Convenției, care, deși a reușit să acopere cu candidați „peste 90 la sută din din suprafața țării”, nu a reușit ceea ce se numește o reală penetrare în mediul rural, candidații propuși fiind în nenumărate cazuri figuri șterse, care au funcționat mai mult ca „independenți” pe listele Convenției, nereușind să inspire încredere.

Depășind însă diferența de rațiune „politică” a votului și faptul că de ambele părți victoria este relativă, se pot trage niște concluzii preliminare. Electoratul rămîne în continuare indecis și dispus din cauza aceasta să se retragă din joc, atunci cînd nu i se prezintă argumente practice pentru participare. Factorul naționalist nu trebuie nici el neglijat, evident fiind că în Ardeal, fie că ne place sau nu, trebuie să recunoaștem, în caz de balota, nu se va vota niciodată cu o alianță în care își află locul și partea maghiară. Trist, dar adevărat! Totodată, o reieșit clar, împotriva a tot ceea ce susțin politologii invocați de d-l Cămpeanu, că numai în cadrul unei convenții există șanse de reușită, și nici acelea certe. Viitoarea strategie trebuind să aibă ca mobil, cred eu, încheierea de noi alianțe și nu destrămarea celor vechi.

ANDREEA PORA

CINISM ȘI PROFESIONALISM POLITIC

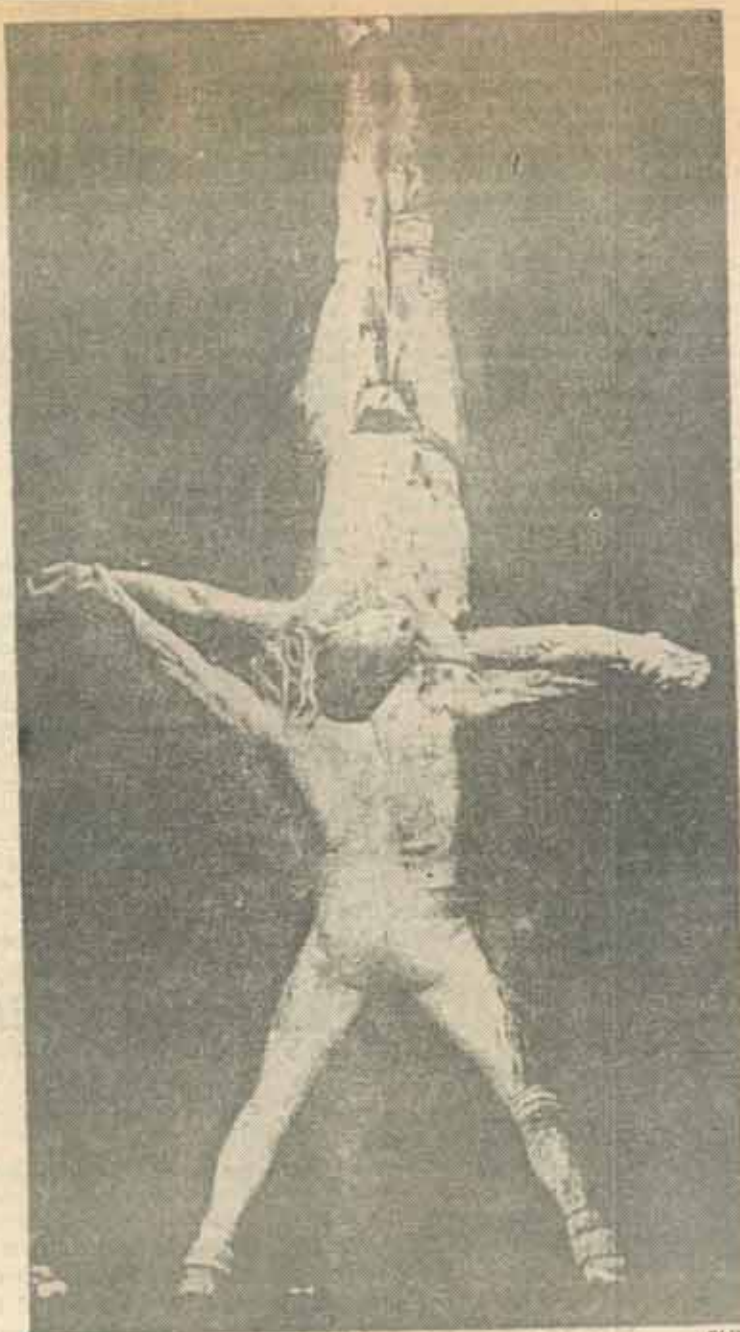
Îndată ce-am aflat rezultatele scrutinului de la 9 februarie, am întrebat pe cineva din Front dacă e posibilă, din punctul lor de vedere, o colaborare cu Opoziția pentru a împiedica victoria Stîngii la Galați. Răspunsul mi-a confirmat o mare disponibilitate personală pentru dialog și colaborare a celui interviuat, dar mai puțin una a partidului. La sedința Colegiului Director de vineri (14 februarie) se stabilise că Frontul nu poate încheia alianțe decît cu PUNR și PDAR. Desigur, varianta unei colaborări dictate de împrejurări cu cei din Convenția Democrată nu fusese exclusă, dar a fost respinsă cel puțin din două motive: Convenția este principalul adversar, iar în al doilea rînd „este de rea-credință” și nu va ezita să profite de două ori de sprîlul acordat, exploataînd propagandistic situația creată. În aceeași săptămîină, rezultatele, fie și parțiale, arătau o ascensiune însemnată a Convenției și în Front se conturase deja o idee: „slăbiciunea noastră a fost că n-am arătat defectele adversarului, că am gîndit că ar fi să ne coborîm sub demnitătea noastră”. Este flagrantă eroarea acestui raționament. A arăta defectele adversarului e o parte obligatorie a campaniei electorale, o datorie chiar față de alegători care s-ar confrunta, altfel, cu două elogi paralele. Dar cu un amendament foarte important: poți declara orice în contra adversarului tău, dar cu respect pentru adevăr. Faptul că FSN a înțeles greșit alți ceea ce e a unui decență și eleganță electorală, e și ceea ce a vrut să fie combativitate electorală e dovedit de tot ce s-a întîmplat înainte de al doilea tur de scrutin. Foarte pe seuri, mesajul electoral FSN a fost acesta: în cadrul Convenției se află

UDMR. UDMR este irendenistă, deci Convenția este irendenistă. De multe ori l-am auzit pe liderul național al FSN plîngîndu-se că lumea nu l-a înțeles niciodată bunele intenții. Și mi-a mai spus cineva că l-a auzit spunînd într-o reuniune restrînsă că șansa Frontului este să facă de aici înainte o politică cinstită. Rămîne să verificăm dacă nu cumva domnul Petre Roman greșete doar din pură ignoranță. Un ultim exemplu legat de proaspetele evenimente electorale este inventarea în pripă a Ligii pentru Linștea, Adevăr și Dreptate, formată din membrii FSN adunați de pe la sectoare și care seamănă teribil de mult cu Liga Antimonarhică scoasă în stradă de Paste să manifeste împotriva Regelui. Același voluntarism, dar nu al societății civile, ci voluntarismul unui partid aruncat în luptă în momente hotărîtoare. Cîtă vreme partidul mai are oameni dispuși să-l servească chiar și prin mijloace ilegale, rămîne încă o forță de luat în seamă, dar o ceva profund viciat în modul acesta de a înțelege și a practica politicul. Îndărătul tuturor acestor fapte se ascunde ideea că minciuna și cinismul sînt dovezi ale profesionalismului politic. Și culmea, oameni care au făcut cele mai spectaculoase demonstrații publice de cinism se bucură acum chiar și de admirația adversarilor care stau deocamdată la galerie și le admiră talentul de a nu roși niciodată. Se pare că reușita (ceea goală, a puterii) fascinează căci nu demult l-am auzit pe un cunoscut combatant din Opoziția mai nou înființată că, oricîce s-ar spune, Petre Roman este un politician redutabil. Să nu uite însă, cei care admiră, că este indecît asimilat de obiectul admirației sale.

Pe de altă parte liderul național al FSN și o parte din partizanii săi par să fie beneficiarii unei atenții speciale din partea unei zone a Opoziției care speră să coaleză toate forțele antiprezidențiale în campania electorală care urmează. Apar discrete, sau mai puțin discrete, semnale de curiozitate îndreptate spre unul sau altul din membrii Frontului, ca pregătire pentru un dialog care ar putea să urmeze. Elementul propagandistic unificator ar fi cel al anticomunismului, care prin efectul obișnuinței nu mai sună alt de atrident chiar dacă este formulat de un membru al Frontului. Iar pe de altă parte Frontul însuși este alit de eterogen, încît pare un veritabil Babel politic unde se întîlnesc simțicatul poliției al agrarienilor, naționalismul ardelenesc al PUNR-ului, naționalismul ceaușist al Românelor Mari, anticomunismul vehement, reformismul moderat și un pseudoliberalism agitat cu ostentativitate. A rapta acele personalități ale Frontului care par orientate cu adevărat către reformarea vechilor structuri și impunerea unui nou mod de a gîndi devine o acțiune fără noimă atît timp cît ei însiși se complac în acel amestec imposibil de idei politice de neimpăcat. Pentru a-și demonstra cu adevărat viabilitatea poziției politice nu sînt suficiente declarațiile de principiu, ci mai e nevoie de gestul hotărît al unei decizii publice. Dar specificul Frontului pare să fie tocmai și numai această incapacitate de coabitare.

Să admitem însă că sectarismul este dăunător și că ceea ce am spus mai sus ar putea trece drept o altitudine exclusivistă. Să nu uităm însă că de data aceasta nu mai poate fi vorba de o colaborare pe plan zonal, și care nu are consecințe politice majore, ci de o alianță care va presupune condiționări reciproce foarte severe. Cine dă acum mina cu Petre Roman numai pentru a învinge pe Iliescu în alegeri, aflînd de ochii lumii platforma anticomunismului, va rămîne într-un fel sau altul, legat de el și în caz de victorie, dar mai ales în caz de înfrîngere. Experiența tinerilor liberali este edificatoare. Au părăsit Caria pentru reformă și democrație, după ce au dat o declarație sfîrșitoasă, dar au rămas marcați puternic de ambiguitatea politică în care s-au plasat. Uneori politicienii scîpați de sub supravegherea opiniei publice seamănă foarte mult cu acei jurnaliști de la publicații foarte diferite și chiar vrăjmașe ca orientare politică și care pot colabora bine și eficient învoind implicit solidaritatea profesională, care trece inevitabil peste criteriile politice. Dar în politica solidarității, dincolo de principiile pe care te-ai angajat să le urmezi, nu poate fi decît solidaritate în minciună, mai bine spus, complicitate.

HORĂTIU PEPINE

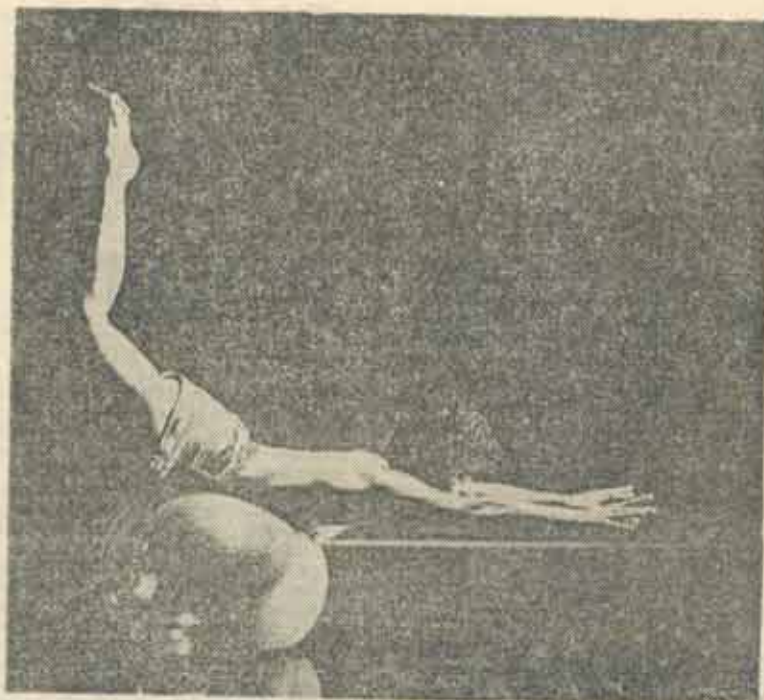
SUZ/O/SUZ -
„La fura dois baus” (teatru)

GABRIEL ANDREESCU

ÎNTÎLNIRI

În București întâlnirile internaționale sînt din ce în ce mai numeroase, începînd să facă parte din normalitate — sau să o definească. Această schimbare pozitivă se regăsește și în privința modului de organizare și la nivelul seriozității, a autenticității participării. Între 15 și 16 februarie 1992 Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România — Comitetul Helsinki și Grupul pentru Dialog Social au fost gazdele unei reuniuni pe tema conflictelor și a mijloacelor de rezolvare a conflictelor, în România, sub egida Adunării Cetățenești Helsinki (cu sediul la Praga) și cu ajutorul AID ROM. Au participat, printre alții: Mary Kaldor, Mlent Jan Faber, Radad Kumar, Iulianna Matrai (ACR), Souja Lichi, Zoran Vučić, Zdravko Grebo (Centrul Civic European pentru Soluționarea Conflictelor), Lajos Tamás, Eva Blénesi (FIDESZ), Vasile Diaconescu (Fundatia Soros), Liviu Antonesei (Alianța Civică-Iași), Lia Ciplea, Renate Gavrillas Weber, Vladimir Pereac (APADOR-CH), Mariana Celac, Smaranda Enache, Gabriel Andreescu (GDS), părintele Iustin Marchis (ortodox) și părintele Vasile Mare (greco-catolic). Situația bunurilor Bisericii greco-catolice, confiscate de către comunisti în 1948, și tensiunea dintre aceasta și Biserica ortodoxă (care le-a preluat) a fost primul subiect (ierbinie) al întâlnirii. Din păcate, pînă acum conducerea Bisericii ortodoxe a refuzat să se întâlnească cu reprezentanții celeilalte părți într-un eadru care să permită rezolvarea problemelor dintre confesiuni. Dar orice contact, și la nivel intermediar, constituie un bun exercițiu de adaptare reciprocă. Două ar fi elementele care au frapat la întâlnirea din 15-16 februarie: (1) invitația făcută erodnelosilor greco-catolici, de părintele Stavropoulos; (2) diferența de opinie a reprezentanților ortodox, față de celelalte confesiuni și față de invitații din străinătate în privința caracterului național (sau nu) al unei credințe. Ierarhiile Bisericii ortodoxe din Sud-Estul Europei au intenția să contracareze — prin ce mijloace vom vedea — prozelitismul intens pe care îl practică alte confesiuni, secte, după afirmarea libertății religioase în țările foste comuniste. Se va manifesta, în această zonă a Europei, un „fundamentalism religios”? Decizii importante au fost anunțate, în orice caz, pentru primăvară.

Tensiunea etnică a fost și ea discutată în punctele cele mai delicate. Simplificînd lucrurile, conflictul româno-maghiar este, cu prioritate, de natură politică. Cel de-al doilea conflict, care a produs (fi-rese) emoții și în țară și în exterior, privește raporturile (țiganilor (romilor) cu celelalte etnii. Peste 21 de comunități de țigani au fost alungate din satele unde se stabiliseră. Atacurile din presa extremistă, chiar emisiuni ale televiziunii române, au reprezentat, indiscutabil, o propagandă sovietă. Asociațiile țiganilor — în primul rînd, Federația Etică a Romilor — au replicat făcînd plingeri la organizațiile internaționale și la cele interne care au în vedere apărarea drepturilor minorităților. S-a vorbit despre pogromuri, despre persecuție rasială s.a.m.d. Cîteva rapoarte (Helsinki Watch, al Guvernului american) au calificat, sever, situația țiganilor din România. La intrunire s-au subliniat fenomenele inacceptabile, incompatibile cu o societate civilizată, care s-au manifestat în aceste situații: (1) culpabilizarea colectivă; (2) justiția privată; (3) incitarea la ură rasială. Dar eludarea aspectelor sociale (care stau la baza conflictului dintre țigani și celelalte etnii), deci a ecuilatate fațete a medaliei, nu este de natură să liniștească atmosfera, nici să dea un plus de prestanță asociațiilor pentru apărarea drepturilor omului. În cele 21 de cazuri de expulzare explozia a fost declanșată de fapte reprobabile ale țiganilor. În anumite sate (Mihail Kogălniceanu, Bolintinul din Vale, ea să dăm numai două exemple) țaranii se aflau de ani de zile sub teroare: copii băuți, femei violat, furturi fără oprire. Autoritățile nu au acordat (nu au putut să acorde?) protecția cerută. Cum să califici astfel de cazuri? S-au dat explicații sociologice. Literatura de specialitate confirmă, într-adevăr, tendințe de auto-apărare colectivă indiferent de meridian, în cazuri în care autoritatea publică nu se dovedește capabilă să asigure securitatea locuitorilor. În concluzie, puterea de stat are principala responsabilitate pentru apariția unor astfel de confruntări, dar asta nu înseamnă că societatea civilă trebuie să se simtă mai puțin obligată de a căuta soluții de reducere a tensiunilor. De altfel întâlnirea de la sediul GDS a constituit prima sesiune a Centrului Civic European pentru Soluționarea Conflictelor.

CRISTINA BRANDINI — „Echilibru”

SORIN FAUR
AUTORITATE
ȘI DEMISIE

În România, noțiunea de autoritate s-a depreciat constant pe parcursul celor aproape 50 de ani de dominație comunistă. Între alte comandamente, activistul de partid se ghida și după principiul nu fă astăzi ce trebuia să faci ieri, fiindcă mine s-ar putea să nu mai fie cazul. Acest truc al implicării pasive, dublat de o agresivitate nefardată la început, aproape subtilă în cele din urmă, a subrezit temelile autorității într-altă încă și astăzi societatea românească e într-un continuu recul. Evident că Frontul Salvării Naționale, formațiune care recuperează, recondiționează și refolosește elementele unui aparat letargic și compromis, nu putea să refacă handicapul. Mai mult, libera circulație a informației — atîtă cită e — n-a făcut decît să demonstreze evidența: autoritatea publică e poluată de corupție și incompetență, adevăr dureros pe care, în recenta campanie electorală, chiar reprezentanții Frontului l-au vehiculat, fără complexe în privința răspunderii.

Odată cu pătrunderea reprezentanților opoziției în structurile decizionale — guvern, administrație locală —, refacerea prestigiului autorității publice devine, cel puțin teoretic, posibilă. Teoretic, fiindcă practica e greu de crezut că opoziția nu va fi subminată metodic, pentru recuperarea capitalului politic al Frontului. La ora la care rezultatele alegerilor locale erau încă parțiale, pe prima pagină a unui ziar pentru care se stă zilnic la coadă apărea, în chenar negru, următorul text: „Primarii Capitalei numiți în doi ani de

FSN au dus la îndepărtarea electoratului bucureștean de partidul trandafirului, Noul primar general al Capitalei, candidatul „cheii”, are o perspectivă mult mai amplă: el poate compromite dintr-un foc în fața alegătorilor 14 partide.” Suprațitul întregului număr al „Libertății” de luni 24 februarie — căci din acest ziar am citat — era: „Certitudinea turului doi: Primarii din Capitală — aleși minorității”.

Poate că prezumțiile și rătățiile unei gazete oarecare sînt nerelevante. Însă opiniile liderului național al Frontului dintr-o recentă emisiune televizată, nerecunoscînd meritele unuia dintre miniștrii liberali care a reușit să deblocheze o linie de credite din băncile occidentale, sînt exemplificări ale unei periculoase strategii. Aceea a subminării autorității în folosul propriului partid.

„Dacă tot ce e drept e adevărat, adevărul eticodată nu e drept, fiindcă doare, dar el trebuie spus.” Cu aceste profunde considerații despre adevăr, Petre Roman marca, la Brașov, debutul campaniei electorale pentru alegerile locale, iar între adevărurile care au trebuit spuse nu putea lipsi nici expunerea pericolelor ce ne pîneau votînd „cheia” — refacerea moșilor, instalarea pe tron a Regelui, pierderea Ardealului, teroarea proceselor politice intenționate tuturor membrilor partidului comunist —, nici soluția Rozel: Liniște cu pînteni (tablou de Cazimir Benedict Ionescu).

În cadrul emisiunii realizate de redacția Jocuri și concursuri, expremierului i-a fost pusă o întrebare profundă: care este, pentru un om politic, soluția în cazul unui conflict între conștiința individuală și datoria față de colectivitate? Întrebarea a beneficiat de un premiu gingaș și de un discurs paralel cu fondul chestiunii. Răspunsul nu putea fi decît unul singur — demisia, însă o asemenea soluție nu poate aparține decît posesorului unei conștiințe exigente. Și autoritare, dacă vrei.

DAN OPRESCU

UN
EST-EUROPEAN
ÎN AMERICA

Pentru un est-european, America este în primul rînd o experiență culturală, deci existențială; se pare că un contact cu realitățile americane e de natură să scoată la iveală, mai degrabă decît într-altă parte, sistemul de judecări în care am fost crescuți.

America nu este doar una singură, ci

sînt cel puțin două Americi: una este cea a marilor orașe de felul New York-ului, cu o lume foarte amestecată din punct de vedere rasial și cultural, cu o atmosferă foarte agresivă și tensionată, extrem de diferită de cea a marilor capitale europene cu care — chipurile — am fi mai obișnuiți. Această America atrage și respinge totodată pe noul venit din Europa Răsăriteană: îl atrage prin oportunitățile de integrare pe care i le oferă imediat (alți membri ai comunității de limbă din țara de origine, foști colegi sau prieteni), o alujbă chiar, dar îl respinge în măsura în care est-europeanul va descoperi în sine neașteptate resurse de inteligență și agresivitate. Lumea marilor orașe americane este atît de diversă încît est-europeanul, de obicei, suferă de lipsa protecției uniformității culturale de acasă.

Cea de-a doua America este America suburbiilor și a micilor orașe, o lume liniștită și adesea filistină, foarte conservatoare, dar cu care — aparent paradoxal — est-europeanul își va găsi destule afinități; această America este cea pe care mulți în Europa de Răsărit (sau în America Latină) ar dori-o transplantată la ei acasă, și tot ea este America spre care se îndreaptă cel ce și părăsește (mai mult sau mai puțin definitiv) țările de baștină. Conservatismul acestei Americi este „normalitatea” pe care și-o visează întregul fost lagăr socialist; aici idealul „depolitizării” pare să se fi intrupat, căci fiecare își vede de treaba lui, muncește din greu (dar pe dolari), se uită la televizor, e „manipulat” de industria reclamelor și votează (chiar și cînd nu se ostenește să meargă la vot) pentru continuarea acestui sistem, a acestui stil de viață (deci votează, cînd votează, fie cu republicanii, fie cu democrații). Lumea provinciei americane (inclusiv cea a suburbiilor) nu mai trebuie să ia decizii fundamentale (socialism, capitalism, dictatură, democrație etc.), ci numai să-și amelioreze viața, să-și sporească veniturile, să găsească noi modalități de a trăi mai confortabil și alte asemenea. Est-europeanul este foarte dornic de o așa „normalitate”, el a obosit să tot facă „istorie” de cel puțin o jumătate de secol; „mi-e sete de repaos” ar putea susține mai orice est-european, iar pricina pentru care ațîța caută să ajungă în America este exact aceasta: vor să intre în „normalitate”, să nu mai trăiască permanent doar în „decenii de împliniri mărețe”, ci în zile și nopți obișnuite.

Doar că aici economia este capabilă să asigure, uneori, zile de nopți „obișnuite”, pe cînd în Europa de Răsărit lozincă — cea știută — se prefăce în minciună electorală. Suburbia și provincia americană te ajută să-ți trăiești sentimentul propriei nevinovății; în replică, cerșetorii din marile orașe, cei care te întîmpină la ușile magazinelor alimentare, prin parcuri sau la grile de metrou, toți aceștia te fac să te simți vinovat că ești (aparent sau numai eu puțin) deasupra, la fel cum te simți vinovat cînd întîlnesti în ziare fotografia unui copil care moare de foame prin Africa.

Marginalii, minoritarii de tot soiul, dezmoșteniți soartei sau lumeni interlopă, cu toții izolată alcătuiesc flora și fauna marilor orașe; toți aceștia însă nu pot supraviețui decît pe fondul autoreproducerii Americii majoritarilor, a Americii muncitoare, provinciale (pînă la paroxism) și conservatoare. Marile orașe sînt și marile rezervoare de critică față de obtuzitatea în care sffrîște, pînă la urmă, miopia provinciei și a suburbiilor; dacă filmele Hollywood-ului pot fi socotite drept expresia filistinismului și a autoamăgîrîi provinciei americane, atunci filmele New York-ului (de la Charles Chaplin la John Cassavetes și de la Woody Allen la Barton Fink) exprimă în primul rînd umanitatea atît de încercată a marilor orașe.

De fapt însă, nu există două Americi, sau trei, sau șapte, ci doar una singură, unică și „multilateral dezvoltată”, în care nu se poate să nu te regăsești, pe de o parte, spre a te pierde din nou într-altundeva. Iar această unică America, oricît ai critica-o (pe drept și pe nedrept), oricît i-ai sta împotriva, nu se poate să o disprețuiești, ceea ce echivalează cu a spune că nu se poate să nu o iubești.

New York, septembrie 1991

TATSUMI ORIMOTO — „Bird”

LIVIU ANTONESI

FESENISMUL — BOALA SENILITĂȚII COMUNISMULUI

Lenin avea dreptate când considera stângismul „boala copilăriei comunismului”. El se înjelea numai când formula restrictiv diagnosticul, pentru că, neputând fi un sistem politic matur datorită vicilor sale interioare, comunismul rămâne un stângism de la naștere și până la decesul său inevitabil. Gîndul de a citi fesenismul prin grila oferită de istoria partidului comunist bolșevic mi-a fost sugerat concomitent de lectura cărții lui Roy Medvedev *Despre Stalin și stalinism* și de actuala luptă pentru putere dintre Ion Iliescu și Petre Roman, atât de asemănătoare cu lupta pentru putere din anul '30 din Uniunea Sovietică. Sau cu cea din România din anul '90, în cursul căreia Gheorghiu-Dej și-a eliminat rivalii. Modelul însă rămâne cel bolșevic, așa că vom ramâne în cadrele lui. Coincidențele sînt prea numeroase pentru a fi întâmplătoare. O simplă trecere în revistă a evenimentelor e suficientă, pentru moment, în ilustrarea paralelismului evoluțiilor.

E necesar, mai întâi, să ne amintim că evenimentele din România din decembrie 1989 se înscriu în aria mai largă de salvare a comunismului (mai precis, a *nomenklaturii* sale) inițiată de Gorbaciov la sfîrșitul deceniului trecut. E limpede că nu distrugerea sistemului comunist și-a dorit Mihail Sergheevici, ci doar metamortizarea acestuia în ceva acceptabil. Vestului pentru a putea capta ajutoarele absolute necesare reanimării unor economii muribunde. Din fericire pentru poezia răsăritească, principiul buigăreții de zăpadă a împins lucrurile dincolo de intențiile gorbacioviste în majoritatea țarilor ex-comuniste. Pe rînd, conducerea neo-comuniste din Ungaria, Polonia, Cehoslovacia, chiar Bulgaria au capotat în fața presiunilor pentru democratizare reală. În Albania, lucrurile au demarat mai tîrziu, iar în România, după explozia decembristă, ele evoluează mai lent. În Uniunea Sovietică, descompunerea comunismului s-a văzut accelerată de eșecul puciului din august, dar nu este încă limpede încotro și cu ce viteză vor evoluia mai departe lucrurile. Comunismul nu este poate încă mort, dar e limpede că e muribund. Pericolele vin din faptul că fiara rănită, pe moarte, încă mai poate să muște.

Cazul României este specific datorită șiretlicului folosit de echipa comunistă de la putere de a proclama „dizolvarea partidului comunist”. Partidul a fost dizolvat, dar întreg aparatul său, mai puțin prima linie direct expusă prin alăturarea de Ceaușescu, a fost recuperat în structurile puterii administrației și ale partidului de guvernămînt. Se poate spune că rolul lui Iliescu de a salva *nomenklatura* comunisto-securistă a fost jucat cu mult profesionalism — pierderile au fost minime, cele mai mici din tot Estul.

Fără îndoială, în România, a existat o revoltă populară împotriva comunismului în decembrie 1989. Unii susțin că a fost spontană, alții că de fapt condițiile spontaneității sale ar fi fost create de către Securitate cu eventuala asistență a experților K.G.B. (așa se declanșase procesul schimbărilor și în alte țări din Est, după cum a început să lăsa la lumină), în sfîrșit, se mai susține că revolta a fost pur și simplu provocată. Există argumente pentru toate aceste teze și, probabil, istoria va descoperi în cele din urmă adevărul. Altfel, este important — geniala găselniță cu dispariția (evaporarea peste noapte) a partidului comunist și inventarea *Frontului Salvării Naționale*, ca larg organism „de concentrare democratică”!

În ce mă privește, cred că un complot / mai multe va / vor fi existat dinainte, însă numai în stadiul de proiect imprecis, oricum fără a avea o dată fixă de declanșare. Probabil că declanșarea revoltei de la Timișoara a determinat intrarea în priză a echipei

de complotori pentru a putea specula revolta în folos propriu. Pe 20 decembrie în Timișoara nu s-a mai tras și e, poate, momentul în care s-a realizat înțelegerea între virfurile Securității, armatei și partidului privind „debarcarea” lui Ceaușescu și calea de urmat în continuare. Există motive să credem că mitingul din 21 decembrie a fost sugerat lui Ceaușescu de complotiștii din Securitate, armată și partid sau că aceștia, cunoscîndu-l „stilul”, l-au asigurat că situația e sub control. Explozia petardei, ca și alte „amănunte” ar sugera că tulburările au fost declanșate de „experți”. Interesant rămîne și faptul că reprimiunea a fost suficient de puternică pentru a provoca reacția populației, dar și suficient de slabă pentru a nu bloca această reacție. Faptul că nu prea există vinovați pentru această reprimiune vine în sprijinul tezei unei anume înțelegeri între forțele de Securitate, armată și miliții și cei ce vor prelua ulterior puterea.

Echipa „emanată” la putere pe piramida de morți, schingiuită și rănită este însă din primul moment una alcătuită din vechi activiști comunisti — Iliescu, Brucan, Bîrlădeanu, Corneliu Mănescu etc. — și din urmași ai acestora, precum Petre Roman și cel din jurul său. *Academia „Ștefan Gheorghiu” și Institutul de cercetări de pe lângă C.C. al P.C.R.* au fost principalele „rezervă de cadre”. Să amintim, cu titlu ilustrativ, că Sergiu Celac, primul ministru de externe, fusese traducătorul oficial al lui Ceaușescu, că Adrian Năstase, succesorul său, este ginerele lui Angelo Miculescu. Un alt subterfugiu tipic comunist a fost crearea unei „fațade”, a unui paravan alcătuit din autentici opozanți și disidenți anticomunisti, transformați, fără să-și dea seama aproape, în „tovarăși de drum”. Că a existat și o luptă pentru putere între facțiunile comuniste stau mărturie guvernele efemere Dăscălescu și Verdet, precum și eliminarea lui Gheorghie Apostol, unul din semnatarii „scrisorilor celor șase”, eliminare produsă după tipicul bolșevic al demascării. Așa cum dovedește excepționalul studiu publicat nu de multă vreme în *România literară*, „spectacolul teroristilor” a fost necesar pentru a deturna atenția populației revoltate și a înfăptui preluarea integrală a puterii. Cu ajutorul acelorași „teroriști” a putut fi contramandat mitingul din 26 decembrie, speculîndu-se și buna credință a Doamnei Doina Cornea.

Evenimentele din 12 ianuarie 1990 sînt un episod al luptei pentru putere și duc, în ciuda derutei inițiale a echipei Iliescu, la eliminarea lui Dumitru Mazilu. Pe 23 ianuarie, F.S.N. anunță participarea la alegeri, fără a recu-

noaște că, de fapt, este succesorul „legitim” al partidului comunist, ceea ce a determinat, între altele, părăsirea *Frontului* de către aproape toți foștii opozanți anticomunisti reali. Între timp, avusese loc vizita lui Șevarnadze, acesta neînțînindu-se tocmai cu responsabilul *Frontului* pentru politica externă, Dumitru Mazilu, ce se afla deja în dizgrație. Schimbarea conducătorilor întreprinderilor și crearea „fronturilor” în instituții și întreprinderi intră în aceeași logică bolșevică. Normal era ca directorii compromiși și necorespunzători să fie schimbați prin decizia organelor superioare, nu prin „mînie proletară”, ca în Rusia Sovietică a anilor 1917—1918. Și la fel de normal ar fi fost ca politica să nu pătrundă în întreprinderi. Interesant mai este că o bună parte din directorii schimbați în decembrie-ianuarie poate fi regăsită pe listele de candidați ale *Frontului* pentru alegerile din mai 1990.

Pînă pe la sfîrșitul lui martie 1990, F.S.N. a reușit să recupereze întreaga a doua garnitură a partidului și cam toată administrația locală. Celor prea compromiși li s-au plătit lefurile grase pînă în martie, iar ei au fost prompți în a susține propagandistic pe binefăcătorii. Măsurile populiste — compiet antieconomice, de altfel — demagogia deșănțată, controlul aparatului administrativ și represiv, precum și falsificarea parțială a alegerilor au permis *Frontului* succesul electoral din mai trecut. Strigătul „I-am zdrobit” spune totul despre esența totalitară a acestei grupări politice de tip mafiot. Bazîndu-se pe acest succes, liderii săi au decis zdrobirea efectivă a opoziției politice și nepolitice prin mineriada din 13—15 iunie. Numai datorită extraordinarei riposte internaționale și reacției neașteptat de prompte a unei părți din intelectualitate, studențime, dar și a presei independente, pluralismul politic embrionar și aspirațiile spre democrație au putut supraviețui acelei încercări „de forță”, „de tip bolșevic” — ca să-l parafrazez pe unul din eminenții inițiatori ai puciului, proaspătul ales, pe atunci, președinte Ion Iliescu. Actuala conducere știe bine că nu poate asigura supraviețuirea economică a țării fără ajutor extern și, de aceea, se străduie să păstreze aparențe de onorabilitate. Că nu prea reușește — e cu totul altceva. Cum ar putea oamenii care au slujit întreaga viață sistemul comunist să deprindă, peste noapte și la o anumită vîrstă, deprinderi democratice reale?

Primul semn, totuși, că F.S.N.-ul (sau ceea ce se ascunde sub numele acesta) n-a dorit o reală schimbare a regimului din România este de natură economică, nu politică. De fapt, reforma în curs nu depășește cadrele N.E.P.-ului prin care Lenin încerca să pună pe picioare economia sovietică la începutul anilor '20, fapt vizibil în imperfecțiunile legii funciare și în proasta sa aplicare, în tentativele disperate de a menține monopolul proprietății „socialiste”. Același lucru se poate spune și despre legea privatizării. De altfel, nici pentru Ion Iliescu, nici pentru *Constituția* fesenistă caracterul sacru al proprietății nu există. Pentru Iliescu, proprietarii sînt un fel de paraziți — cum a declarat la „Plenara cu agricultura” din octombrie —, iar *Constituția* nu garantează proprietatea particulară. În plus, unificarea cursurilor leului, măsură salutară economic, a fost însoțită de o decizie caracteristică „comunismului de război”,

mă refer la confiscarea valutei întreprinderilor și la re-centralizarea fondului valutar. Este o măsură ce poate fi înțeleasă prin disperarea puterii în fața dificultăților sociale și economice ale țării în curs, dar nu e mai puțin o abatere de la democratizarea economică.

Pe fondul acestor evoluții, conflictul deschis Iliescu — Roman nu pare a fi unul dintre un comunist și un democrat ci, mai degrabă, între doi comunisti cu vederi diferite asupra metodelor de menținere a sistemului. Ion Iliescu face figură de vechi bolșevic, de factură oarecum stalinistă, împiedicat de presiunile externe să se manifeste ca atare. În vreme ce Petre Roman pare un *nepman*, teoretic aproape de Buharin, să zicem, dar comportamental foarte asemănător lui Oatap Bender din celebritățile romane ale lui Iif și Petrov. Și, ca peste tot între bolșevici, este înainte de toate un conflict pentru putere. Probabil că Roman are dreptate cînd susține că, în septembrie, mineri au fost aduși de aripa Iliescu pentru a-l debarca, dar ex-premierul uită să adauge că la organizarea mineriadei din iunie 1990 a fost el însuși participant. Cum participant a fost la toate cele reproșate acum lui Ion Iliescu — reactivarea Securității, conflictele interetnice, discreditarea democrației și a promotorilor acesteia etc. În momentul de față, asistăm de fapt la reeditarea — în gamă minoră, pentru că minorii sînt și protagoniștii — a conflictului Stalin — Buharin. Atunci, a cîștigat Stalin. Acum, ar fi la fel de rău să cîștige oricare din părți, pentru că oricare formulă de comunism este la fel de dăunătoare evoluției unei țări. Cea mai bună soluție pentru România pare a fi scindarea *Frontului*, în aripa comunistilor duri a lui Iliescu și în cea *nepmanistă* a lui Roman. Cea din urmă, prin auto-epurări succesive, ar putea deveni, în cele din urmă, chiar o aliață a democrației. Există, totuși, în *Front*, și o mulțime de oameni de treabă, unii foarte buni specialiști, și ar fi păcat să nu-și poată pune în valoare calitățile profesionale, politice și morale. Bineînțeles, ideal ar fi ca lupta din *Front* să meargă pînă la capăt, astfel încît să lăsa la lumină toate dedesubturile preluării puterii și guvernării feseniste. Asta ar deschide, într-adevăr, drumul unei democratizări mai rapide a țării, mai tîrziu prin trezirea întregii populații și prin limpezirea climatului social în care sîntem siliiți să trăim de doi ani. Din păcate, acest lucru este puțin probabil, dat fiind că instituția care se află în spatele *Frontului*, mă refer la Securitate, va avea grijă să-și împace pe „polemisti” înainte de a se petrece ireversibilul. Am spus Securitate și nu S.R.I. pentru că „onorabila instituție” s-a împărțit în mai multe fracțiuni, dintre care unele activează oarecum legal, altele de-a dreptul în ilegalitate.

Mecul dintre Iliescu și Roman este în curs. Dacă opoziția va ști să profite de răgazul ce i se acordă pentru a se organiza mai bine decît este acum, putem întrezări unele șanse pentru accelerarea procesului de democratizare a țării. Iar dacă serviciile noastre secrete sînt atât de inteligente precum se laudă, ar trebui să înțeleagă că ele mizează pe un cal mort și că e recomandabil să nu se amestece în jocul politic. Nu li se poate cere să inițieze tratative cu opoziția, întrucît ar însemna să-și părăsească „echidistanța” la care — tin atât de mult! Cum s-a și văzut.

Pare limpede, deci, că fesenismul nu este un neo-comunism — el nu ajunge nici măcar la nivelul *eurocomunismului* din Vestul anilor '70 —, ci un bolșevism clasic ce oscilează între o stînga stalinistă și o dreaptă buharinistă. La stînga stîngii, stă Verdet, un fel de Kamenev. Nu-l putem compara cu Troțki, pentru că acela avea o anvergură intelectuală pe care șeful *pesenist* nici măcar nu-și poate permite s-o viseze. Tot pe acolo, la stînga stîngii *Frontului*, dar și la dreapta oricărei drepte echilibrate, își face jocul nostalgicii național-comunismului ceaușist de tipul Romăneli Mari și-al grupării Europa. Aici e concentrată și aripa ceaușistă a Securității, cea mai „internationalistă” fiind „în *Front*”. Ceea ce-i deosebeste pe toți aceștia de bolșevismul anilor '20—'30 este lipsa oricărui fel de ideal și rezumarea la rolul unei simble mafii politico-economice. Inși ca Stalin, Buharin, Troțki au circumstanța — nu neapărat atenuantă! — că mai credeau în comunism. Bolșevicii de azi nu mai cred decît în putere. Și toată energia este canalizată în direcția păstrării ei cu orice preț. De aceea, pînă la urmă, o vor și pierde.

LA TIROLESA —
„Organizația neagră”

CONTRIBUȚIA CULTURII ISTORIEI LA FORMAREA SOCIETĂȚII CIVILE

Pentru activitatea laborioasă a Institutului Goethe din București (director Vladimir Kadavy), perioada 18-19 februarie a.c. a reprezentat fără îndoială un punct culminant în fața unei săli arhipline - nu puțini au trebuit să se mulțumească cu un loc în picioare -, timp de două zile s-au desfășurat de dimineața până seara dezbateri pasionante axate în principal pe problema recrudescenței naționalismului. Faptul că ideea pentru un asemenea colocviu a pornit de la studenții facultății de istorie din București a demonstrat încă o dată - dacă mai era nevoie - sensibilitatea tineretului pentru problemele acute ale comunității noastre, precum și capacitatea sa de a le formula. Prin intermediul unei întâlniri între istorici germani și istorici români s-a putut întâmpla un program complex în care s-au succedat într-un ritm susținut comunicări, discuții și mese rotunde. Ele au prilejuit o cunoaștere reciprocă, dar și o înțelegere mai profundă a propriilor dileme prin confruntarea cu problemele celuilalt. Calibrul conferențiarilor - de partea germană profesorii Jörn Rüsen, Bodo von Borries și Jürgen Kocka, de partea

română profesorii Giurescu, Pippidi, Zub (uno din mesele rotunde a fost onorată și de prezența profesorilor Papacostea și Duțu) -, precum și participarea angajată a publicului au contribuit, în ciuda barierelor lingvistice, la crearea unui climat de adevărată emulație intelectuală. Unul observator atent nu i-a putut scăpa însă o subtilă defazare între modurile în care este abordată problema naționalismului de oameni care trăiesc de patruzeci și cinci de ani într-o democrație parlamentară și de oameni care tocmai s-au eliberat, mai mult sau mai puțin, de servitiile unui sistem național-comunist. Mesajul transmis de oaspeții germani a fost în esență acela că statul național reprezintă o formă istorică datată, care nu poate face față exigențelor contemporaneității, așa că o identitate bazată pe un spirit național se cere complinită de o adesiune la ideea europeană și la valorile democrației. Întâlnirea s-a constituit astfel într-o încercare de exorcizare a răului prin intermediul meditației și al dialogului.

THOMAS KLEININGER

ANDREI PIPPIDI

MITURILE TRECVUTULUI / RĂSPÎNTIA PREZENTULUI

La 22 noiembrie 1940, în ajunul aderării României la Axă, cancelarul Reichului îi primea pe generalul Antonescu. În cursul acelei convorbiri, generalul a prezentat programul noului regim revoluționar din România, declarând că „între ziua de ieri și cea de azi se ridică un zid impenetrabil” și acuzându-l pe cel care guvernaseră țara până la 6 septembrie 1940 că fuseseră susținuți din umbră de sovietici și de evrei. Afirmații care nu țineau seama de alianța care exista încă între Germania și URSS și care ar fi putut fi ușor contrazise, date fiind, pe de-o parte, legile rasiale de la începutul anului 1938 și din vara 1940, pe de alta, anexarea Basarabiei și a nordului Bucovinei de către Uniunea Sovietică în ultimele zile din iunie 1940. Pledoaria lui Antonescu urmărea desigur să câștige favorurile Führerului pentru a recupera teritoriile pierdute (în primul rând, Ardealul de Nord, obținut de Ungaria la 30 august).

Argumentele lui Antonescu

Cu această intenție, conducătorul român a recurs la o serie de argumente istorice, de felul celor următoare: „România are cel mai glorios trecut dintre toate popoarele care trăiesc în regiunea Dunării și a Balcanilor. Este cea mai veche națiune din această zonă și își găsește originea în vremea dinaintea de Hristos când un imperiu întemeiat de romani se întindea peste Dunăre, Carpați și Nistru”. Statul român este „un caz unic în istorie, deoarece o limbă și o administrație create ca rezultat al unei stăpîniri romane

de 200 de ani au rămas mai mult sau mai puțin neschimbate pînă în ziua de astăzi. În cei 1800 de ani următori, și-a menținut limba, obiceiurile și același tip rasial... Românii au fost cel dintîi popor care a ieșit din Evul Mediu cu o organizare politică. Vreme de cinci secole, ei au luptat împotriva rușilor și le-au oprit înaintarea la Dunăre”. Rezistența contra tătarilor, pe Nistru, a durat și ea vreo trei-patru veacuri. Concluzia discursului era că România își datorează hotarele numai dovezilor de vitejie pe care le-a dat de 2000 de ani și că e gata să mai lupte încă 2000 de ani.

Ar mai fi poate de adăugat că acest discurs era foarte caracteristic pentru personalitatea lui Ion Antonescu. În 1919, fiind ofițer de stat-major, viitorul dictator publicase o compilație istorică, cu titlul **România, originea, trecutul, sacrificiile și drepturile lor**, pentru a demonstra arbitriilor echilibrului european intrunși în Conferința de la Versailles, că granițele legitime ale României sînt acelea la care ea „aspiră neîntrerupt de mai bine de zece secole”.

Cele două etape ale naționalismului

Citită astăzi, cînd românii trăiesc ora exercițiilor de introspecție, lecția de istorie pentru Hitler este de o fascinată actualitate: într-o jumătate de veac, n-a îmbătrînit cîtui de puțin. Aceleași idei le-am cunoscut, aproape fără nici o deosebire, în manualele școlare ale altei generații și le putem chiar acum regăsi în paginile unor publicații din București. Mai mult, cartea lui Antonescu din 1919 a fost reeditată. Nostalgicii celor două dictaturi formează în prezent o redutabilă coaliție.

În experiența oamenilor de vîrsta mea, mitologia naționalistă a parcurs două etape. Regimul comunist i-a dogmatizat excesele, pentru a-și apăra popularitatea, iar acum, recent, ea a fost reactivată. Pentru anii 1971-1977, istoricii au la dispoziție cartea neuitatului nostru prieten Vlad Georgescu, scrisă în secret pînă în ziua cînd descoperirea ei a dus la arestarea autorului. Asupra aceleiași perioade, ca și asupra deceniului următor, s-a aplesat un coleg de la Chișinău, Anatol Petrencu, a cărui cercetare este un model de severă probitate. Trebuie menționat de asemenea un studiu al profesorului Beer de la München, cu privire la dependența reciprocă dintre știința istorică și politică în România de la 1945 la 1980.

Acest trecut mai determină încă viața multora dintre noi, care credem și azi ceea ce am crezut pînă în 1989, fie

că sîntem pentru sau contra dogmei. Dar situația s-a complicat: mai sînt alții ale căror repere s-au spulberat, pur și simplu, și intervin cei mai tineri care, dacă nu s-au hotărît încă să se expatrieze, caută noi direcții de orientare sau cer explicații.

Intrebările sînt cele vechi: cine sînt românii? au ei o misiune istorică? a cui este această țară? Tot vechi sînt și răspunsurile, deocamdată. Miturile istorice fac parte integrantă din cultura noastră politică, de altfel și din aceea a tuturor vecinilor noștri. De exemplu, identitatea națională ucraineană a fost modelată de un celebru fals patriotic, apărut în 1846, **Istoriia Rusov**. Întrucît ne privește, locul de naștere al idealului nostru național modern este Transilvania, unde polemicele purtate de iluminisții din Școala ardeleană au avut un ecou care nu s-a stins nici astăzi. În Moldova, în 1856, se publica un misterios fragment de cronică, trăind istoria românilor de-a lungul unui mileniu, de la 274 la 1290. Erudiția cercetătorilor români a divulgat repede caracterul apocrif al textului și l-a evacuat din memoria urmașilor. Totuși, continuitatea a rămas o temă istorică la care s-a revenit constant, în căutarea unei probe incontestabile.

De altminteri, cînd ne referim la „mituri” în istorie, avem în vedere atît fapte flagrante neadevărate, cît și acele răspunsuri canonice la marile întrebări, ipoteze pentru demonstrația cărora s-a cheltuit un prisos de emoție intrucitivă impurificatoare.

O iluzie de siguranță pe seama unor țapi ispășitori

Vorbînd de naționalism, trebuie precizat că el implică o atitudine pozitivă față de trecut și de tradiții care favorizează dezvoltarea unui simț al responsabilității pentru toți membrii comunității. Un asemenea tip de puterinică identificare pare necesar în prima fază a societăților civile născînde. În România, procesul de formare a societății civile a fost întrerupt de experiențele de extremă dreapta și de extremă stînga care au instituit, pentru o jumătate de secol, statul totalitar. Astăzi, o elită politică și militară pe care noua putere s-a grăbit s-o înjghebeze din rămășițele vechii burocrății de partid - ceea ce include și o parte a intelectualității - se orientează către statism. Majoritatea intelectualității, îndeosebi în centrele urbane mari, regăsindu-și cu înfrîiere funcția de opoziție, s-a angajat activ în edificarea societății civile. Și una și cealaltă din aceste tendințe se asociază eventual cu naționa-

lismul, a cărui capacitate de a înmănușia forțele sociale nu poate fi subestimată. Dar naționalismul a putut altădată să zădărnicească eforturile de a constitui o societate civilă, fiindcă oferă anxietății publice, care are nevoie să știe hotarele păzite și ordinea apărută, o iluzie de siguranță pe seama unor țapi ispășitori. Încrederea în superioritatea unei culturi sau a unui grup etnic asupra altora este percepută din afară ca bravadă insultătoare și anulează, în interior, răspunderea individuală. Naționalismul se fixează uneori asupra acelor morți simbolice cărora le atribuie rolul de a personifica prin drama lor personală injustiția îndurată de o națiune întregă. Este o formă de resentiment care dă naștere unor acuzații de trădare îndreptate în toate direcțiile: de exemplu, cultul postum fabricat pentru Antonescu și, intrucitivă, spontan-popular pentru Ceaușescu, ca expresie a frustrărilor unor învinși de ieri și de astăzi. Prin urmare, natura ambiguă a naționalismului impune o analiză complexă și o poziție de compromis, mai degrabă decît reacția de respingere, explicabilă, a celor care-l tratează ca pe o aberație nefastă. Cu atît mai mult, în împrejurările actuale, în care națiunile, în fosta Uniune Sovietică și în statele satelite, modelate artificial după arhetipul moscovit, sînt în situația de a-și redefini identitatea, menținerea culturală și relațiile cu vecinii. Care variantă a naționalismului va prevala în fiecare din aceste țări, dintre cele două - cea antidemocratică sau cea compatibilă cu democrația - este o problemă care depinde de cîțiva factori ca ponderea și tipul de cultură al minorităților naționale, caracterul clasei politice locale, direcția și viteza transformărilor instituționale, competitivitatea partidelor și aptitudinea economiei de a-și schimbă structurile și de a-și accelera ritmul.

Nepotrivii pentru rolul de „clasă de avangardă”

Reexaminarea miturilor trecutului nu este necesară numai pentru aprecierea șanselor naționalismului, ci și pentru a distinge între importanța reală a grupurilor sociale și prestigiul pe care li l-au conferit idealizările succesive, diferite ca vîrstă și orientare. Lumea rurală a României de astăzi nu mai este ceea ce vedea prințesa Martha Bibescu, plimbîndu-se printre contemporanii ai lui Aeneas: „Sînt mai vechi decît noi, cu mii de ani. Nu sînt sub noi, ci în altă parte și foarte departe, în străfundul vremurilor”. Dar, în prezent ca și în trecut, țărănimea a rămas „oligarhică, endogamă și gerontocratică”. În ciuda tonelor de minciuni turnate de propaganda comunistă pentru a cimentea o imagine mediatică a **vieții noi la saie**. Cel mult, s-a erodat morala tradițională, religioasă, a acestei clase. Ideea că satul ar fi „tipul rezumativ, sinteza neamului, microcosmul națiunii” s-a consolidat după primul război mondial. Atunci cînd forța electorală a țărănimii s-a relevat brusc, la introducerea sufragiului universal, și cînd, din cauza înaltului nivel de urbanizare a minorităților naționale din noile provincii, proporția românilor în totalul de populație urbană a scăzut de la 74% la 59%. Al treilea motiv pentru identificarea țărănimii cu **ethnos**-ul ar putea fi originea rurală a intelectualității de după război care simțea nevoia unui statut simbolic.

Muncitorii români n-au avut nici coeziunea, nici educația politică din Polonia sau Cehia, au fost de fapt o masă superficială profesionalizată de rebutori ale ștelor, asupra cărora s-au înduioșat scriitorii populisti de la începutul secolului, epocă în care industrializarea favoriza încă imigrația, importul de mînă de lucru din străinătate. Ce sînt ei acum, nimeni n-a încercat vreodată să știe, deoarece, în timp ce numărul lor a crescut considerabil datorită programului de modernizare lansat de regim în 1948, profilul lor de clasă a dat ocazia unei desăntăte fanteziste să se răspîndească în literatură și presa comunistă. În ciuda unei masive indoctrinări politice, ei s-au dovedit total nepotrivii pentru rolul de „clasă de avangardă” și refractari chiar la participarea, extrem de limitată și de formală, pe care o presupuneau „autoconducerea și auto-

gestiunea" (sloganuri oficiale de la sfârșitul anilor '90).

Insușiri (incomode) ale statutului intelectualității

Cit privește intelectualitatea, cronic dispusă să împingă celelalte două clase într-o tăcere îndepărtată și într-un statut de juvenilitate ingenuă, ea are, prin originile sale, asemănătoare cu ale „intelligenței” rusești, tendința de a servi despotismul centralizator al statului. Totuși, reacționând ori de câte ori, din cauza priorităților impuse de dezvoltarea economică, era dată la o parte din centrul scenei, această intelectualitate a pretins să distribuie ea rolurile, în funcție de modelul de societate pe care îl propunea, și s-a străduit să transforme autoritatea ei morală în putere politică. Ea a fost activă în construirea discursului național atât în perioada 1849-1940, cât și de la 1965 la 1989. Promovarea socială a intelectualității este un fenomen databil între cele două războaie, când bugetul pentru educația superioară a crescut de la 10% la 16,2%, iar proporția studenților față de restul populației în anii '30 a atins cifra de 2,2%, un raport mai favorabil decât oriunde în Europa vremii. Aversul monedei îl reprezintă atunci crearea unui surplus care a alimentat mișcarea subversivă de extremă dreaptă. Pactizarea cu regimul comunist, văzută de sus, adică fără notabilele ei excepții, poate fi explicată prin aceeași dependență economică și morală de bugetul statului pe care, încă din 1913, Trotsky a recunoscut-o ca o trăsătură caracteristică a României și a tuturor țărilor „în curs de dezvoltare”.

Identitatea istorică a românilor (cu o sobră măsură)

Dacă, deci, ne apropiem de miturile care au construit identitatea istorică a românilor, prilej pentru o evaluare a trecutului, cu sobră măsură, și a viitorului, cu luciditate, vom constata că toate tind să opună independența națională dominației străine, ca și cum românii s-ar fi definit întotdeauna prin raportul lor cu marile puteri. În primul rând, e vorba de **problema originilor**, unde accentul a fost pus alternativ pe genealogie, latină sau dacică, și pe familia culturală, bizantină. Dintre aceste interpretări, prima este cea mai veche, din secolul al XVII-lea, fiind și cea mai răspândită. Ea canonizează istoria românilor ca pe o lungă luptă întru apărarea limbii și identității latine față de cuceritorii succesivi. Acest atașament care, prin opoziția față de realitățile inconjurătoare, poate părea secesionism local, nu e decât revendicarea privilegiului de a aparține centrului lumii. Ideea că dacii au constituit factorul de bază în geneza românilor a fost cultivată dintr-o înclinație romantică spre inocența primordială și spre vitalitatea „barbară”, apoi exagerată de autohtonii cu intenția de a imprima luptei pentru independență un caracter ereditar pe cea mai lungă durată posibilă. Un rezultat neașteptat al acestor prejudecăți transformate în dogmă oficială a fost că, vizitându-l pe prietenul său Ceaușescu, răposatul președinte al Mozambicului, Samora Machel, a comparat opresiunea colonială îndurată de propriul său popor cu tirania romană care i-a înrobii pe dacii într-adevăr, emfaza cu care erau evocate secolele II-III ar fi fost potrivită numai în cazul unei eliberări recente. Avocații Bizanțului, în schimb, au căutat în ortodoxie formula specifică a sufletului românesc. Nu e de prisos a adăuga că a fost și este încă, uneori, expresia unei nelcrederi în Occident și în valorile lui, inclusiv în democrație. Din perspectiva unei combinații de elemente ale variantelor dacică și bizantină, se afirmă insolent, împotriva evidențelor științifice, că dacii ar fi fost monoteiști, ca și cum acești strămoși fabuloși ar fi intuit creștinismul cu un veac înainte de Hristos. O astfel de concepție pseudo-istorică se asociază cu o propagandă furibundă în favoarea restaurării vechiului regim, într-o formă mult mai agresiv naționalistă decât în timpul vieții lui Ceaușescu.

Cind trecutul rămâne o construcție estetică cu un anume scop

Se înțelege că miturile naționale se dezvoltă mai cu seamă pe terenul incertitudinilor. Prin urmare, decurgând

din discuția în jurul originilor și căușind să-i consolideze concluzia, a apărut doctrina **continuității**. Tradiția prezentei neîntrerupte a populației dacoromane la nord de Dunăre în răstimpul celor zece veacuri obscure și-a făcut drum prin umanității bizantine și occidentale și n-a trezit nici o reacție de contestare decât la sfârșitul Secolului Luminilor, în contextul disputelor cu privire la prioritatea românilor sau a maghiarilor în Transilvania. După intervenția savantului austriac Robert Rössler, o sută de ani mai târziu, controversa a devenit obsedantă pentru naționalismele viscerale care se înfruntau în această regiune. Reciproca intoleranță, careia stalinismul i-a impus vreme înlocuitoră, a reînscut de cind „istorizarea” vieții publice în România lui Ceaușescu a introdus ritualuri și monumente noi, jignitoare pentru susceptibilitatea învingătorilor. Cifra vreme istoriografică își alege după plac materialele, trecutul rămâne o construcție estetică, destinată unui scop patriotic. Nu știu dacă publicarea **Scurtei istorii a Transilvaniei** la Budapesta în 1987 a fost investigația Evului Mediu timpuriu în bazinul carpatic, dar sînt convins că ofensiva care i-a răspuns în presa de la București n-avea acest scop, nici mijloacele de a-l atinge. Analiza critică a acestor probleme are nevoie de date noi și de o mentalitate nouă. După ce am asistat la reconstituiri ale istoriei noastre, increzătoare în puterile imaginației singure și disprețuind recursul la ceea ce au elizigat generațiile precedente de istorici români, despărțirea de ideile preconcepționale nu înseamnă a ceda primului entuziasm schismatic și iconoclast, ci asumarea unei jertfe. Căci n-avem voie să uităm recomandarea lui N. Iorga că „un adevăr corect și întregit nu e mai slab, ci mai tare decât înainte de corectarea și întregirea sa”.

Avatarurile unui mit istoric

Numele lui Iorga se leagă de formarea celui de-al treilea mit istoric, al **unității** românilor. Spre deosebire însă de epigoni săi, și înălțura hotărâți anacronismale în reprezentarea marilor idei-fortă, arătînd că acestea nu se înfăptuiesc înainte de epoca modernă. În săși preocuparea pentru acest subiect de cercetare apare în anul de pregătire pentru războiul care avea să dubleze teritoriul și populația României. Era firesc ca după 1918 tema să fie reluată cu o evidentă intenție de a demonstra justificarea istorică a Unirii. În momentul cînd opera a douăzeci de ani a fost zădărnicită și mutilată, discursul istoric asupra unității naționale a căpătat iarăși intensitate, îndeosebi prin exemplul lui Gheorghe Brătianu. Aceasta se întâmpla în același timp în care, în Franța înfrîntă, alți istorici examinau temerurile de stabilitate ale societății franceze, structura ei materială și conștiința sa colectivă. Un nou sistem politic va fi impus brutal de trupele sovietice, odată cu noile granițe, în afara cărora au rămas peste 50.000 km² cu o populație de peste două milioane de români. Dacă imnul național din 1953 declara că „înfrățit fi-va veșnic al nostru popor / cu poporul sovietic eliberator”, Basarabia și Bucovina de Nord nu puteau fi decât provincii **ocupate** de armata română în 1918 și 1941. La anexarea lor de către URSS în 1940 se făcea doar aluzie printr-o vagă formulă diplomatică. Incurajarea reacțiilor de frustrare ale românilor a făcut parte, din 1968, atât din strategia externă a lui Ceaușescu, orientată spre dobîndirea autonomiei față de Kremlin, cât și din cea internă, pentru crearea unei diversități naționaliste ca supapă de siguranță. În 1975, cînd un anumit narcisism istoric abia începuse, Ceaușescu a proclamat că „alcătuirea statului românesc național unitar” a fost „rodul luptei neobosite duse de cele mai înaintate forțe ale societății, de masele largi populare pentru unire, produsul legii al dezvoltării istorice, sociale și naționale a poporului român”. Era semnificativ că s-a făcut cu atât mai ușor cu cît înțreg materialul era adunat de predecesorii lor, criticați acum pentru moderarea afirmațiilor lor, pe cînd odinioară fuseseră cenzurați pentru naționalism.

Locuri comune ale mitologiei naționale

Aceste mituri tradiționale, deși reeditate și actualizate, împărtășesc un

caracter defensiv. În gîndirea politică românească revine adesea teoretizarea modestilor ostentative, expresie a atașamentului față de **status quo**. Dar alt loc comun al mitologiei naționale susține că întreaga noastră rezistență față de expansiunea otomană a avut numai sensul de a apăra creștinătatea, eruiind astfel Occidentul de dezastre. O spun poeții, de la Eminescu la Goga. Declarații patetice în acest sens nu sînt greu de găsit în corespondența domnilor Moldovei și Țării Românești, dar Papa, Veneția și Habsburgii le-au primit cu scepticism. De altfel, funcția de „antemurale” era în același timp revendicată și de poloni și de unguri.

O variantă a acestui mod de integrare în Europa o reprezintă formula: „lupta românilor din Regat și afară din Regat a fost, este și va fi, alături de Occidentul cult, în contra aspirațiilor coteropitoare ale Răsăritului încă incult”. Cuvintele îi aparțin unui prim ministru liberal în 1890. „O silcă în marea slavă înconjurătoare”, răspunde un ecou din 1941, în **Berliner Boersenzeitung**, sub semnătura generalului Antonescu. De aici decurge că rarele sfidări belicoase au fost totdeauna provocate de amputări teritoriale, ca cele suferite din partea Rusiei în 1878 și 1940, și că ele exprimă paradoxal un tropism către Vest, determinat de absența Transilvaniei.

În aceste condiții, au fost capabili gînditorii români de un mesianism comparabil, de exemplu, cu al polonilor? Un optimism profetic, inepuizabil în proiecte, a însuflețit generația de la 1848. Cînd Emil Cioran se lamenta că românii riscă să rămîină blocați într-un provincialism fără glorie, speculațiile sale frenetice asupra **Volksgeist**-ului constau tocmai declinul febrei ideologice. Într-o carte fascinantă, ca talent literar și ca inadecvare la realitate, acest Drieu la Rochelle român a crezut că face procesul pasivității de tip bizantin, pe cînd, de fapt, lansa un apel elocvent pentru distrugerea democrației. Antiistorismul lui are o cutezanță oarbă: incredințat că societatea românească trebuie să facă un salt înainte, tinărul filosof admira exaltat experiența nazistă și pe cea sovietică, chemînd din toate puterile acea „revolution de las masas” care-i dădea lui Ortega y Gasset un fior de greață. A face din București **noul Constantinopol** era în 1937 ambiția naționalismului radical, care se definea prin opoziție cu cel tradițional, conservator.

„Vina dominațiilor străine”

La prietenul lui Cioran, Mircea Eliade, ideea că „românii au trăit o mie de ani de subsistorie” revine în mod mai subtil. În diverse locuri din opera sa stufoasă, atât literară cît și teoretică, apare „teroarea istoriei”, față de care românii ar fi căutat un refugiu în timpul mitic, în mentalitatea arhaică. Acest refuz al mișcării, acest „somn” milenar sugera chiar o explicație pentru pasivitatea cu care poporul suporta dictatura comunistă. Era un fel de a sustrage fenomenul istoric a ceea ce condiții de **eficiență** („Wirksamlichkeit”) pe care o contestase și Lucian Blaga.

În ce-l privește pe autorul **Trilogiei culturii**, el era de mult convins că, din cauza loviturilor soartei, neamul românesc s-a retras în țărînia lui, boicotînd istoria. Ajunsem astfel la alte conflicte majore ale existenței noastre istorice: opoziția dintre sat și oraș, divorțul dintre fond și formă etc. Deci, ultimul mit istoric născut înainte de instaurarea regimului comunist justifică însăși ieșirea din cadrul istoriei. Ceea ce are el în comun cu cele precedente este că aruncă vina tot asupra dominațiilor străine: români, turci, ruși — la care s-ar putea adăuga, ca subexploatare locală, grecii și evreii. De ce ne-ar mai surprinde astăzi reacția așa de obișnuită: „România a fost neîncetat victima străinilor”? Totul se petrece ca și cum românii ar oscila între două atitudini: mărturisirea unei pasivități care, cînd nu provoacă remușcări, devine imobilism programatic, sau o risipă de energie intelectuală pentru a transfigura trecutul, atribuindu-i o capacitate legendară de inițiativă.

Eludarea tensiunii sociale

Această nepuțință de a-și admite slăbiciunea, greșelile și eșecurile s-a menținut în timpul totalitarismului. Raptura radicală cu epoca dinainte de război era impusă violent din afară, deci respinsă **in petto** de adopții unei vi-

itoare „restaurații”. Noi n-am observat că, în ultimii 40 de ani, strategia uitării și-a făcut efectul și n-am luat în serios apariția unor mituri istorice noi. Acestea ar fi invenția unui străvechi republicanism, toposul din perioada stalinistă potrivit căruia „feudalii” și-au trădat patria, pe cînd țărînimă a apărut-o singură împotriva cuceritorului otoman, și, în vremea dictaturii lui Ceaușescu, imaginea unei societăți monolitice — popor și magnați, strîns uniți în jurul conducătorului iubit, fie că acesta era un rege dac sau un prinț medieval. În interval, lupta de clasă fusese eliminată. Războaiele țărănești care erau, prin anii '50, marile evenimente ale istoriei românești premoderne au dispărut încetul cu încetul, pentru a nu da idee că o tensiune socială s-ar putea rezolva brusc și brutal. De la un contraproiect de trecut s-a ajuns la o confiscare a miturilor tradiționale. Originile Partidului Comunist se confundau cu ale națiunii, deci intrarea în muzeul consacrat salvării acestui partid era strălucită de figurile tutelare ale lui Traian și Decebal. Alt muzeu, cel militar, unde, în ultimul deceniu, a fost principalul atelier de falsificare istoriografică, sub supravegherea fratelui Comandantului Suprem, este înconjurat de efigi de voievozi, ecvestre și pedestre, cu un efect grotesc.

Întrebarea este ce se va întâmpla acum cu miturile mai vechi și mai noi. Demistificarea istoriei noastre este o întreprindere anevoioasă și delicată. Ea întâmpină rezistențe care s-au manifestat fără întîrzieri. Nu e vorba numai de idealizarea gecolelor trecute, așa de ușor de simplificat, ci de relația personală, emoțională, a unor compatrioți și noștri cu memoria lor și a părinților lor. „Ce vom pune în locul structurilor ideale pe care se bazează cultura noastră politică?” Ce simplu ar fi să renunțăm odată la liturgia istorică, la nesfîrșitul sir de comemorări, la mania de a innobilă tot prin vechime! Cu cît ar fi mai bine ca omul să știe că va fi mic sau mare pe măsura transpunerii în faptă a conștiinței memorii sale proprii. Iar poporul român va fi mare sau mic ca o sumă a activității și responsabilității fiecăruia dintre noi. Nu cred însă că se poate: prea adînc ni s-au sădit în minte și în suflet acești strămoși la ale căror silințe se adaugă munca noastră. A-tunci, cel puțin, să nu mai căutăm o glorie deșartă în exagerarea meritelor lor, ci să dăm confruntării cu ei sensul întrebării neliniștite dacă ne-am făcut toată datoria.

Puterea comunistă a prejudiciat enorm istoriografia românească, prin suprimarea libertății de expresie și prin exilul impus multor istorici. Cum spunea Arnaldo Momigliano despre Italia fascistă, „siamo diventati tutti più stupidi”. Se pune problema de a relua temele lăsate în suspensie, de a relinoda tradițiile istoriografice, de a transplanta exemplul unor școli istorice străine care au cunoscut crize similare. Aici va fi vorba, probabil, de Heinicke și de Gerhard Ritter. Ca și în Germania după nazism, cetățeanul obișnuit are tendința de a evita răspunderile și sentimentele de culpabilitate și de a-și șterge din conștiință istoria recentă. De aceea, va fi nevoie de o intensificare a cercetărilor asupra secolului pe care-l lăsăm în urmă.

Secolul care doare și pe care se cuvine să-l cercetăm

Revizitarea miturilor trecutului ne îngăduie să înțelegem că direcția activității noastre viitoare depinde încă de o decizie politică. Nu ne e indiferent care va fi înfățișarea puterii de mîine în România. Dacă vom regăsi în ea oglindirea aspirațiilor care au îndreptățit sacrificiul din decembrie 1989, vom scrie o istorie fără resentimente pasionale și fără rutine ideologice. Dacă nu, alina timp cît se va prelungi inerția vechilor structuri, ne vom simți datorci să reabilităm un adevăr deformat, clintit sau interzis. Poate să fie un drum mai lung decât acela parcurs de osemintele lui Frederick al II-lea de la Hechingen la Potsdam. Trebuie să ne obișnuim cu gîndul că „a te îndelețnici cu istoria presupune convingerea că năzuiești spre ceva imposibil și totuși necesar și de extremă importanță”. Herman Hesse, pe care l-am citat, adăuga: „A te îndelețnici cu istoria înseamnă a te lăsa în seama haosului și a-ți păstra totuși credința în ordine și sens. Este o misiune foarte serioasă... și probabil una tragică”.

12 februarie 1992

După evenimentele din decembrie '89, universul psihiatriei românești s-a divizat, prin crearea Asociației Psihiatrilor Liberi din România (A.P.L.R.) și a Asociației Psihiatrilor Române (A.P.R.). Ceea ce a separat în mod net, încă de la început, cele două asociații a fost discuția în jurul abuzurilor psihiatrice în România și discuția în jurul intenției de a da un nou conținut psihiatriei românești care în anii totalitarismului a fost dominată de o concepție materialist-pavlovistă reductoare, reinscriind-o pe traiectoria comprehensivității. În timp ce membrii A.P.L.R. au socotit necesar să dezvăluie natura abuzurilor în psihiatria totalitară și să înlăture acele structuri în cadrul cărora ele au fost posibile, condiții elementare pentru renașterea respectivei discipline, membrii A.P.R. au negat existența abuzurilor, militând tot pentru o renaștere, dar legată numai de chestiuni pur tehnice (medicamentație, do-

cumentație, condiții civilizate etc.). Discuția în jurul abuzurilor psihiatriei nu numai că nu a diminuat în intensitate ci, dimpotrivă, în ultima vreme ea a căpătat „tonuri înalte”, prin publicarea în ziarul *Dimineața* (7-19 ianuarie a.c.) a unui lung serial (Nebunii erau... disidenți) și prin ancheta T.V. a lui E. Valeriu din 10 februarie a.c., *Mistificare sau adevăr*. Concertându-și eforturile, *Dimineața* și Televiziunea se situează de partea celor care neagă abuzurile în psihiatrie, „infierând” într-un trist și binecunoscut stil Asociația Psihiatrilor Liberi care, de doi ani încoace, încearcă să aducă la suprafață o parte din adevărul lumii în care au trăit.

Pentru lămurirea cititorilor noștri (nu știm citi dintre ei urmăresc *Dimineața*), publicăm mai jos câteva precizări privind conținutul campaniei *Dimineața* - Televiziune.

VICTIMELE PSIHIATRIEI TOTALITARE UN ADEVĂR INTERZIS

Serialul de reportaje din decembrie '89, universul psihiatriei românești s-a divizat, prin crearea Asociației Psihiatrilor Liberi din România (A.P.L.R.) și a Asociației Psihiatrilor Române (A.P.R.). Ceea ce a separat în mod net, încă de la început, cele două asociații a fost discuția în jurul abuzurilor psihiatrice în România și discuția în jurul intenției de a da un nou conținut psihiatriei românești care în anii totalitarismului a fost dominată de o concepție materialist-pavlovistă reductoare, reinscriind-o pe traiectoria comprehensivității. În timp ce membrii A.P.L.R. au socotit necesar să dezvăluie natura abuzurilor în psihiatria totalitară și să înlăture acele structuri în cadrul cărora ele au fost posibile, condiții elementare pentru renașterea respectivei discipline, membrii A.P.R. au negat existența abuzurilor, militând tot pentru o renaștere, dar legată numai de chestiuni pur tehnice (medicamentație, do-

punctul de vedere al unor medici și ziariști români.

Atât ziarul „Dimineața”, cât și emisiunea lui Emanuel Valeriu acreditează, însă, ideea că delegația română a susținut, în Parlamentul britanic, existența a încă 300 de delinși de conștiință în spitalele românești; totodată, că acești delinși ar fi declarați cele șase cazuri din Căminul-Spital Uriști, semnalate de ziaristul britanic în dec. 1990, drept sănătoși psihic. Nimic mai fals! În primul rând, pentru că se revine asupra unei probleme lămurite — oficial și public — de peste un an. În al doilea rând, chiar rapoartele prezentate în Parlamentul britanic de delegația română și anexele lor, documente reproduce în extenso de *Jubilee Campaign* (pag. 3-7; pag. 15-17; pag. 41-43), nu cuprind nici o referință la existența, în România posttotalitară, a încă 300 cazuri de delinși de conștiință, iar diagnosticul de afectare psihică a celor șase persoane internate în Căminul-Spital Uriști este ferm și în deplin acord cu înseși concluziile medicale din țară.

Ne găsim, deci, în fața unei campanii de presă — bine, foarte bine dirijate, în care se omit — cu o conștientă sălașărie — tocmai consecvențele măririi scrise ale specialiștilor români, apelându-se, în schimb, la informații obținute prin intermediari. Această campanie de presă și-a făcut un merit (deocă inocent) de a pune pe seama delegației române „punctul de vedere al unui ziarist străin, încurcând (?) și una dintre cele mai evidente și la îndemână surse bibliografice: cele două broșuri distincte, editate în nov. 1991, de *Jubilee Campaign*. Scopul? Convingerea medicilor și a opiniei publice, în general, de așa-zisa vinovăție a conducerii Asociației Psihiatrilor Liberi (A.P.L.R.). Ca să nu mai amintim faptul că emisiunea lui Emanuel Valeriu și ziarul „Dimineața” și-au permis detalierea, în mod grotesc și cinic, a suferinței unor oameni nominalizați, atitudine sancționabilă de către orice instanță judecătorească.

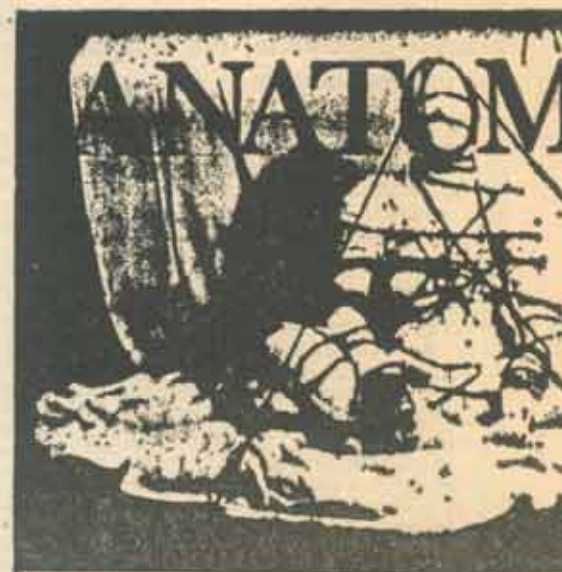
Totul pare posibil, în... cea mai bună lume posibilă! Astfel încât, asemenea parlamentarilor britanici, ne-am putea întreba, totuși, dacă astăzi, în România, mai există cazuri de încălcare a drepturilor omului, prin intermediul psihiatriei. La Londra, delegația română a susținut că nu deține date concludente pentru această supoziție. Acum, însă, acești delegați nu ar mai putea face o asemenea afirmație, având în vedere însăși campania de presă purtată împotriva victimelor psihiatriei totalitare, victime asimilate tendințelor nebunilor chiar din titlul serialului publicat în „Dimineața”. Un atare nedemn este făcut și la adresa adevăraților suferinzi, condamnați din nou vechii anatimizări sociale. Să ne aflăm, oare, într-o prelungire a Evului Mediu, fiind îmbolnăvirile psihice erau considerate „atentat la dreapta credință”, pedepsă cu moartea neocolind nici protectorii

acestor pacienți? Coplesitoare rămâne, deci, răspunderea psihiatrilor! O răspundere care cere, și astăzi, știință și — deopotrivă — omenie, har. Cei care nu au deținut asemenea calități, formali fiind... pe puncte sau cu argumentul dosarului, au însă — stupefiant — și acum audiență. O demonstră din plin recenziile atacuri în presă; ele depășesc — prin vehemență, ură și spațiu —, până și interesul acordat, după Revoluție, familiei Ceaușescu. Cine sau... ce rațiuni se găsesc în spatele acestor atacuri? — Iată o problemă care se cere elucidată.

De asemenea, trebuie reținut încă un aspect: el se poate raporta și la cele șase cazuri din Căminul-Spital Uriști, semnalate, în 1990, de „The European”. Din perspectiva drepturilor omului, dosarele acestor persoane nu pot fi considerate închise, fiindcă lipsesc datele referitoare la ruta lor profesională, personalitatea premorbida, circumstanțele în care au apărut primele manifestări de boală, raporturile cu autoritățile (dacă suferința s-a instalat înainte, sau după confruntarea cu acestea), motivele reale ale internării într-o unitate de cronici, informații solicitate Ministerului Sănătății de către A.P.L.R., dar fără rezultat. Chiar internarea într-un spital de bolnavi cronici a unor persoane recuperabile psihic sugerează cel puțin o lipsă de profesionalism, înscrinduse, în ultimă instanță, tot în sfera abuzului psihiatric, pentru că implice o condamnare pe viață la o existență vegetativă. De altfel, conducerii Asociației Psihiatrilor Liberi, după demersuri repetate, a reușit, în luna noiembrie 1991, să transfere pe una dintre bolnave — Marițana U. — din Căminul-Spital Uriști, la Clinica de psihiatrie din București, în vederea unui tratament complex de recuperare.

Și încă o precizare: chiar diagnosticat ca bolnav mintal, orice om, atâta timp cât nu este pus sub interdicție prin hotărâre judecătorească, are toate drepturile, ca oricare alt cetățean, (să se asocieze, să voteze, să-și susțină opiniile — inclusiv politice etc.), fără diminuarea credibilității sau afectarea libertății sale. Prin urmare, stabilirea unui diagnostic la un moment dat nu duce, implicit, la anularea drepturilor de a participa la viața Cetății a respectivei persoane. Înainte și după decizia medicală. Să asocieri automat, fără hotărâre judecătorească, o suferință psihică lipsei de responsabilitate într-un eventual protest politic constituie un act similar practicilor naziste sau comuniste, de excludere din viața socială a oamenilor cu puncte de vedere inecumode. Un act cu atât mai condamnat, dacă ne gândim că orice internare fără motivație medicală, într-un spital de psihiatrie, rămâne echivalentă, din perspectiva drepturilor omului, privării de libertate prin închisoare sau deținere ilegală de persoană.

Biroul Executiv al Asociației Psihiatrilor Liberi din România

MUSAMALIZAREA NERUSINATA

Nu știm dacă, în ochii majorității abonaților TV, d-l Emanuel Valeriu trece drept iubitor al adevărului sau al mistificărilor. Cert este că luni, 10 februarie, înainte de închiderea programului, dînsul și-a fericit abonații cu „Mistificare sau adevăr? Emisiune de Emanuel Valeriu” și că — după constatările noastre ulterioare — efectele asupra spectatoșilor care, la acea oră țirzie, se mai aflau în fața micilor ecrane au fost fie o confuzie temeinică, urmată de un somn recuperator (la cei dotați cu un psihic robust), fie o insomnie tenace, în rîndul persoanelor sensibile, care s-au temut să-și adauge cine știe ce alte vise urite coșmarului oferit de d-l Valeriu.

Din păcate, nu sînt numeroși acela care înțeleg — mai mult sau mai puțin bine — boala psihică și care știu în ce convulsii (tipic post-totalitare) se zbate, de doi ani încoace, psihiatria românească. Altminteri, demersul politic al d-lui Emanuel Valeriu a fost foarte prost disimulat, iar mijloacele pe care le-a folosit sînt mult mai murdare decît crede, poate, el însuși. Și aceste două aspecte ne interesează în mod deosebit, pentru că acțiunea redactorului ex-director al televiziunii este, din ambele puncte de vedere, exemplară.

Contactul cu boala psihică trezește, la cei mai mulți, un amestec de mîla, frică și repulsie, ultimele două sentimente fiind, de obicei, dominante. Tendințele de a evita și, la nevoie, de a expulza bolnavul psihic din cadrul comunității, sînt aproape unanime. Acest lucru, binecunoscut de către psihiatri, este știut, din nefericire, și de cei a căror meserie constă în deformarea, canalizarea și folosirea în scopuri politice a mentalităților. În timp ce lumea civilizată și-a continuat eforturile (începute cu două sute de ani în urmă) de integrare socială și chiar comunitară a alienaților săi, zone aflate dincoace de cortină s-au întors, cu brutalitate, spre azi și, concomitent, la acea mentalitate tipic oscilantă între teamă și ostilitate față de bolnavul mintal. Iar de aici pînă la confundarea „nebunului” cu hoțul sau criminalul nu mai este decît un pas, pentru că orice corp social are reflexul elementar de a se debarasa de tot ceea ce consideră că-i este nociv. Și, tot de aici, ușurința cu care Puterea își trecea oponentii fie în rîndul delincvenților de drept comun, fie al „nebunilor”. Deci, o profitabilă întoarcere — parțială, ce-i drept, pentru că una totală era, totuși, imposibilă — la vremea cînd Philippe Pinel încă nu eliberase nebunii din lanțurile în care zăceau împreună cu ucigașii și tîlharii.

Este greu de spus cît de bine își

dă seama de este o ilustrație medievală, atunci, poate D-sa a urmat M.U. (un ca... s-a vorbit într-adevăr, mijloc pe care a fost — năditarea. Teles convingătoare lui M.U. mama ei nu ca, din imagini, să vîră că nici M.U. țara întreaga bunia e un hidos, înclărare unde fi. Așa se face prim-plan, în care un bări de la V. magnați-vă mult, înfățișare, poate, evident, nu de politicoasă dezgustătoare afișit un „mesc” au în demonstranță monstrat, în pe cei căroră că nici ceia semnificație le folosesc.

Pe de altă parte, medicul a lăsat mai elementarea bolnavului în îngrijirea sa. Un bolnav să accepte a (vezi bolnav medicină în necologie, orzul bolnavului gativitate n mesec terape exhibitări întrecare, a oric tragedie întrent ce se ttra.

Jurămîntul călcat grav reia întregul suficientă pe nu se mai în. Că în România psihiatrie, l mează să în sie a Minist Sănătății, ca mănunt. Fașfică și contștiu vinovaș publicat, în serial al că nificativ („N zeci și zeci, alt rost dec confuzie. În tește Dimin luat și concloc de prop d-lui Valeriu cina de a n fel încît să: mânia nu a atrice și că așa ceva nu tori, trădător năful în cauceptul mai t. Nu par să angajat, cu

erlu că ceea ce face perfectă a acestel... la o mentalitate... și explicabilă... și sinistră acum... discreditarea ideii... pre care, din păca... prea mult) este... avă. Și singurul... găsit la îndemână... implător — discre... atorului trebuia să... stit taifăi cât și fra... nebuni, că nici... sănătoasă, pentru... unei astfel de fa... la sine concluzia... poate fi altfel. Iar... va să vadă că ne... atât de teribil, de... neburilor nici nu... sdeva decât la azil... n avut parte de un... ingit peste măsură... iv, primind între... u-cel-sănătos — i... nu răspundea. Mai... stranie, respingă... alui, contrasta... cu insistența atât... r nemăpomenit de... d-ful Valeriu! La... și un „vă multu... de de un quad erat... D-I Valeriu s-a deo... ar pe el însuși și... alujește. Probabil... nu pricep întreaga... cedeelor pe care... e, este înacceptabil... remis, împotriva ce... deontologii, eta... psihici pe care li... discernământ poate... arefuză un interviu... ternați în secții de... e, dermatologie, gi... gie etc), dar în ca... sibile există obli... a celor ce se nu... se a-l proteja de... stive, de orice înc... pe a transforma o... spectacol, indife... rește a se demons...

malizarea nerușinată a unui trecut care, fără el, ar fi fost cel puțin onorabil. Despre serialul din Dimineața, d-l Al. Piru, directorul acestui ziar, spune: „Eu m-am opus publicării acestui material calomnios (...) Atunci, el (...) au cerut ajutorul lui Mironov, care le-a dat verde. Nu cred că e băgat aici Iliescu, ci, mai degrabă, unul Gorgos”. Asocierea unui medic (dr. C. Gorgos) cu un consilier prezidențial și cu un ex-director TV ar putea părea surprinzătoare doar unui naiv. Despre d-l Mironov și mai ales despre d-l Valeriu se știu destul de multe lucruri. Despre d-l Gorgos aflăm acum. Dacă trei oameni (sau treizeci, sau trei sute, nu contează) se știu vinovați de ceva și dacă există puncte

comune între vinovățiile lor, este de așteptat ca ei să se alieze. Și să folosească procedee mai mult sau mai puțin comune. Așa se face că atât Dimineața, prin verva calomniatoare, cât și d-l Valeriu, prin însinuări josnice, par să pregătească din nou un mic 20 mai al lor — o conspirație publică în care nouă, celorlalți, ni se atribuie același rol, știut, dar din ce în ce mai greu de jucat, al orbului.

Semnează: **CUCLICIU ION, COZMA LIVIU, TOIA RODICA, VAIDEANU ZVETLANA, RADU OLGA, MARINESCU VICTOR, GHEORGHIU MIRUNA, CUCLICIU ADELA, IORDACHE CRISTINA, TEODORU RITA, CRISTUTIU SILVIA, medici.**

hiatru. În traseele lui a ajuns la capii cei mari ai Securității de la care a preluat și tehnica adecvată. Dacă încerci să afli mai multe lucruri despre dumnealui de la oameni care l-au stat în preajmă ani de zile (repet, este vorba de membri ai ambelor asociații), ai parte mai întâi de o tăcere grea, însoțită de privirea în gol și de câteva încercări chinute de a-l defini: „o intrupare perfectă a răului”, „omul care nu lasă arme”, „un Vadim Tudor al psihiatriei”, „ros de orgoliu și bolnav de putere” etc. C. Gorgos, alături de I. Anghelută și V. Predescu, în calitate lor de psihiatri și-au oferit serviciile Puterii. Sub conducerea lor erau organizate vânătorile de oameni incomozi (de la cerșetori, la indivizi suspectați că ar putea imblina o scrișoare) atunci când Nicolae Ceaușescu se afla în celebrele sale vizite de lucru. El au avut un cuvânt greu de spus în psihiatrie și nu concep că astăzi nu l-ar mai putea avea. În numele pozițiilor lor amenințate ei neagă astăzi, fără să clipască prezența abuzurilor în psihiatrie (se poate ca C. Gorgos să fie sincer convins că n-a săvârșit nici un abuz în psihiatrie, a-tita vreme cit, conform directivei, orice protestatar nu putea fi decât un alienat, mentalitate ce se potrivește foarte bine unui angajat pe post de securist și nu de medic). Printr-un proces tipic, cunoscut în psihanaliză sub numele de protecție, el îi a-

cută că ar fi comis abuzuri tocmai pe cei care se străduiesc astăzi să le aducă la lumină. Din nefericire, ei sînt inginați și de alți medici care invocă plîngăret prejudiciul adus meseriei și pata (vai!) pe obrazul țării (ca și cum, dacă n-ai numi-o, a-ceastă pată n-ar exista) prin aducerea la cunoștință a acestor abuzuri în țară și străinătate. Mulți dintre acești medici trăiesc sub teroarea că un om ca Gorgos încă le-ar putea face rău. Ei ar fi primii care ar trebui să-și dea seama în ce măsură propria lor persoană a fost (și încă mai este) psihiatrizată și că, prin lipsa de asumare a trecutului, așa cum a fost el, nu sînt șanse pentru renasterea unei lumi noi și cu atât mai puțin a disciplinei pe care o slujește.

Implicată încă de la început în cercetarea de a restitui adevărul, Revista „22” a fost una dintre primele publicații care a întreprins o anchetă privind abuzurile în psihiatrie, păstrînd convingerea că, în mult-asteptatul proces al comunismului, ele vor constitui dosar aparte.

În numerele următoare ale revistei, vom continua să publicăm dovezi, mărturi, luări de poziție în sprijinul demonstrării abuzurilor comise în perioada comunistă, în dorința de a-l ajuta pe psihiatri — ne referim fi-reste, la membrii ambelor asociații — de a se limpezi.

RODICA PALADE

CINE ADUCE PREJUDICIU PSIHIATRIEI?

O întrebare: de ce se pune problema dezvăluirii abuzurilor în psihiatrie, în perioada totalitară, mult mai acut decât aceea a abuzurilor în alte discipline ale medicinei — suficient fiind să amintim abuzurile comise în numele unei așa-zise politici demografice?

Trebuie precizat de la început că situația psihiatrilor, nu numai la noi, ci oriunde în lume, este diferită de cea a oricărui alt medic: psihiatruul deține asupra bolnavului pe care îl tratează o putere de un tip special: el poate, prin diagnosticul pe care îl stabilește, să-l priveze pe individ de libertate. Totodată, în numele disciplinei pe care o slujește, psihiatruul este un apărător al ordinii sociale, al integrității individului (chiar împotriva voinței lui) și, din acest motiv, el este nevoit să colaboreze cu Puterea. În aceste condiții, abuzul în psihiatrie poate fi comis lesne și, tocmai de aceea, dincolo de responsabilitatea medicului psihiatru, societățile democratice au adoptat un cadru legislativ de protecție a individului, însumind mai multe bariere în calea oricărui derapa) susceptibil de a fi înregistrat ca abuz.

Revenind la România totalitară și la natura abuzurilor comise în psihiatrie, credem că este necesar să reamintim cite ceva „din gândirea politică a tov. Nicolae Ceaușescu”:

„Mai există oare cineva care să gîndească că în România mai sînt forte sociale capabile să pună în pericol sistemul nostru socialist? Eu cred că nu. Fără îndoială, tovarăși, nici un țărăn cooperator, nici un muncitor din stațiunile de mașini și tractoare sau din întreprinderile agricole de stat, nici un intelectual din institutele noastre de cercetare, din școli sau institutele noastre de învățămînt superior n-ar putea permite cuiva să pună la îndoială solidaritatea și forța socialismului în România. Bineînțeles, aceasta o mai pot face doar nebunii și aceștia vor fi întotdeauna. Dar pentru nebuni, societatea noastră socialistă dispune de toate mijloacele necesare inclusiv de cămasa de forță.” (Nicolae Ceaușescu — Cuvîntare înută cu prilejul deschiderii anului de învățămînt universitar 1968—1969).

În „lumina acestor directive” elaborate (să nu uităm, într-o perioadă de deșchet), cu un Decret 12 prin care Securitatea, miliția și procuratura pu-lean să decidă internarea unui individ în spitalul de psihiatrie, este lesne de presupus (actualele mărturii ale victimelor, dar și ale medicilor nu fac decât să confirme aceste presupuneri) la ce presunți au fost supti unii psihia- tri „pentru a utiliza” toate mijloacele, inclusiv cămasa de forță împotriva celor care „se mai îndolau de solidari-tatea și forța socialismului în România”. Folosirea psihiatriei în sco-

puri politice, așa cum deschis a mărturisit-o Nicolae Ceaușescu, a fost un procedeu importat, la scară redusă (nu doar de dragul proporțiilor dar și de dragul rolului liberal jucat de N.C. în epocă) din Marea Uniune. În 1978, Amnesty Internațional făcea publică prezența a 33 de cazuri documentate de abuzuri psihiatrice în România, față de cîteva sute semnalate în URSS. Sînt astăzi mulți psihiatri care susțin că ei nu au avut cunoștință de astfel de practici. Se poate. Dar sînt și psihiatri, e adevărat, nu la fel de mulți ca primii, care au avut cunoștință și care iată, îndrăznesc să aduc mărturia. (Sînt medici care au recunoscut simplu: ce era să fac atunci cînd venea Securitatea?) Este de remarcat faptul că acei psihiatri care spun că nu au avut cunoștință de existența abuzurilor sînt și cei mai obstinați în a le nega, taxînd actualele probe (mărturii) ca neconcludente.

Intr-un text adresat redacției noastre în urma publicării unei anchete privind abuzurile în psihiatrie („22”, nr. 22, 1990), Consiliul de Conducere al Asociației Psihiatrilor Române preciza: „APLR planuiește vaste acțiuni sociale cu un caracter cel puțin bizar și care sînt străine scopurilor asociațiilor psihiatrice din țările cu o psihiatrie și o democrație dezvoltată, sînt în Europa, cit și din alte continente”. Treccm peste „scopurile asociațiilor psihiatrice din țările cu o psihiatrie dezvoltată” etc. și ne întrebăm pentru ce spunerea adevărului ar însemna o acțiune cu un caracter bizar? Pentru ce înversunarea de a ascunde sau în orice caz, de a întîrzi adevărul? Cine sînt cei care declanșează campanii de presă în ziarul Puterii și la televiziunea Puterii? Nu cumva sînt tocmai acei devotați colaboratori ai puterii totalitare care au și comis abuzurile? Fără menajamente, directorul „Dimineații”, prof. Al. Piru declara: („Expres Magazin”, nr. 6, 1992) „Eu m-am opus publicării acestui material calomnios care nu face bine nici pres-tigiului țării. Atunci, el — Duică, I-chim, redactorul șef — au cerut ajuto- rului lui Mironov, care le-a dat verde. Nu cred că e băgat aici Iliescu, ci mai degrabă unul Gorgos. Unele articole nesemnate sînt murdării de-ale lui”. Cei care a colaborat odată cu Puterea își păstrează reflexul, chiar dacă se multumeste cu o ipostază SF a acestei colaborări. Și-i sîntem recunoscători d-lui profesor Piru că-i numeste pe C. Gorgos, umbră sinistră a securității care a spăsat ani în șir asupra psihiat- riei. (În discuțiile mele cu medici din ambele asociații, aveam să observ cum plîn și pronunțarea numelui acestui om era evitată). Acest personaj, esan- tion tipic al ororii comuniste, a devenit peste noapte (firește, pe linie poli- tică) din organizator de sănătate, psi-

PROTESTUL SOLITAR ESTE NEFIRESC

Normalității psihice i se pot da o sumedenie de definiții, una dintre ele fiind adevăratea la realitate prin testarea acesteia de către eu. Realitatea este o convingere ce se formează din primele zile ale existenței, cînd copilul dobindește experiența a ceea ce este posibil să facă și ceea ce este probabil să se întîmple. Aceste două calități fundamentale ale realității, posibilitatea unui act și probabilitatea unei întîmplări, formează conținutul principiului realității care este măsura în care eu poate asigura constientizarea pulsionilor instinctuale. Psihiatria totalitară a susținut că protestatarii au fost internați în spitalele de psihiatrie pentru că nu aveau simțul realității, adică se opuneau unei „realități” ideale (sistemul comunist), nu-și dădeau seama de imposibilitatea de a i se opune unei atît de bine organizate „realități” sociale și de improbabilitatea unui succes, în ceea ce s-ar întreprinde împotriva lui. Numai că se mistifica conceptul de realitate pentru că regimul politic comunist era o enormă sistematizare utopică a existenței. Realitatea se afla în afara sistemului, utopia, în interiorul său, delirul, peste tot, pentru că se refuza acceptarea eșecului practice, pe care testarea realității o împunea. Deci, alienații erau cei ce refuzau să „vadă”, nu cei ce „vedeau” și „spuneau”. De asemeni, doar cei ce protestau dețineau consecvența între realitatea (convingerea lor despre realitatea falsificării existenței) și acte, în timp ce restul majoritar nefanatizat se afla într-o totală și oarecum disociativă situație între datele testării realității (incongruența ideilor propagandistice) și comportarea lor în conformitate cu utopia, cu delirul politic sistematizat. Deci opoziția solitară față de dictatură nu reprezintă o neadevare la principiul realității pentru că aceasta este utopică, și pentru că evaluarea posibilului s-a dovedit unciori în favoarea miracolului, iar a probabilitului în favoarea excepției.

Protestul solitar este o formă acută a nonconformismului, pentru că, la fel ca la acesta, acting-out-ul este produs de teama de pierderea identității. Ca nonconformist, protestul lor este îndreptat împotriva valorilor neadevărate, conformismul fiind în ochii lor o atitudine ipocrită sau stupidă a unor oameni ce se lasă să trăiască într-o pseudo-civilizație. Nevrînd să existe într-o ordine trucață, ei sînt într-un fel niște credincioși al ordinii adevărate a omului, lansîndu-se într-un tot sau nimic eroic care refuză succedarea de tipul aberației sau imposturii comuniste. Pentru că supunerea la o ordine fără Dumnezeu este cea mai profundă supunere față de moarte, nu pentru a muri les ei în fața morții, ci pentru a trăi. În acest fel suferind capătă semnificația unui gest tonic și nu patologic, ca la deprimati. Aparenta inutilitate a domersului protestatar este o evadare în eroism, cu aceeași semnificație cu o evaziune în sfîntenie. Numai cei ce nu cred cu încăpătî-nare în perpetuitatea posibilităților genului uman pot considera un protestatar sau nonconformist ca fiind dereal. În sfîrșit, nu este deloc nefiresc ca țînta să fie și identificarea să se facă cu o organizare socială care să se conformeze naturii omului, aceasta fiind marcată de eminențe și unice posibilități.

A.I. TRIFAN
(Asociația Psihiatrilor Liberi din România)

— În paginile 8—9—10 ilustrații din performanța „Anularea” (iulie 1989). Autor : Lia Perjovschi.

LE INSEANNA TOT USI ABUZ PSIHIATRIC

O problemă care se cere lămurită și astăzi, pentru societățile totalitare și post-totalitare, este aceea a abuzului psihiatric. Cu certitudine, el se înscrie în perimetrul încălcării drepturilor omului. Abuzul psihiatric presupune orice internare nejustificată medicală. De asemenea, diagnosticul și tratamentul fără acoperire științifică. În cadrul larg al abuzului psihiatric, abuzul săvârșit din considerente politice rămâne cel mai evident. Poate și fiindcă printr-o asemenea atitudine clar imorală, este stigmatizat social un om, apelându-se la cele mai diverse metode: de la pierderea dreptului de conducere auto, a accesului la mass-media etc., până la pensionări forțate, încercarea lui ca persoană periculoasă, decazută, demnă de dispreț, sancționabilă prin hotărâre judecătorească... Deci, o constatare — sub pavăza verdictului medical — a unui statut de ireponsabil și dușman al țării, care trebuie internat preventiv, sau cel puțin îndepărtat din localitatea unde domiciliază, cu ocazia unor evenimente politice, culturale, sportive. Acestui abuz politic, evident, i se adaugă însă — iar contribuția aparține oricărui dictator — și alte forme de încălcare mascată a drepturilor omului. De pildă, internarea în unități pentru bolnavi cronici a unor persoane — copii sau adulți — afectate realmente psihic, dar a căror suferință nu exclude posibilitățile de recuperare. Iată, deci, o anamneză, o fixare din start a calificativului de paria, de subcetățean și suspect social, nu numai prin diagnostic, dar și prin tratament inadecvat (suora-ori subdimensionat), în instituții psihiatrice. În termeni blânzi, o asemenea atitudine este considerată „neglijare a bolnavului”. În fond, ne găsim în fața unei tactici pe cât de subtile, pe atât de ticloase, prin care s-a urmărit omogenizarea rețelei cetățenilor (indezirabilii din diverse motive), în raport cu puterea oficială. În sine, avem de-a face cu o altă fațetă a abuzului politic. Pentru că, astfel, este păstrat nu numai un statut quo de comportament social-politic, dar respectivele persoane, supuse unor spitalizări psihiatrice prelungite, se degradează — lent și sigur — ajungându-se atât la eliminarea lor din circuitul social, cât și la o încălcare artificială a bugetului pentru sănătate. Impotriva unei asemenea situații, denunțată hospitalism instituțional, lumea medicală internațională și-a spus de mult cuvântul. Acest hospitalism activ va fi completat — imaginația malefică a dictatorilor ceausiste nu a avut limite — de o asistență medicală și socială inadecvată la nivelul întregii societăți. Consecințele? În primul rând, indiferența evasi-generală față de orice suferință fizică sau psihică. Abuz politic flagrant trebuie considerat chiar condițiile de înmărmărire mizerică din spitalele psihiatrice românești sau precaritatea mijloacelor terapeutice. Totodată, în delimitarea conceptului de abuz politic nu trebuie neglijate nici falsele statistici de morbiditate, întocmite ani la rând, până în decembrie 1989, pentru București, de exemplu, de către un medic (?!), responsabil pe probleme de psihiatric ambulatorie. După cum nu se poate trece sub tăcere practica din ultimul deceniu al dictatorilor, cînd fiecare internare în Spitalul „Gh. Marinescu”, pentru secțiunile I, II și III ale Capitalei, trebuia aprobată (o

asumare, evident, ilegală) de către directorul Policlinicii Titan, iar în lipsa lui, de... un cadru sanitar mediu (?). În aceeași sferă a abuzului se înscrie și îngrădirea posibilității medicului, în general, de a acceda concediilor medicale, chiar pentru durata spitalizării fixându-se, din oficiu, o limită, la indicația unor medici aserviți puterii.

Sînt doar cîteva din multele exemple de încălcare a drepturilor elementare ale omului, care — sperăm — să nu mai existe și după Revoluție. În schimb, s-au înmulțit astăzi cazurile de sacrificare a bolnavilor psihici compensații, încadrării în muncă și dări afară cu prioritate, în numele așa-ziselor rigori ale economiei de piață, fiind, apoi, în mod deliberat uitați de societate. Oare această indiferență nu înseamnă un alt abuz împotriva celor mai expuși cetățeni ai țării — suferinzi mental?

Mal sînt, deci, în România de astăzi încălcări ale drepturilor omului, prin intermediul psihiatriei? Iată o întrebare care a revenit, oboesiv, în multe întîlniri internaționale. Pentru a da un răspuns, trebuie avut însă în vedere că abuzul nu înseamnă doar internarea fără motivație medicală în spitale de psihiatric. Și să luăm, în acest sens, numai alte două aspecte. Primul: chiar după emisia Decretului-Lege nr. 118/1990, nu toate victimele psihiatricii totalitare au beneficiat de reabilitarea materială și morală promisă. Al doilea: campania recentă de presă, susținută de ziarul „Dimineața” și de televiziune, toamă împotriva celor ce au suferit în timpul dictaturii comuniste, datorită intervențiilor Securității și ale unor complici ai ei. Cui îi este alt de teamă, astăzi, de adevăr? Și cine are interes să-l ascundă? Indubitabil, același vechi front al imposturii politice și medicale, ce se reunează, încercînd disperat să-și ascundă trecutul, adăunîndu-și, totodată, credul pentru viitorul lui acțiunii. Și dacă măsurarea realității abuzului psihiatric va fi, în continuare, incurajată (indiferență de interese), de ce nu ne-am putea aștepta, atunci, la noi ares-tări ale incomorilor, pe bază de liste, prin intermediul echipajelor mixte — Securitate-Salvare?

În paranteză fie spus, toți trăim încă o situație de imens risc psihic, de parcă am fi subiecții unui prelungit experiment la nivel național: de la mistificările privind Revoluția sau „mineralele”, pînă la tentativa de a șterge datele unui trecut recent din psihiatria totalitară. După cum și campaniile xenofobe, ori dezvăluirile presei independente, neauite în seamă de autorități, sînt perfect superpozabile fesiilor internării forțate în spitale de psihiatric, pensionarilor pe baza unui diagnostic nereal, sau privării de libertate în închisorile comuniste. Abuzul vechi îmbracă, astfel, forme noi. Există, în schimb, un element clar de legătură: teroarea psihică și frica, asigurate toamă de încă mult prea puternicele structuri coausiste.

Dr. VALERIAN ȚUCULESCU

VICTIMELE ABUZURILOR PSIHIATRICE EXISTĂ

La 2 februarie, Grupul Parlamentar Britanic pentru Drepturile Omului a sosit la București pentru a investiga abuzurile psihiatrice comise în anii regimului Ceausescu. Delegația britanică, finanțată de „Foreign Office” și „Relief Fund for Romania” (Fundatia de ajutor pentru România), s-a înfîlțit cu reprezentanții ai Parlamentului român, cu ministrul sănătății și cu ministrul Justiției a vizitat instituții psihiatrice, s-a înfîlțit cu foste victime și doctori psihiatri, conducători de organizații implicate în problema abuzurilor psihiatrice de natură politică făcute sub regimul Ceausescu. Membrii acestei delegații au fost: Anthony Coombs, conducătorul delegației, secretarul Grupului Parlamentar pentru Drepturile Omului din România, Peter Thurnham, a

cărui fiică, Sophie, conduce un grup de voluntari străini care ajută la reabilitarea clinicii psihiatrice „Podriga”, Botosani, dr. Don Grubin, dr. Ion Vianu, Mark Fleming și Edward Parry. În legătură cu controversatul caz al Marilenei Ursu, dr. Ion Vianu cunoștea situația, a spus, în cadrul conferinței de presă organizată miercuri 12 februarie, că deși acesta este cu siguranță bolnavă, nu înseamnă că nu a fost tratată nedrept. Ea a fost internată fără documente legale într-o instituție „care nu este o instituție terapeutică ci un cămin de bolnavi cronici, incurabili și a fost lăsată mai mult ani acolo”, deși suferea de o psihică ce putea fi tratată. Din aceste motive Marilena Ursu poate fi considerată o victimă a „autorităților locale”.

În ceea ce privește soarta victimelor abuzurilor psihiatrice din timpul dictaturii comuniste, d-l Anthony Coombs ne-a declarat în exclusivitate: „Fără nici o îndoielă că rezultatul tratamentului asupra unor persoane sănătoase mental internate în spitale de psihiatric este acela al declanșării unor tulburări psihice. Mai clar spus, înmărmăritarea acestora este posibilă în condițiile în care ei nu se mai consideră în continuare victime ale fostului regim. Nu sîm însă dacă există anumite persoane dependente de droguri, dar avem dovezi că unora dintre pacienți le-au fost administrate împotriva voinței lor”.

Deși după decembrie 1989 abuzurile sînt de natură administrativă, medicii psihiatrei vinovați se află încă în funcții de conducere, în vreme ce victimele fostului regim n-au fost recuperate în totalitate.

24.02.1992

ILEANA DIACONESCU

— O convorbire cu prof. dr. POMPILIU POPESCU, rectorul Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București, șeful clinicii medicale a Spitalului clinic „Prof. Dr. Theodor Burghela” —

● ● Domnule profesor Pompiliu Popescu, sînteti nu numai una dintre somitățile medicinei românești, dar și un om de înaltă ținută morală. De aceea mă adresez dumneavoastră, rugîndu-vă să-mi spuneți ce știți despre abuzurile politice ale psihiatriei în România?

● Fără să fiu psihiatru, am trăit, ca toată lumea, într-un regim totalitar ce-a făcut multe victime și nu numai politice. Psihiatria nu putea să se sustragă unei opresiuni monstruoase, dar asta nu înseamnă că toți psihiatrii au o răspundere egală. Clarificarea procesului istoric este singura condiție pentru a crea o

ANTIDEONTOLOGIA

societate democratică, în care fiecare om și fiecare profesie să stea la locul său, iar dacă vom greși, să avem conștiința abuzului și să-l sancționăm. Sînt convins că adevărul va triumfa și în psihiatric, în ciuda oricăror manevre de diversivare sau disimulare.

● ● Îi cunoașteți pe dr. Romila? Ce părere aveți despre competența sa?

● Desigur, îl cunosc pe dr. Romila, de vreme ce sînt rectorul Universității în care dr. Romila predă psihiatria. Despre competența însă, vorbește opera și concepția sa despre resocializarea bolnavilor psihici, care a prefigurat orientarea modernă către o psihiatrică

umanistă — devotată suferințelor psihice și a familiei sale —, într-un efort de muncă susținut pe parcursul a treizeci de ani de practică și 180 de lucrări științifice.

● ● Ce părere aveți și cum ati calificat atitudinea medicilor care, într-un ziar ca „Dimineața”, încearcă să se disculpe într-o manieră, să spunem eufemistic, agresivă?

● În viața mea am avut și tristul „privilegiu” să constat nocivitatea invidiei medicale, însă niciodată ura, lașitatea, colomnia, răzbunarea nu s-au unit într-o acțiune publicitară mai reprobabilă. Cred că ziarul „Dimineața” nu trebuia să admită atacuri la persoană în numele anonimului. După părerea mea, presa trebuie să fie un instrument de civilizație și de cultură, iar nu de barbarie și scandal.

SANDA ANGHELESCU

VREAU DOAR SĂ LE SCOT MASCA DE PE OBRAZUL SCHIMONOSIT

— Convorbire cu dr. Johann Böhm despre necesitatea asumării critice a trecutului și simpatiile pro-naziste ale unor demnitari din cadrul organizațiilor de strămutați în Germania —

● William Totok: D-le Böhm, sînteți autorul cărții „Germania național-socialistă și grupul etnic german din România, 1936—1944”, apărută în 1985. V-ați ocupat, în mod constant, de trecutul nazist al germanilor din Europa de sud-est. Dovada concretă sînt nenumăratele articole și studii, cit și o altă carte: „Germanii din Ungaria din cadrul lui Waffen SS. Politica externă și internă ca simptom al relațiilor între minoritatea germană și guvernul maghiar” (1990). De ce vă interesează atît de mult acest subiect?

● Johann Böhm: Mi-am propus această muncă științifică pentru a da un răspuns la ceea ce s-a întîmplat în realitate în Europa sud-estică în perioada 1933—45, și, mai ales, ce soartă au avut germanii care au fost implicați în național-socialismul din acest spațiu. Și asta, mai ales, fiindcă mai multe instituții de cercetare istorică, ca de pildă Consiliul cultural al sașilor ardeleni din Gundelsheim, Institutul pentru istoria svabilor dunăreni din Tübingen sau Fundația sud-est-germană (Süd-ost-deutsches Kulturwerk) din München blochează discuția obiectivă a trecutului. Înșă, cît timp nu se va cerea această perioadă, nu vom putea dezbate cu sinceritate problemele acestui spațiu geografic. Ca istoric nu vreau să mă răfuiesc cu niste persoane — așa cum mi-au reproșat instituțiile amintite mai sus, care nu sînt altceva decît sateliți ai organizațiilor de refugiați germani, Landsmannschaften —, ci vreau să le smulg doar masca de pe obrazul schimonosit. Foștii nazisți, activi în cadrul organizațiilor de refugiați, s-au ascuns după 1945 în spatele unor măști...

● În R.F.G. s-au înființat, după cel de-al doilea război mondial, așa-numitele organizații ale izgoniților, în cadrul cărora activează și organizațiile strămutaților germani din Ardeal și Banat. Aceste organizații nu s-au ocupat de trecutul „grupului lor etnic”?

● Pentru început aș dori să mă refer la trecutul fondatorilor acestor organizații: La sedința de constituire în anul 1949, aceștia au hotărît să evite orice „curățire politică” și să treacă sub tăcere orice amestec nazist al șvabilor bănățeni și sașilor ardeleni. Această practică s-a extins asupra tuturor organizațiilor de acest gen. Fără a se ține cont de funcțiile de înaltă responsabilitate în cadrul organizațiilor naziste, toți fondatorii au acceptat propunerea fostului scriitor fascist Heinrich Zillich (1898—1988), să tînuiască trecutul nazist și fiecare fost lider să fie binevenit ca nou lider în organizațiile de strămutați. Unul din adepții cel mai vehemenți ai acestui pact este pînă azi Dr. Wilhelm Bruckner, fiul fostului conducător al Grupului Etnic German, Dr. Wolfram Bruckner, care a fost între 1977 și 1983 președintele federal al organizației strămutaților ardeleni. Propunerea lui Zillich a fost motivată prin existența cortinei de fier și prin numărul redus al sașilor, afirmîndu-se că în aceste condiții nu se poate renunța la nici o persoană! În acest fel au fost preluate în organizațiile strămutaților germani nu numai persoane compromise din pricina activităților lor naziste, ci și idelle fasciste. Organizațiile strămutaților din Europa de sud-est s-au dedat astfel la înșelarea morală permanentă a Republicii Federale, autoexcluzîndu-se de la procesul complicat al asumării critice a trecutului. În același timp s-au prezentat mereu la guvernele federale, profitînd de ajutoare materiale, sociale, culturale și politice. Organizațiile acestea — Landsmannschaften — au devenit profitorii germanilor pe care, în mod tacit, îi ironizau din pricina încercărilor de asumare critică a trecutului. Prin acest „pact” membrii de rînd ai organizațiilor amintite au fost, de asemenea, înșelați, democrația internă a asociațiilor a fost blocată. Vinovații pentru această stare perpetuată pînă azi sînt liderii de feul lui Dankwart Reissenberger, în

trecut un ziarist fascist de frunte, azi președintele organizației sașilor ardeleni din Germania (distins cu „Farfuria de onoare” a R.F.G. la data de 27.10.1991 în cadrul unei ceremonii la Paulskirche din Frankfurt pe Main).

● Mai activează și azi alți foști nazisți în cadrul organizațiilor de strămutați?

● Pentru a-și desfășura nestîngherit activitatea, Reissenberger a numit în conducerea organizației pe fostul demnitar nazist Martin Jung, conducătorul tineretului fascist din Ardealul de Nord, azi șeful cancelariei federale pentru probleme ale strămutaților, și pe Willi Schiel, fost funcționar pentru probleme sociale din cadrul centralei naziste a Grupului Etnic German din România, azi membru al prezidiului federal al organizației strămutaților ardeleni. În afară de aceștia mai activează Dr. Wolfgang Bonfert, președintele organizației pînă în 1989, azi președintele federației acestor organizații din R.F.G., Austria, Canada și S.U.A. El este fiul fostului „Führer” local, Dr. Alfred Bonfert, fost șef al Partidului Popular German din România, partid considerat pînă și de Hitler drept prea „radical”. La insistențele acestuia, Reissenberger a devenit președintele organizației. Volker Dürr este vicepreședintele federal al organizației ardelenilor strămutați și fiul lui, Eduard Dürr, stabsführer-ul. Dr. Wilhelm Bruckner, președintele organizației între 1977 și 1983, este azi cel mai vehement adept al pactului din 1949. Dintre șvabii bănățeni, dețin funcții asemănătoare fostului înalt demnitar nazist, Sepp J. Schmidt, ex-președinte, azi președinte de onoare al organizației, Kaspar Hügel și alții. Nici unul din acești „Führeri” nu a încercat vreodată să se ocupe de trecut. Autorul Hans Wolfram Hockl, originar din Banat, a demonstrat pe baza unor documente, publicate în volumele sale „Cu cărțile deschise” și „Mai germani decît germanii”, că la persoanele amintite domină ura, gîndirea de elică, îngîmfarea, nepotismul, aroganța și un sentiment clinic de automulțumire.

● Cum au reacționat organizațiile de strămutați la publicațiile dumneavoastră?

● Cînd au aflat conducă-

tori, printre aceștia aflîndu-se deja amintitul Alfred Bonfert, Fritz Cloos, Gau- și Landesjugendführer între 1934 și 1935, apoi însărcinatul special pentru zona Reșița, Robert Gassner, șef nazist în Ardealul de Nord, Hans Hartl, jurnalist nazist de frunte, Dr. Ernst Wagner, șeful tineretului din Ardealul de Nord, Martin Jung, Bannführer al tineretului hitlerist, Sepp Schmidt, Kaspar Hügel și Victor Stürmer, că pregătesc editarea cărții „Germania național-socialistă și Grupul Etnic German din România”, m-a sunat președintele organizației strămutaților din Renania de Nord-Westfalia, d-l Richard, care mi-a spus textual: „Cine vă dă dreptul să publicați o carte despre germanii din România, fără ca noi s-o fi incuviințat?”. În cadrul publicațiilor lor, acești oameni practică adevărate campanii de denigrare împotriva unor critici incozoni. Astfel, ei au amenințat cîteva persoane cu represalii pe plan profesional, dacă acestea nu se vor supune indicațiilor lor. Și pe mine au încercat să mă reducă la tăcere cu ajutorul ziarului mîunchenez „Siebenbürgische Zeitung”, Fritz Cloos, unul dintre cei mai radicali foști nazisți, condamnat la mai mulți ani de închisoare în România, a reușit să scape în R.F.G., unde a înființat cu alți complici „Asociația pentru studiul poporan sud-est-german” din Bad Tölz. Împreună cu K.M. Reinert, a umplut rafturile arhivei federale din Koblenz, arhiva politică a ministerului de externe de la Bonn, cît și instituțiile sud-est-europene cu broșuri și cărți.

Ei prezintă publicului „pese curățite” drept dovezi ale unui trecut niciodată prihănit, Cloos și Reinert, de altfel, au publicat în anul 1988 cartea „Despre istoria germanilor din România, 1935—1945” care poate fi considerată drept o pledoarie tacită în favoarea Partidului Popular German din România — de obîrșie radical-nazistă — cit și a „Gărzi de Fier” fasciste.

● În anul 1988 ați fondat „Cercul de lucru pentru istoria și cultura spațiilor locuite de germani în Europa de sud-est”, care editează revista „Halbjahresschrift für süd-est-europäische Geschichte, Literatur und Politik”.

Trebuie înțeles acest „cerc” drept o contrareacție la încercările de contrafacere a istoriei din partea organizațiilor de strămutați?

● Fondarea „cercului” a devenit necesară, mai ales din pricina blocării adevărului istoric din partea organizațiilor amintite. Cercul nostru este finanțat din cotizații, de aceea am trimis ministerului de interne de la Bonn un raport despre activitatea noastră, cerîndu-l. În același timp, sprijin material. Deoarece am publicat în numărul din aprilie 1991 al revistei noastre detalii despre componența conducerii organizațiilor sașilor și șvabilor, atrăgînd ministerului atenția pe cine finanțează de fapt, nouă ne-a fost refuzat orice sprijin financiar. Cred că această atitudine e imaginabilă doar într-o dictatură.

● În ce măsură se ține cont în cercul dv. de evoluția naționalismului în țările posttotalitare?

● Lunar călătorim în aceste țări, unde înregistrăm cu îngrijorare evoluția politică. Atragem, ori de cîte ori avem prilejul, atenția asupra nocivității naționalismului.

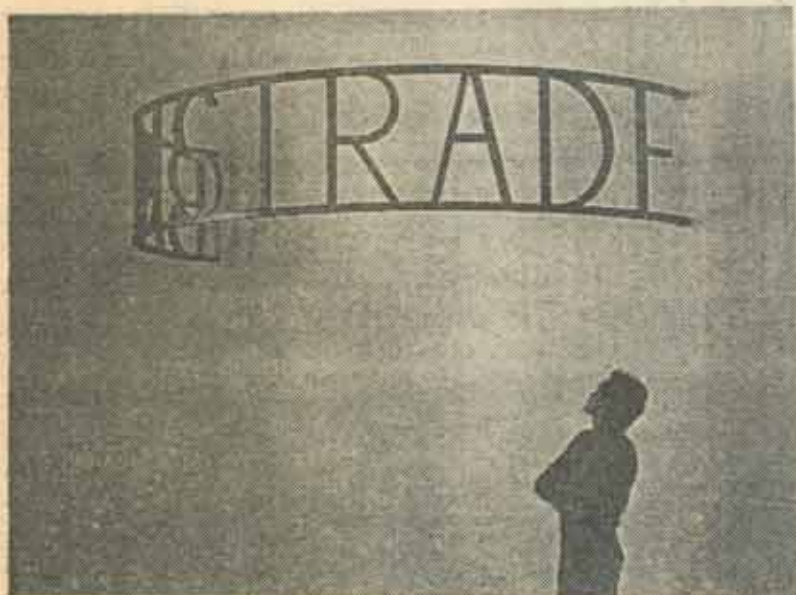
● Trauma postbelică n-a fost depășită de germanii din România. Postul rege Mihai, de pildă, îl acuză exclusiv pe sovietici pentru deportarea zeilor de mii de germani la așa-numita „muncă de reconstrucție în U.R.S.S.” (cf. taz, 2.6.89). Postul înalt demnitar de partid, Janos Fazekas, acuză în „Neuer Weg”, din 6.3.91, guvernul de coaliție de atunci, cît și partidele reprezentate în acel guvern. Se știe că Vișinski, faimosul „consilier”, a sosit de-abia la 27 februarie 1945 în România, pentru a porni procesul de „sovietizare”. Deportările germanilor, însă, au avut loc între 2 și 11 ianuarie 1945. Cine e de vină pentru această acțiune?

● Răspunsul la această întrebare încă nu poate fi dat, pentru că arhivele sînt în accesibile. Probabil — asta-i o părere subiectivă — că ambele părți poartă răspunderea pentru deportarea a circa 75 000 de germani în Uniunea Sovietică.

● Politica minoritară românească a contribuit după Unirea din 1918 la tensiuni etnice. Există, după părerea dv., continuități în politica minoritară românească? Există și după răsturnarea fostului regim, în decembrie 1989, pericolul reinvierii românizării forțate?

● În politică, în general, nu există continuități. Relațiile guvernului român cu minoritățile sale erau determinate de situația politică generală. În perioada interbelică guvernele de atunci au încercat să forțeze românizarea. Românizarea germanilor a suferit un esec. Ce se va întîmpla după schimbarea intervenită nu prea se poate pronostica, fiindcă politica românească este prea haotică. Nu poate fi exclus faptul că actualul guvern sau cele ce-l vor urma o să ducă o politică de asimilare.

(Varianta prescurtată a acestui interviu a apărut în cotidianul berlinez „Die Tageszeitung” — taz — din 9 noiembrie 1991.)

LEX ELSEVIER — „Balustrade”

ANDREI ȘERBAN — „Trilogia antică”

NORMAN MANEA

CULPA FERICITĂ

MIRCEA ELIADE, fascismul și soarta nefericită a României

(Urmare din numărul trecut)

Și încă multe alte citate din scrierile lui Eliade ar putea fi invocate, despre „crimele teribile” de care se făcea vinovată slaba, corupta, lipsită de putere și încă tinăra democrație română; despre „sporirea elementului slav din regiunile Dunării și Basarabiei” sau despre faptul că „evreii au năpădit satele din Maramureș și Bucovina și au dobândit o majoritate absolută în toate orașele Basarabiei”. Pe scurt, sînt ne-numărate astfel de sentințe, unele dintre ele chiar mai ridicole și chiar mai dezgustătoare. Azi, asemenea fraze sună absurd și infantil și agresiv, dar nu trebuie să uităm că o asemenea „irraționalitate” a fost făcută legitimă la timpul său de o „logică” sumară și deviantă, care a furnizat „soluții” de moment pentru conflicte sociale indelung nerezolvate. Nu este o coincidență că, în timpul perioadei confuze și opresive dinaintea războiului din Europa, cînd pînă și democrațiile cu lungă tradiție s-au clătina, acest tip de impuls extremist a ieșit la iveală chiar printre mulți intelectuali. Spirituale rebele și cei cu o viziune socială reacționară au fost în mod special vulnerabili la o astfel de soluție mesianică și simplistă. Spectacolul nefericit al fragilei democrații din România, paralizată de contradicții interne și de situația complicată din exterior, s-a adăugat dilemelor unei lungi și tulburate istorii naționale, în care crizele de identitate și identificările pripite cu un ideal utopic și totalitar au lucrat împreună pentru a produce multe prejudicii.

Mircea Eliade a fost un scriitor și un savant. De acea, „cazul” său merită atenția noastră specială. Este cu certitudine adevărat că opera scriitorului și savantului există într-un domeniu separat de acela al gazetarului militant reacționar al perioadei interbelice. Din nou, „Nu există mai mult nazism în Kant, în Fichte, în Hölderlin sau în Nietzsche (toți fiind gînditori revendicați de nazism) — și, la extrem, nu există nici chiar în muzicianul Wagner — decît există Gulag în Hegel sau în Marx. Sau teroarea, cu toată simplitatea ei, în Rousseau”. Opera literară a lui Eliade este extensivă și neegală. Opera sa de cercetare este scrisă pentru specialiști. A trasa o conexiune între activitatea sa științifică și perioada sa „fascistă”, a arunca un ochi inchiștorial asupra detaliilor „suspecte” din studiile sale erudite, ar însemna a furniza un exemplu perfect de metodologie totalitară.

Intr-adevăr, în perioada dintre cele două războaie, presa română atîngistă a etichetat unele dintre romanele lui Eliade drept „fascistice”, un exemplu al unei asemenea simplificări abuzive și fanatice. (În monografia sa, Ricketts respinge așa cum se cuvine distorsiuni de acest fel.) Scriind despre cazul lui Paul de Man, Denis Donoghue a observat recent că „ar însemna să răspunzi la nedreptate cu nedreptate dacă ai aserți că Deconstructivismul este compromis de jurnalismul de război al lui de Man. Încercarea curentă de a dis-

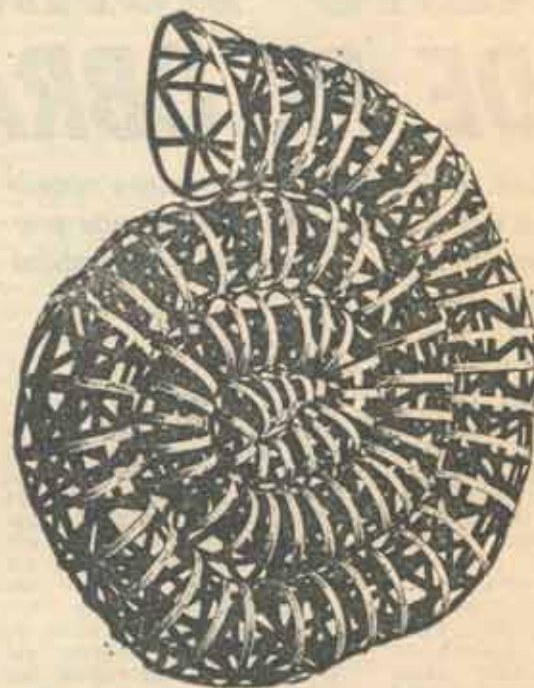
truge Deconstructivismul prin denunțarea lui de Man este sordidă”. Același lucru poate fi spus despre orice încercare de a păta activitatea științifică a lui Eliade cu viziunile sale politice.

Mulți critici literari din România și de pretutindeni au subliniat, de ne-numărate ori, valoarea umanistă a operei sale literare: ambiguitatea provocatoare și misterioasă a prozei sale, fantezia sa magică și realitatea codificată enigmatic, jocul liber și compasiunea feerică a scrierilor sale. Dar aceasta nu diminuează întrebările ce trebuie ridicate. Dimpotrivă, le agravează. Literatura trebuie confruntată mai cu seamă cu criteriile estetice, la fel cum opera științifică trebuie confruntată cu standarde științifice. Dar jurnalele, memoriile, autobiografiile, asemenea opiniilor nu pot evita testul etic.

Contrastul dintre opera de ficțiune a lui Eliade și jurnalismul său fascist este la fel de pronunțat precum contrastul dintre Eliade suportorul Gărzii de Fier fasciste și Eliade intelectualul respectat al anilor tirzii, de care prietenii își aduc aminte în atmosfera cordială și cosmopolită a căminului său american, întotdeauna ospitalier și afaibil cu colegii și cunoștințele de toate rasele și credințele. Nimeni nu putea să vadă (și probabil că Eliade însuși reușise să uite) fantoma sovietică a unui alt timp, a unei alte personalități.

Și astfel chestiunea controversată pe care *Jurnalele* o evită se reîntoarce în mod persistent pentru a le birui. „Culpa fericită” a lui Eliade nu se referă numai la adorația persistentă în amintirea lui Nae Ionescu; după toate acestea, la bătrînețe, nostalgia bucuriilor și pasiunilor de tinerete trece dincolo de limitele acceptabile. (Prietenul lui Eliade, scriitorul evreu Mihail Sebastian, fusese și el un admirator al lui Ionescu, dar e probabil că și-ar fi evocat într-un mod diferit admirația în 1985.) Oricum, este greu de scuzat un pasaj precum acesta din *Autobiografie*: „Nu știu cum va fi judecat de către Istorie Corneliu Codreanu. Adevărul este că patru luni după fenomenalul succes electoral al Mișcării Legionare, capul său s-a trezit condamnat la zece ani de muncă silnică și cinci luni după aceea el a fost executat — evenimente ce au reconfirmat credința rea că generația noastră nu a avut un destin politic”.

Corneliu Zelea Codreanu fusese „Conducătorul” charismatic al Gărzii de Fier. El fusese violent antisemit și antidemocratic și comisese cruzimi odioase. Și totuși Eliade pare a nu fi singur, patru decenii după război, în Chicago, cum îl va judeca istoria. El este încă fascinat de „succesul” electoral al lui Codreanu, el uită să menționeze crimele comise de acest „martir” și nu ezită să se identifice cu acea „generație” și chiar cu destinul ei politic. Și același tratament este acordat „locotenenților” Liderului, martirii Ion Moța și Vasile Marin, uciși în Ianuarie 1937 ca voluntari pentru Franco în războiul civil spaniol (evocați dramatic de către Eliade în acea vreme și reamintiți mai tirziu ca „modele” de sacrificiu în concepția Legionară). A fost într-adevăr un caz de păstrare a unei

LUIZ HERMANO —
„Caracol”

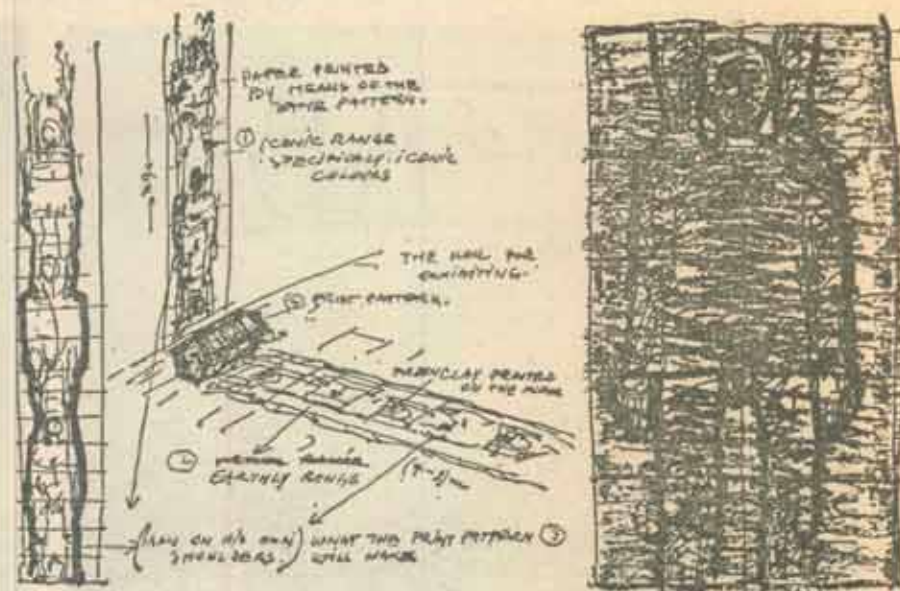
concepții. Concepția lui Eliade cu privire la cea mai bună soluție socială și politică pentru România pare să fi rămas constantă. A fost o viziune tradițională și conservatoare, „fundamentalistă” în ortodoxia ei („Nu cred în Dumnezeu, cred în Iisus”), sceptică cu privire la democrație și modernitate, legate de etnicitate și de valorile culturale ale locului.

Chemarea recentă a lui Alexandru Soljenitin pentru un stat rus slavofil vine într-un moment cînd s-a redescoperit vechiul conflict din Europa de Est dintre „separatiști” și „integraționiști”, dintre suveranii statelor independente și „europeniști”. În România, această dispută a fost în mod tragic manipulată în perioada dintre cele două războaie. Ea reapare acum într-o situație istorică schimbată, atînd pe aceia care vor integrarea în Europa împotriva celor care vor să întărească statul național și caracterul național.

Cu toate acestea, dreapta nu este mai deșteaptă decît stînga, ea nu învață nici din propriile dezastre, nici din acelea ale celeilalte părți. Nici intelectualii nu sînt întotdeauna capabili să-și protejeze iluziile, ideile și aspirațiile de asocierile malefice, în pofida propriilor lor dureroase experiențe. În anii '70, după cum declara prietenul său Noica (relatează Katherine Verdery de la John Hopkins University), din îndepărtatul său cămin american, Eliade l-a încurajat pe profesorul Edgar Papu să lanseze o dezbatere în România cu

privire la „protocronism”. Această dezbatere a fost inițial lansată pentru a sublinia contribuția românească la cultura universală, și într-un mod mai general rolul micilor culturi izolate în stimularea unor importante reușite intelectuale. Oricum, ea a degenerat treptat într-o presiune odioasă, ideologică, „patriotică”, similară presiunii revendicării lui Stalin ca presa sovietică să descopere noi aspecte ale „supremației” culturii sovietice față de cea occidentală. Această dezbatere a ocupat scena culturală românească vreme de vreo cincisprezece ani și a condus la una dintre cele mai sinistre campanii duse de regimul Ceaușescu împotriva inteligenței.

Desigur, intriganții politici au umplut curînd abiaul dintre gîndirea lui Eliade și propriile lor interese imediate. Ceea ce nu face culpa sa nefericită (involuntară, de această dată) mai mică în vreun fel. La urma urmei, Eliade era un intelectual cu mai multă experiență în astfel de probleme. Prin contrast cu marii săi predecesori din cultura română (scriitorii și gînditorii cu o viziune similară de dreapta, cum ar fi Eminescu, Hașdeu, Vasile Părvan și Iorga), Eliade a avut „avantajul” de a fi martorul Holocaustului, al dezvăluirii genocidului stalinist, al ororilor dictaturilor de dreapta și de stînga. Eliade și-a trăit cea mai mare parte a vieții într-o societate democratică, în care a putut vedea că, dincolo de realizările sale economice și intelectuale, și în ciuda numeroaselor sale lipsuri, demo-

MIRCEA POPESCU —
„Omul stînd pe propriii lui umeri”

crăția este singurul sistem în care poate exista un dialog între dreapta și stînga, chiar și în cele mai extremiste forme ale acestora.

În aspectele sale cotidiene, domestice, realitatea sistemelor „totalitariste” precum nazismul și comunismul, a fost cu mult mai complicată decît o sugerează clasificările și osîndirile (denunțările). Onestitatea cere acelor care au trăit în „adevăratul socialism” să respingă învinuirile simpliste, care seamănă mai mult cu a rețeza decît cu a ajuta înțelegerea adevărului. Spectacolul actual al milioanele de foști membri de partid din România recitînd ne-bunește sloganele anticomuniste este mișcător, întrucît ne forțează să ne gîndim de două ori înainte de a ne reîntoarce la categoriile noastre confortabile. Cît de repede uită acesti oameni nu numai propria lor vină, nu numai nefericirea acelor care au fost cu adevărat oprimați sau marginalizați de puterile totalitare, și de asemenea numeroasele lor momente „fericite” petrecute în timpul somnolenței lor complicității! Plăceri vinovate? Culpă fericită? Ar fi greu pentru acești oportuniști, trecuți și prezenți, să admită că au trăit acea fericire ambiguă, la fel de greu precum a fost probabil pentru mulți nazisti, genuini și „convinsi”, care numai prin retrospectivă au fost forțați să ia cunoștință de oroare și să vorbească de tinerețea lor fericită, de demonstrații, baluri, conferințe și de alte extazieri ale propriei lor felix culpa.

O analiză onestă și critică a semnificației vieții lui Eliade ar fi fost importantă pentru întreaga cultură românească. Interzis în România în primele decenii de după război, Eliade a început să fie „recuperat” în anii '70. Aceasta nu a fost fără de complicații: deși regimul „național-stalinist” al lui Ceaușescu a năzuit după tipul de legitimitate naționalistă de care s-a bucurat Legiunea, ultimii lideri ai „vechii gărzi” comuniste n-au putut uita orientarea politică a vechiului lor inamic. Este cunoscut de-acum, de pildă, că, în 1940, aflînd că studentul Gogu Rădulescu — un comunist care a parvenit mai tîrziu pînă la a deveni vicepreședinte al Consiliului de Stat și membru al Biroului Executiv al Partidului Comunist Român sub Ceaușescu — a fost reținut la sediul Legiunii și bătut cu funii ude, Eliade nu numai că și-a exprimat satisfacția față cu această „pedeapsă” barbară, dar a spus că el i-ar fi scos ochii.

Cu toate acestea, operele literare ale lui Eliade au început a fi retipărite la București și treptat au apărut de asemenea și câteva din operele sale științifice. În ciuda trecutului politic al autorului și în ciuda titlului său, *Istoria ideilor și credințelor religioase* a fost distribuită în România „ateistă” comunistă „prin instituții” unei liste „privilegiate” selectate de oficialii partidului. Eliade a început să se întîlnească nu numai cu scriitorii români, dar de asemenea cu „oficialii” români,

Z. CASTILA-BAMBAREN — „Fără titlu”

chiar și cu reprezentanți ai guvernului român. Deși trecutul politic al lui Eliade nu a fost discutat în România, opera sa era aît de respectată și personalitatea sa aît de fascinantă, încît numele său și-a făcut loc treptat în multe publicații și în opera multor intelectuali. El a fost preluat, de asemenea, de naționalismul zgomotos care apăruse de cîțiva ani în câteva reviste (Săptămîna, Luceafărul, Flacăra), care, protejate și chiar încurajate de oficialitatea respectivă, practicau un veritabil terorism cultural și „patriotic”.

În 1982, un an negru pentru dictatura stîngistă-dreptistă a lui Ceaușescu, am văzut piesa lui Eliade, *Higiena*, jucată la Teatrul Național din București. Piesa fusese jucată prima oară în 1941, un alt an negru, și fusese republicată în românește în 1951 de către tipografia unui expatriat de dreapta, în Argentina. Ca și în 1941, fără îndolală, tensiunea dinafara teatrului și starea sufletească a audienței, frica ei, dezgustul, epuizarea și disperarea, s-au combinat într-un fel nefericit, astfel încît părea un fel de exaltare neagră a morții „sublime” pentru o „cauză” glorioasă.

A început o adevărată campanie în Occident pentru demascarea jeshărilor lui Mircea Eliade cu extrema dreapta în timpul perioadei dintre războaie, seria disidentului român Dan Petrescu în ultimii ani dinaintea căderii lui Ceaușescu, într-un eseu făcut să treacă (prin contrabandă) în Occident. „Cel puțin aceasta ar putea să conducă, precum în cazul lui Heidegger, către o crescută popularitate a operei

sale.” Petrescu a continuat prin a exclama: „Numai dacă se va putea discuta într-o zi colaborarea intelectualilor români cu actualul regim — care este orice, numai de stînga nu. Atunci să vezi spectacol!” Într-adevăr, regimul lui Ceaușescu era orice altceva, numai de stînga nu, și același lucru era adevărat despre membrii Partidului Comunist, care nu avea nici o tradiție în România. Dar acest spectacol este în plină desfășurare acum, și a devenit grotesc. Fiecare își proclamă propria inocență, propria suferință. Și cîțiva dintre cei mai zgomotoși sînt fostele slugi „intelectuale” ale dictaturii.

Problemele curente ale României cu democratizarea trebuie să aducă în minte complicata istorie a țării: vechile crize de identitate și înclinarea către soluții extreme. Lucrează din nou împreună în prelungirea impasului post-totalitarist. Totuși, pot fi văzute unele efecte încurajatoare ale tranziției către democrație. La mai puțin de două luni după căderea lui Ceaușescu, de pildă, curajosul tînar critic literar Dan C. Mihăilescu a scris, într-o importantă revistă literară:

„Vreme de decenii, România intelectuală a perleat dintr-o războie la alta, a fost privită cu tot felul de prejudecăți. Acestea trebuie demontate și dezamorsate cu grijă, cu o fermitate delictată, ca să spun așa. Asupra lui Eliade, asupra întregii generații de la '27 plutește pîcla neagră a Legiunii. Este timpul pentru noi ca să suflăm din răspuțeri nu pentru a o înlătura (logic și practic această este imposibil), dar pentru a o îndepărta o vreme, ast-

fel încît să putem vedea lucrurile în lumina zilei. Nu avem nici un studiu adevărat și atotcuprinzător pentru anii '30, nici asupra stîngii, nici asupra dreptei”.

Mihăilescu cheamă pentru o cercetare obiectivă, „liberă de obsesii”, a operei și personalității lui Eliade. Și el a adăugat, cu aceeași nepărtinire clarvăzătoare, „Eliade, de asemenea (ca și întregă sa generație) nu poate fi y compris în această perioadă, cu toate circumstanțele ei agravante și alienante”.

A venit timpul cînd perioada fascistă, la fel ca și perioada comunistă, poate fi analizată cu claritate. Dacă astăzi este posibilă o discuție deschisă și înținsă asupra unor mari scriitori, precum Mihail Sadoveanu, George Călinescu, Tudor Arghezi și Camil Petrescu, și a compromisiurilor lor cu regimul comunist, de ce n-ar fi oportun de asemenea să fie analizată implicarea voluntară în mișcarea fascistă, „culpa fericită” cu toate consecințele ei, a unor scriitori și intelectuali precum Mircea Eliade? În schimb, în timpul ultimului an, sacralizarea gîndirii lui Nae Ionescu și Mircea Eliade, cu vina lor durabilă, a înaintat cu pași repezi în presa română de dreapta, cu o largă circulație (deși o abordare critică a acelei generații poate fi găsită în noua presă democratică, precum în recente eseuri importante ale lui Alexandru George. În special în eseu intitulat *Bolșevismul alb*).

Toate acestea sînt mult mai importante acum cînd comunismul nu mai este o primejdie reală în România. Într-un sens, într-adevăr, n-a fost niciodată stalinismul lui Ceaușescu devenind treptat un fascism camuflat. Dar forțele totalitarismului par să fie încă puternice în România. Colapsul falimentar al „stîngii” totalitare are multe de predat dreptei, chiar dacă dreapta naționalistă nu pare încă pregătită să învețe lecția. Recenta reabilitare de Parlamentul român a lui Ion Antonescu, dictatorul României din vremea războiului și aliatul lui Hitler, este un eveniment scandalos și fără precedent în Europa postbelică și un avertisment întunecat cu privire la viitorul politic al României.

Și cu toate acestea, România înseamnă mai mult decît doar Ceaușescu sau Codreanu sau Antonescu, mai mult decît teroristii cu cămăși verzi ai Legiunii sau decît mineri securiști. Trăiește încă în România, sau așa trebuie să sperăm, o moștenire a gîndirii democratice. Ea a fost sugrumată pentru multe decenii de către dictatorii de stînga și de dreapta, numai că a păstrat o relație profundă cu cultura europeană. Există speranță pentru România, numai că ea poate fi hrănită doar printr-un angajament clar pentru democrație și printr-o tranziție neambi-guă către o societate civilă.

Traducere de
DAVID PERSIMON

CÎTEVA PRECIZĂRI

Esul *Culpa fericită* de Norman Manea (apărut în numărul din 5 august 1991 al prestigioasei reviste americane *The New Republic*) a stîrnit o multitudine de reacții, unele de încurajare sau aprobare, cele mai multe de dezaprobare și de indignare. Articolul nu reprezintă nici pe departe punctul de vedere al revistei „22” și nici al meu personal. Îmi asum însă inițiativa traducerii textului în paginile revistei noastre. Fac aceste precizări nu pentru a-mi cere scuze — consider că este o datorie elementară a ziaristului să informeze publicul, să nu ascundă ceea ce știe, chiar dacă informațiile sau articolele tipărite jignesc orgoliul naționalist al multora — și nici iertarea în fața acelor care, direct sau telefonic, m-au amenintat că va trebui să dau socoteală, atunci cînd va veni momentul judecării. Singurul moment cînd voi da socoteală va fi cînd vor trebui să dea socoteală toți oamenii, și, dacă aceasta se va întîmpla vreodată, cel care mă va judeca nu va fi un simplu semen. În rest, nu-mi este frică decît de judecata propriei mele conștiințe. De aceea, nici n-am întrerupt publicarea articolului și nici n-am acceptat sugestiile unora de a mai opera tăieri pe ici, pe colo.

Ceea ce mi se pare mai grav este că oamenii cu o oarecare pondere în viața noastră publică pretind că prin publicarea acestui articol am făcut (eu, redacția „22” sau G.D.S.) jocul intereselor unei francmasonerii, numai în ideea de a provoca reacția publicațiilor extremiste (de dreapta sau de stînga), ceea ce ar servi scopului obscur de a demonstra anumitor cercuri din străinătate că românii sînt intoleranți, rasisti, antisemiți, șovini ș.a.m.d.

Un astfel de mod de a gîndi s-ar fi potrivit pitecanților de la România Mare sau Europa. Acestor pripiți acuzatori (și judecători, în același timp) le recomandăm ca măcar să citească un roman precum *Pendulul* lui Foucault de Umberto Eco, dacă nu au timp și nici interes să citească presa străină sau cărțile publicate în străinătate în legătură cu aceste teme. Și ca să nu se obosească prea mult cu lectura, cred că următorul pasaj va fi suficient: „Eu zic că există o societate secretă cu ramificații în toată lumea care completează pentru a răspîndi zvonul că există un complot universal”. Intelectualii români care gîndesc în termenii conspirației universale iudeo-masonice se

deosebesc de muncitorii care strigau „nu ne vindem țara!” sau de Hitler din *Mein Kampf* doar prin faptul că nu au curajul să facă aceste afirmații în mod public. Dacă le-ar avea, revista „22” le-ar sta la dispoziție cu paginile ei. Fără a se teme de a fi acuzată că face jocurile taberei naționaliste.

Recitînd textul lui Norman Manea, orice om onest își poate da seama că autorul are dreptate cel puțin într-o privință: lipsa unor studii relevante cu privire la mișcările extremiste de stînga și de dreapta nu constituie numai un gol de informație și de interpretare, dar mai ales o permanentă sursă potențială de continuare a unor mișcări, tendințe și experimente de către actorii sau urmașii actorilor unor evenimente care nu și-au consumat toate efectele. Probabil că frustrările celor de dreapta sînt la fel de mari ca și ale celor de stînga. Altminteri, nu s-ar explica supra-viețuirea lor la noi, în condițiile în care pe plan mondial din dreapta și stînga (în accepțiunea tradițională) n-au mai rămas decît amintiri. Și monografiile. Dar despre aceste recrudescențe, ca și despre sensurile moderne ale dreptei și stîngii, într-un viitor nu prea îndepărtat. (DAN PAVEL)

Reflecții asupra
cărții de istorie:

ANTONESCU ȘI GUVERNAREA ROMÂNIEI ÎNTRE 1940 — 1944

Spre a cunoaște istoria României în anii celui de-al doilea război mondial, pentru a recupera o imagine credibilă a lui Antonescu și a regimului său, e nevoie acum, poate mai mult ca oricând, de o reflecție matură și în afara partizanatelor. Până la analize minuțioase și interpretări situate dincolo de interese de grup se mai cere și altceva, anume, o repunere în discuție a ceea ce s-a petrecut în și

cu istoriografia română în ultimele cincisprezece decenii, o dezbateră merituând a fi extinsă chiar asupra rezultatelor acestui domeniu al științelor sociale din perioada interbelică. Mai apoi, istoricii se vor confrunta cu întrebări mult mai dificile: de îndată ce vor tinde spre cunoaștere și nu spre propagandă (așa cum, din păcate, prea mulți au fost antrenati să o facă, dacă nu cumva s-au înrolat de bună voie) vor dori să profeseze cu deplină responsabilitate, adică în spiritul adevărului și nicidecum în sensul a ceea ce e place sau nu place despre propriul trecut. Fără știința scrisului istoric, unde rolul filosofiei, sociologiei, statisticii, artelor va trebui reconsiderat, ei nu se vor elibera din constrângerile unei mentalități resemnate în fața trecutului, ea și a viitorului. Înțeleg să arăt aici că registrul metodologic imi pare a fi extrem de important și nu va putea fi neglijat (asa cum a fost și este încă) de îndată ce intenționăm să dezvăluim și nu să ascundem trecutul, să ne eliberăm de el (fără a pierde conștiința de sine) și nu să creăm dependențe de acesta.

Penru proiectul de sinteză avem trebuință de analiză critică a ceea ce s-a scris despre Antonescu și guvernarea sa. Fiind vorba de o probă dificilă care poate semnifica o posibilă tranziție a istoriografiei românești spre sobrietatea și disciplina studiilor de acest gen (asa cum e practică în țările occidentale), colecțiile de documente trebuie să stea în centrul atenției. Nu oricum vor putea fi ele realizate: în nici un caz așa cum au fost

propuse în anii din urmă. Știut este de cei avizați că diplomatariile acestea pot semnifica și diverse unghieri interpretative, prin selecția pieselor arhivistice, prin note și comentarii de subsol, prin omisiuni voite sau tăcere acolo unde e cazul unor trimiteri bibliografice sau, și mai important, a unor comparații între izvoarele, respectiv fondurile care stau la baza cercetării.

Prin ceea ce s-a publicat despre Antonescu și participarea României la cel de-al doilea război mondial s-a încercat, pe de-o parte, dezavuarea istoricilor comunisti care au scris de pe pozițiile ideologiei lor totalitare, pe de alta, evidențierea meritelor maresalului. Alții într-un caz, cit și în celălalt, riscul pe care și l-au asumat ești în cauză este de a nu fi fost obiectivi, căci oricâte replici (mai ales în situația de față) are ca punct de plecare o prejudecată (dacă nu cumva mai multe). Așzind starea de suflet, frustrarea, resentimentul în locul unui studiu lucid, nu facem decât să perpetuăm vechile procedee de lucru, să aducem deserviciile aceluia ce ne receptează și așa foarte fragil prezățiti pentru o asimilare și o asumare corectă a propriului trecut (fie individual, fie colectiv). Ce altceva s-ar putea deduce, de pildă, din articolul introductiv aparținând lui Ion Ardeleanu și Vasile Arimia la volumele de corespondență „Antonescu-Hitler” (ed. Cozia, 1991), urmărind să evidențeze doar „claritatea”, „dirigența”, „hoțărârea” lui Antonescu, în vreme ce selecția scrisorilor e dirijată în același sens? Exemplele sînt nenumărate, iar graba editării unor texte ale aceluia timp, fără aparat critic și fără studii aplicate, nu poate

fi înscrisă într-o recuperare științifică (să amintim aici lucrarea „Ion Antonescu și Garda de Fier”, Rom-Editio, Tg. Mureș, 1991, edito dr. Serafim Duicu).

Antonescu a rămas — inclusiv în literatura istorică occidentală dedicată Holocaustului — una din marile figuri politice controversate ale României. De ce? Monarhia și partidele istorice din opoziție l-au blamat pentru trecerea Nistrului (granița istorică a marii Românie), ceea ce în accepțiunea lor nu justifică lupta alături de Germania lui Hitler, putînd atrage dezastrul țării. Comunistii l-au atacat pentru „fascism”, în vreme ce Garda de Fier l-a blamat pentru apropierea de „forțele oculte iudeo-masonice” și eliminarea de la guvernare (în 1941) a reprezentanților mișcării legionare. Statele din Vest l-au respins pentru alianța cu Hitler, iar Uniunea Sovietică l-a acuzat pentru participarea la un război imperialist în care devenise agresorul ei. Această din urmă acuză a fost considerată ca principala în cursul procesului din 1946 („Procesul Marii trădări naționale”, 1946, p. 283). Iată pentru ce în Vest, ca și la noi, obligația este de a aborda cu toată seriozitatea acest subiect. Istoria lui Antonescu și a timpului său devine mai mult decît o probă: falsurile voluntare sau involuntare vor putea fi abandonate în favoarea autenticității. Nu e vorba nici de prejudecată, nici de postulat: o asemenea nouă abordare va traduce ceea ce inevitabil individul reflectează despre situația sa de ființă istorică și care va deveni istoric.

VICTOR NEUMANN

LITERE

IEȘIREA DIN CRIZĂ

În medicină, în biologie sau în psihologie, criză înseamnă un moment sau o perioadă a unui proces în care predomină fenomenele negative (de conflict, de rupere a echilibrului, de nesatisfacere a unor așteptări), după care poate urma progresul sau regresul.

În civilizație, unde unitățile cu care se măsoară durată proceselor sînt foarte mari, convingerea unor specialiști e că amenința se află de mult timp în curba descendentă a unei lungi perioade de criză, la capătul căreia ne așteaptă catastrofa. După unii antropologi, perioada aceasta a început în urmă cu aproximativ zece mii de ani, cînd s-a realizat trecerea de la principiul supraviețuirii prin vînătoare și prin cules la principiul su-

praviețuirii prin agricultură. Pentru filosofi, trăim în criză chiar de la începutul Erei Moderne (de la Galileo Galilei și Descartes), pentru că din acest moment știința a început să ne facă să uităm de orizontul spiritual al vieții (Husserl) sau (cum spune Heidegger) pentru că semnul sub care am acceptat să ne plînem a fost acela al „uitării ființei umane”.

În literatură, unde procesele nu presupun de regulă progres sau regres, criza coincide aproape întotdeauna cu o schimbare de paradigmă, cu modificarea unui canon și a sistemelor de norme și de coduri culturale. De data aceasta nu mai avem de a face cu unul, ci cu cel puțin două procese culturale, dintre care primul (nou) îl înlocuiește pe cel de-al doilea (vechi) pe cele pasnice sau prin „război”. Perioada cît durează „întîlnirea” celor două procese culturale e denumită de cele mai multe ori **cumpănă, fază de trecere, tranziție**, și numai în mod cu totul excepțional **criză**, în condițiile în care schimbarea de paradigmă se referă și la procesul politic și social.

Aceasta din urmă pare să fie cazul celor două faze de trecere din cultura noastră postbelică, cea din 1944—1947, de „după Elberre”, și cea care a început în 1989 și în miezul căreia continuăm să ne aflăm.

Pentru faza 1944—1947, discuția începută de Virgil Ierunca și de Ion Carșion, la sfîrșitul anului 1946) a cuprins un mare număr de scriitori (Gala Galaction, G. Călinescu, D. I. Suchianu, Marcel Breazu, M. R. Paraschivescu, Victor Eflimiu, Cezar Petrescu, Geo Dumitrescu, N. Moraru), împărțiti foarte repede în două tabere distincte. Tipic „romănesc” a fost cazul lui Tudor Arghezi care, la in-

terval de numai cîteva săptămîni, a scris în problema crizei un articol „pro” și altul „contra”. Cel care au susținut primul punct de vedere (existența situației de criză) au intrat destul de repede în puscărit, au fost persecutați sau, în cel mai bun caz, „doar” interziși, ceilalți au devenit în anii '50 fie tovarăși de drum (termenul a fost utilizat mai întîi de L. Troțki, în cartea sa din 1924, *Literatură și Revoluție*), fie artiștii ingenioși și excentrici ai „literaturii partinice” sau ai „realismului socialist”. Pentru unii, faza echivala cu începutul sfîrșitului („criza culturii e criza libertății individuale”, scria Ion Carșion în articolul său publicat în *Jurnal de dimineață*), pentru ceilalți, după 23 August 1944 începea marea clasicism al culturii noastre, care avea să culmineze cu „Epoca de aur” din anii '70—'80.

Din fericire însă, după 1947, „proletcultismul”, „literatura partinică” și „realismul socialist” nu au reușit să distrugă cu totul nici libertatea individuală și nici voința de creație a scriitorului din România. Fie subteran, în cărți de sertar (Blaga și Voiculescu, pentru a-i cita doar pe cei foarte mari), fie răzbind din cînd în cînd la suprafață (cele cîteva cărți remarcabile din anii '50), sau exprimînd diferitele nuanțe ale rezistenței și chiar ale opoziției (în anii '60, '70 și '80), literatura română nu a încetat să existe. Ei i s-a adăugat literatura scriitorilor români care au continuat să scrie în strălăcitate, cel mai important dintre aceștia fiind, fără nici o îndoială, Mircea Eliade.

Criza despre care se vorbește din nou astăzi, cînd libertatea individuală a redevenit valoarea cea mai importantă a societății românești și cînd granița dintre literatura din interiorul țării și cea din diaspora începe să fie ștersă, n-are cum

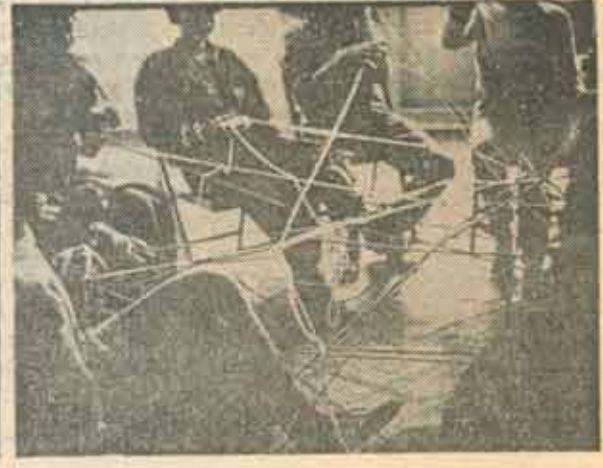
privi adevărata cultură română. Dacă se poate vorbi de o criză, ea aparține celor care au susținut și ilustrat, pînă în 1989, principiul culturii „de partid”, „Cin-tarea României”, **protoeroticismul** și toate celelalte aberații de același calibru. Ei și-au dat poalele peste cap pe scena de bilci a „culturii” lor „române”, ei ar urma s-o părăsească astăzi, cu bilci cu tot. Dar cum se întîmplă de obicei cînd e vorba de o criză a rîului, spectacolul dat în ultimul timp de reprezentanții „Epocii de aur”, legați între ei printr-un jurămînt de credință pe care o cauză mai bună nu l-ar fi reclamat, e cînd trist, cînd de-a dreptul clinic, adică de competența spitalelor. Departe de a fi literară (și cu atît mai puțin morală), criza aceasta nu are de ce să ne intereseze. Ea poate cel mult să ne dezguste și să ne avertizeze că ceea ce a fost s-ar mai putea repeta. Căci pentru cei care s-au păstrat cu adevărat în cadrul culturii, criză a fost tot ceea ce s-a întîmplat din 1947 pînă de curînd: un drum parcă nesfîrșit de punere la încercare și de umilire a libertății individuale. De aceea, pentru literatura română, momentul actual, care echivaloază cu o ieșire din criză, este în realitate o fază de tranziție.

FLORIN MANOLESCU

ERATA. În articolul „Teme inconfortabile”, din nr. 7/1992 al revistei, în coloana a doua, în loc de „temă inconfortabilă”, se va citi „temă inconfortabilă” iar în coloana a patra, în loc de „s-ar putea observa”, s-ar mai putea observa” și în loc de „realitatea aceasta mai secretă”, „Dar realitatea aceasta, mai secretă”.

LIA PERJOVSCHI „MAGIA GESTULUI”

acțiune București, 9 decembrie 1989
Participă 12 persoane care își aleg o culoare diferită pentru haine (exterior) și pentru nume (interior).

Dispuși circular, vor fi legați între ei, în timpul acțiunii, cu sfori colorate. Fiecare este legat de alți patru, în așa fel încît mișcarea unuia să declanșeze mișcările celorlalți. Fiecare va depinde de ceilalți.

Regula jocului (regula vieții) este: **Bucuria mea — înfrîstarea celui/lor.**

La sfîrșitul acțiunii, cînd legăturile s-au îndesit și devin de nesuportat, fiecare va încerca să se dezlege și să scape.

Improvizație despre

- Ordine și haos (noțiuni complementare)
- Ghem (viață, spirală spațială)
- Memorie (să cunoști, să înțelegi, să nu uiți)
- Legare / Dezlegare (legături care se tale, legături de nedezlegat — destin)

Acțiunea durează 40 minute. La chitară bass a improvizat, pe mișcarea din față, **Decebal Bădilă**. Operator video — **Robert Arachelian**.

ACADEMIA

Considerați că Academia Română a făcut ce era moral obligată pentru recuperarea filosofiei românești? Unde ar trebui să ne regăsim filosofii?

Academia reprezintă mai mult decât un simbol. Ea este barometrul instituțional al vieții spirituale într-un stat. Dacă pe plan politic, principalul criteriu de judecată al caracterului unui regim este separarea puterilor în stat, pe planul politicii culturale criteriul de judecată al aceluiași regim îl constituie componența Academiei. Pentru că într-un fel arată o Academie nazistă și cu totul altfel Academia franceză, într-un fel arată o Academie comunistă și altfel Royal Academy. După ce Germania a trecut în administrația trupelor aliate de ocupație, s-a operat un masiv proces de denazificare de la administrația publică și până în Universități. La noi, după așa-zisa cădere a comunismului, a avut loc doar o rotire de cadre a virurilor regimului politic și culturii legitimize. Academia o rămas neschimbată. Cu două excepții: Elena și Nicolae Ceaușescu. Mai mult, se primesc în continuare ca membri titulari și corespondenți persoane care ar fi făcut cinste Academiei și pe vremea

„dezvoltării multilaterale”. Cînd te referi la componența Secției de filosofie a unei Academii postcomuniste, te-ai aștepta la folosirea unor criterii de selecție care să țină cont nu de contribuția la filosofia universală sau de o creativitate semnificativă în context authton, dar măcar de un efort în sensul ieșirii din coșmarul ideologic al monopolului marxist al cunoașterii și adevărului. Cum să faci procesul comunismului cînd nu ești în stare să renunți nici măcar la academicienii formați în perioada stalinismului, la cei care au otrăvit viața noastră intelectuală cu dogme și prejudecăți. Cu permisiunea redacției *Expres*, care publică în serial ancheta realizată de Leonard Oprea, reproducem în paginile revistei 22 răspunsurile a doi membri marcanți ai Grupului pentru Dialog Social: Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu. Poate că astfel domniile de la Academia și, odată cu ei, cei care le dau ordine, se vor sinchisi de părerile opiniei publice, ale presei și cercurilor intelectuale. Promitem să revenim și cu alte contribuții. (D.P.)

ANDREI PLEȘU

Cînd se vorbește despre restructurarea serviciilor de securitate, se găsește întotdeauna argumente plauzibile privind „de-lieitate” chestiunii; există servicii de securitate în toate țările democratice, nu poți forma peste noapte echipe noi, nu poți disponibiliza „specialiști” care există pînă nu ai eu ce să-i înlocuiești, nu toți „securiștii” sînt criminali, etc. Nu vîd ce argumente, ce înțelegeri strategice, ce precauții se pot invoca pentru a amîna restructurarea unor instituții de care nu depinde „siguranța” națională, suveranitatea statului sau ordinea publică. E cazul Academiei Române. Adică al unei instituții care a supraviețuit în condiții de minimă onorabilitate, cam pînă la moartea lui Miron Nicolescu. După președinția sa, a urmat o prăbușire galopantă: personalitățile încă existente în fotoliile academice s-au sîns treptat, iar primiriile de noi membri au încetat odată cu acceptarea Elenei Ceaușescu printre „membrilor”. *Academia* a devenit un ornament neempiric, fără relevanță, fără prerogative, fără prestigiu. Practic, ea a fost desființată. Ar fi fost simplu și legitim ca, după revoluție, să se ia nota de acest fapt și să se pună temelii unei noi Academii, una adevărată, care să recupereze tradiția românească interbelică. S-a preferat însă o soluție confuză, un amestec de miel înnoit cu înăceptabile concesii. S-au făcut o serie de „reparații” (membrii post-mortem, plus cîteva nou veniți, de la părintele Stăniloale la Ștefan Augustin Doinas și Eugen Simion) s-au obținut fonduri (foarte precare) și s-au făcut contacte de protocol cu „surorile” din străinătate. De asemenea, instituțiile de cercetare care țineau — pînă în 1989 — de Academia de Științe Sociale și Politice au trecut sub tutela Academiei propriu-zise ca în anul '56 și '60. Din păcate însă nu senzația de legitimitate academică s-a obținut, ci mai curînd una de complementă pestră, lipsită de rigoare și de criterii. Dintr-o instituție comatoasă cum era pînă în 1989, Academia a devenit un club multicolor în care, spre stupefacție generală, cîteva valori reale (dar reziduale) stau alături de valori contrafăcute, de publiciști minori și de nulități. În felul acesta, o comunitate științifică de elită, care ar trebui să fie emblema de noblete, de competență, de înțelepciune a țării, arată ca un baraz întimplător, ca o clasă oarecare de liceu, în care cîteva premianți se pierd într-o masă de hărnicie medie, de corijenți și de repetenți (mă refer, cu precădere, la științele umaniste, dar se pare că situația e generală). Cum s-a putut ajunge aici? Înșirui cîteva posibile explicații:

1. Incompetența și lipsa de discernămint a celor care decid. Dacă nu faci nici o deosebire între Mircea Malița și Grigore Moisil, dacă existea vobulă a celui dinții și se pare o performanță academică, dacă îl poți așeza pe filosoful Boboc în succesiunea lui Titu Maiorescu, se cheamă că reflexele tale culturale sînt fremediabil adormite.

2. Confuzia criteriilor. Se invocă lungi

liste de lucrări fără a se observa, cînd e cazul, paloarea lucrărilor însele. Nu e vorba a accepta în Academie oameni fără operă, ci a nu măsura opera cu metrul. St. O. Iosif a scris mai mult decît Ion Creangă, Montaigne e autorul unei singure cărți. Faptul că filosoful Boboc a scris mai multe e în avantajul lui Montaigne... Apoi există „opere” și „opere”. A fi editorul lui Eminescu (în continuarea lui Perpessicius) e, din punct de vedere filologic, o lucrare de rang academic. Un astfel de editor devine, în orice țară din lume, academician. La noi însă, Petru Creția nu devine „N-are operă”. Operă au tot sînt de grafomanii care l-au tăvălit pe Eminescu prin zelul lor omagial, prin metafora prin lincadă, operă au o puzderie de articlari nebuloși pentru care scrisul e un fel de a renunța să gîndești.

3. Vanitatea vechilor (și noilor) carieristi, care nu vor, cu nici un preț, să facă un cuvîntos pas înapoi. Un om bătrîn, filosof pe deasupra, ar trebui să aibă decența, după decembrie 1989, să stea departe cînd știe că a fost factorul stalinismului în filosofia românească. Nimeni nu s-ar ocupa de el, nimeni n-ar pierde vremea să-l „infierze”, cum a făcut el cu mari figuri ale culturii naționale. Dar Dumnealui nu vrea să treacă neobservat. Dumnealui vrea, în continuare, să facă ordine în „ideologia” momentului. Vrea să fie, și l se îngăduie să fie șeful secției de filosofie al Academiei Române. El, vechiul, străvechiul C. I. Gullian, cel care strălucise pe cerul gîndirii românești cînd Blaga și Mircea Florian erau interziși, cînd Noica era în închisoare, cînd Mircea Vulcănescu murea în închisoare, ei bine el, domnul Gullian e mereu prezent, e șef, e diriginte de opinie și decide că părintele Anania nu e încă destul de „eopt” pentru Academie, dar că filosoful Boboc este! Și domnul Gullian nu e singurul în această situație. S-a desființat Academia de Științe Sociale și Politice? Nu-i nimic. Membrii ei trec la „noua” Academie, se regroupează și își adjudecă, din nou, institutele de cercetări.

Într-un asemenea context, ce semnificație pot avea „reparațiile” aduse, post-mortem, citorva oameni? E o „reparație” să-l faci pe Noica academician post-mortem? Să-l aduci ofensa, de care nu se poate apăra, de a fi „coleg” cu priplul lui călăi? Reparația reală ar fi denunțarea publică a acestora și trecerea lor în registrul unei bine-meritate uitări.

4. Consimțirea vinovată a membrilor legitimi al Academiei, care suportă cu un suspect stoicism proasta companie în care se află. Faptul că pentru ei, fotoliul academic e un privilegiu care merită plătit printr-o amabilă somnolență ne umple de melancolie.

Vivat Academia?

Fie. Vorba lui Cațavencu: „...toți sîntem români, mai mult sau mai puțin omest...”.

(După revista *Expres*, nr. 5, februarie 1992)

GABRIEL LIICEANU

Anuarul Academiei Române recent apărut prezintă pentru secția de filosofie, psihologie și pedagogie următoarea listă: Membri titulari: Constantin Ionescu-Gullian, Ion Gheorghe Maurer, Vasile Pavelcu. Membri corespondenți: Ion Ceterchi, Găll Ernő, Mircea Malița, Dimitrie Stăniloale. Recent cooptați: Ion Banu, Alexandru Boboc.

Pentru opinia publică, această listă nu spune mare lucru. Nici măcar lumea culturală nu poate înregistra, în toată amploarea lui, caracterul scandalos al acestui bazar de nume, pentru că mai bine de jumătate dintre ele nu au nici un fel de rezonanță publică sau culturală. Putem foarte bine să ne imaginăm că este vorba de specialiști de vîrf într-un domeniu care nu e la îndemîna oricui.

Pentru a percepe grotescul care se ascunde în spatele acestei liste, imagină-ți-vă un concurs de frumusețe în a cărui etapă finală se prezintă o violonistă celebră, patru-cinci femei poete, o gospodină onestă și o doamnă în vîrstă, care s-a retras la moșie după o viață zbuciumată petrecută în „Brigăzile roșii”. Ce ar spune jurul și publicul despre aceste doamne, contemplîndu-le în costume de baie? Părintele Stăniloale poate sta la loc de cinste în orice Academie din lume; dar formația sa și contribuția sa decisivă în domeniul științelor spiritului și recoman-dă pentru secția de teologie (inexistență în actuala Academie Română), nicide-cum pentru filosofie, psihologie sau pedagogie.

Ion Gheorghe Maurer are tot atîtea legături cu filosofia, cîtă are părintele Stăniloale cu Ion Gheorghe Maurer, Ion Ceterchi este jurist, Mircea Malița, matematician ca formație a scris două-trei cărți de esuri care nu au modificat nici un milimetru soarta filosofiei românești. Găll Ernő scria articolele de socialism științific prin anii '50-'60 în „Revista de filosofie”, care trebuiau rescrise în redacție.

Ce s-ar putea spune despre Constantin Ionescu-Gullian? Domnia sa este șeful secției de filosofie a Academiei Române. A prins încă școala bună de filosofie din anul '40. Cîteva lecturi la sur-să din filosofii germani, cîteva articole de etică în „Revista Fundațiilor Regale” scrise de un profesionist cuminie, care promitea. În anul '50, Leonte Răutu, șeful secției de Ideologie a Comitetului Central, îl încredințase funcția de ghiloneur-șef în domeniul filosofiei. Gullian trebuia să preia din filosofia sovietică limbajul critic-demascator și să-l aplice la istoria culturii și a filosofiei românești și universale; lui l-a revenit sarcina de a introduce în lexiconul românesc limba aceea de lemn a „criticii filosofice marxist-leniniste, menită să obnubileze mințile a generații de studenți, să formeze generații de activiști, să străbată „ca un fir roșu” învățămîntul politic de pretutindeni, sclerozînd creierul și ucigînd gîndirea în fașă. Sînt traduse urgente din limba rusă — text, prefață și note — broșuri cu excerpte din „filosofii materialisti”: Lao-tzi (?), Voltaire, D'Holbach, La Mettrie, Locke, Feuerbach... Traducerile sînt semnate de C. Ionescu-Gullian. La 35 de ani, în virtutea acestei prestații, devine membru al Academiei, șeful catedrei de istoria filosofiei de la Facultatea de filosofie din București, directorul Institutului de filosofie al Academiei. Se specializează în „critica filosofiei burgheze”. Demască „a-

baterile”, „alun.cărțile”, „deviațiile” ideologice; demontă „primejdiile”; îi scoate pentru ani buni din cultura română pe Maiorescu și pe Blaga; îi „infierază” pe filosofii români interbelici care „s-au adăpat” din apele murdare ale filosofiei idealiste germane, pe care în prima tinerețe o lubise și o cultivase; critică filosofia „imperialismului în putrefacție”. Devine spiritual plat de serviciu care ucide tot ce este spirit.

Am lucrat o vreme, începînd din 1965, la Institutul de filosofie al Academiei sub directoratul său. „Sala de sedințe” a Institutului era în bibliotecă. Mi-a rămas în minie o sedință în care, după ce a bătut cu pumnul în masa acoperită cu cațifea roșie, a strigat: „Sînt oameni care au citit de trei ori cîte cărți sînt în această bibliotecă. Să vă întreb bine în cap: nu de așa ceva avem noi nevoie, ei de oameni capabili să apere linia partidului!”

Eram foarte tînăr și lucrurile astea mă impresionau teribil. Un prieten mai vîrstnic mi-a spus: „Nu-i lux în seamă. Tipii ca Gullian sînt asemenea morților cărora continuă să le crească o vreme părul și unghilele”. Părea să aibă dreptate și mi-am propus să nu-l numesc niciodată, pentru că morții și fantelele nu există.

Însă ce se întimplă acum este de-a dreptul grozav: fantomele prind corp și pătrund în viața noastră. Gullian, care a fost un mic Nikolski al filosofiei, continuă să conducă secția de filosofie a Academiei și să coopereze noi membri: pe Alexandru Boboc, de pildă, vestit în tagma filosoficească printr-un faimos scandal de plagiat, prin turnătorii la secția ideologică a C.C.-ului, prin jurnale cărți de compilații, printr-un IQ extrem de scăzut. Nu specialiști de vîrf, ca profesorul Mircea Florina sau Ilie Părvu, merită să intre în Academie, ci impostori calificați, ocolii de studenți și populîndu-și sala de curs cu cîteva suflete de pripas, momite de o garantată notă 10 la examen.

De fapt, de ce ne mirăm că lucrurile arată așa? Nu este vorba în toate acestea de o splendidă coerență? Într-o Academie în care Ion Gheorghe Maurer, Alexandru Bărlădeanu și Suzana Gădea sînt membri titulari (răul cel mai mic fiind că n-au scris un singur rînd academic în viața lor), în care cei care l-au comparat pe Ceaușescu cu Pericle, apoi cu „omul universal” al Renașterii sînt astăzi vicepreședinți și șefi de secție, în care Nicolae Manolescu nu este primit în Academie pentru că „face politică” (în vremea ce, după cum vedem, locul e ocupat doar de serafimii apolitic), în care intelectuali de valoare părintelui Stăniloale și a lui St. Aug. Doinas acceptă să stea alături de impostori și de torționari ai spiritelor — de ce nu ar fi Gullian și Boboc la locul lor?

Acastă Academie, jalnic cîrpiță, este cerul culturii noastre. Pe harta acestui cer stau, grotesc îmbrățișate, victimele și călăii lor: cîteva membri post-mortem (cîte un Blaga, cîte un Noica), adică marii noștri vii — și cîteva membri în viață (cîte un Gullian, cîte un Boboc) — adică fantomele noastre de serviciu, cărora continuă să le crească unghilele și părul.

(După revista *Expres*, nr. 6 februarie 1992)

ROMANIA

STEFAN WOLLE

SOCIETATEA INFESTATĂ

Sindromul dosarelor Securității în fosta R.D.G.

(Urmare din numărul trecut)

Toți factorii care ne frapază în asemenea documente — sărăcia limbii, formalismul termenilor, predilecția pentru prescurtări, nivelul scăzut al reflexivității — au pe lângă cauzele generale, ce rezidă din situația politică, încă o cauză aparte. Toți cei care redactau rapoarte trebuiau să se abțină de la exprimarea oricărei opinii. Trebuiau raportate numai faptele și asta cât se poate de scurt și concis. Orice urmă de subiectivitate era percepută ca stinjenitoare și periculoasă. Până și rapoartele asupra atmosferei generale în rândul maselor se mărgineau câteodată la enumerarea fără discernământ a unor evenimente disparate, consemnate fără o cîntărire sau evaluare prealabilă. Sistemul supravegherii totale era dus încă de la acest nivel până la absurd.

În parte este vorba însă, în cazul unor astfel de documente, de surse istorice foarte interesante. Ca urmare a evenimentelor din iunie 1953, care au surprins organele de Securitate cu totul nepregătite, s-a început edificarea unui vast sistem de informare. Zeci de mii de rapoarte întocmite de informatori s-au sintetizat în serviciile teritoriale și în administrațiile regionale ale Ministerului pentru Securitatea Statului, iar sintezele au fost rezumate, la rândul lor, în Centrală. Aceste rezumate se predau ca material informativ membrilor conducerii Partidului. Sistemul de informare a fost extins și perfecționat tot mai mult în decursul anilor. În cazul unor situații politice extreme de grave se solicitau serviciilor subordonate rapoarte zilnice, de regulă se predau însă rapoarte săptămânale și lunare. În afară de aceasta mai existau cercetări pe domenii: aprovizionarea, refugierea din Republică și cererile de emigrare, atmosfera din universități etc., etc. S-a reclamat adesea în R.D.G. lipsa unei sociologii empirice — ei bine, ea exista aici, la Securitate.

De exemplu, cu puțin timp înainte de căderea R.D.G., în anul 1959, s-a realizat o vastă analiză a situației igienei sociale. Din ea nu rezulta numai numărul personalului sanitar și al medicilor care au depus cerere de emigrare, ci s-a încercat și elucidarea cauzelor creșterii tot mai mari a acestui număr. Nucleul care desfășura această activitate de informare era Grupul Central de Evaluare și Informare, ale cărui dosare ar trebui să se pună cât de curând la dispoziția cercetării istorice.

Ministerul pentru Securitatea Statului nu era deci un pur organ de reprimare, ci desfășura o vastă activitate analitică. De exemplu, conducerea Partidului nu a crezut nici o clipă în votarea aproape în unanimitate a „candidaților Frontului Național”, declarată de fiecare dată în urma „alegerilor populare”. Pentru că se interesa în mod deosebit de adevăratul comportament al populației la alegeri și de rezultatele acestora, se întocmeau liste în care se confruntau rezultatele oficiale cu cele reale. Jochen Laufer a expus și argumentat această practică a falsificării rezultatelor alegerilor pornind de la primele alegeri unitare din anul 1950¹⁾.

Pornind de la exemplul evenimentelor din anul 1953, respectiv 1956, Armin Mitter și cu mine am încercat să demonstrăm valoarea documentară a activității Ministerului pentru Securitatea Statului în reconstituirea istoriei țării noastre²⁾.

Desigur că manevrarea dosarelor unui aparat represiv solicită o deosebită prudență. Poliția secretă politică

a unui stat totalitar capătă legitimitate abia prin existența unor forțe obscure, care, în adâncuri de nepătruns, pregătesc răsturnarea orînduirii politice în vigoare. Cu cât sînt mai periculoase ueliturile conspiratorilor, cu atât mai importantă este perfecționarea profesională și extinderea competențelor autorităților, care trebuie să apere statul. La capătul acestei dinamici proprii a aparatelor birocratice se află obsesia paranoică a dictaturilor moderne, cea a securității. Parcurgînd dosarele, istoricul se află în pericolul de a considera drept realitate istorică produsele acestei gândiri extreme, tipice Securității. În administrația teritorială Berlin a Ministerului pentru Securitatea Statului există, de exemplu, un dosar cuprinzător al subiecților implicați într-un „incident deosebit” dintr-un lagăr de pregătire premilitară a studenților. Într-o seară, în care în mod vădit s-a lăsat cu chef, s-a cîntat cîntecul de pahar „Stăteau bătrînii germani de pe ambele maluri ale Rinului”. Intonarea acestui cîntec și a altora asemănătoare a fost considerată expresie a unei „insuficiențe educației socialiste”. Iar faptul că secretarul de partid al studenților a cîntat împreună cu ceilalți a agravat și mai mult situația.

Trebuie evitat să se considere asemenea incidente, consemnate în dosarele Securității, caraghioase prin excelență. Ele se sfîrșeau adesea tragic pentru cei implicați. În aceeași arhivă se află dosarul unui „incident” asemănător, tot din anul 1967: cîteva eleve de școală medie au făcut o revistă lirică și au multiplicat-o. În ea a apărut și traducerea unui text al formației Beatles. Conducerea școlii a apreciat acest fapt ca „expresie decadentă a non-culturii capitaliste”. S-a ajuns la „discuții explicative”, la amenințări cu pedeapsa, la sancțiuni U.T.C. și s-a terminat cu sinuciderea unei fete de 17 ani.

Aceste „istorioare”, și altele ca ele, oglindesc realitatea de zi cu zi din R.D.G., chiar dacă sînt rezultatele unei bolnăvicioase obsesii a securității. Dosarele Ministerului pentru Securitatea Statului sînt mai bogate tocmai în cazurile în care indivizii les din șablon. În arhivele Ministerului pentru Securitatea Statului mai există din abundență și așa-numite surse de informații privind masele. Există, de exemplu, acolo tabele, interpretate din punct de vedere social, ale emigrării cetățenilor R.D.G. Pentru prima oară va fi posibil să se cuprindă cu exactitate dimensiunile acestui fenomen atât de important pentru istoria ambelor state germane. În anul '50 s-a făcut din jumătate în jumătate de an o statistică a grevelor de lucru și a avertismentelor de grevă. Se ținea cu exactitate evidența acțiunilor de împrăștiere a manifestelor inițiate de organizații din Vest, ca de exemplu, Biroul-est al Partidului Socialist sau „Grupurile de luptă împotriva dezumanizării”. Au fost de asemenea înregistrate cu exactitate „lozințele instigatoare și manifestele executate artisanal”.

Același lucru este valabil și pentru materialele depuse în așa-numita administrație a documentelor. Acolo se află toate ordinele, direcțiunile și indicațiile Ministerului pentru Securitatea Statului din 1950 încoace. Structura internă și modul de lucru al Ministerului pentru Securitatea Statului nu ar putea fi cercetate fără aceste materiale. Aceste documente nu conțin date care să lezeze „interese demne de a fi apărate ale unei terțe persoane” în spiritul legii arhivelor federale.

Activitatea Facultății de Drept din Potsdam are de asemenea o importan-

ță considerabilă. De fapt, este vorba în acest caz de o instituție specială a Ministerului pentru Securitatea Statului de formare și calificare a colaboratorilor săi. Oricine trecea prin această instituție de învățămînt trebuia să elaboreze, în funcție de nivelul său, o lucrare de absolvire a școlii profesionale, o lucrare de diplomă sau una de doctorat. Și la aceste lucrări se observă aceleași caracteristici ca și la rapoartele menționate mai sus. Este cutremurătoare opacitatea intelectuală care transpare din ele. În ciuda acestui fapt, există adesea detalii interesante. Ocazional se efectuau și lucrări istorice, spre exemplu despre aparatul militar ilegal al Partidului Comunist German din anul '20. Privit strict din perspectiva dreptului la nedivulgarea datelor, utilizarea în scopuri științifice a acestui volum de date, bine sistematizate de altfel în cartoteci, ar putea surveni doar în cazuri extreme. Este pe de o parte de înțeles, căci există falnici deținători de titluri academice, care se tem acum de biamare, pe de altă parte însă nu se încalcă neapărat dreptul la nedivulgarea datelor personale prin elizarea unor lucrări de doctorat. Un fost luptător est-german pentru drepturi cetățenești, care trăiește deja de cîțiva ani în Berlinul de vest, a solicitat transferarea titlului de doctorat, obținut de către altcineva cu o dizertație despre el, asupra lui însuși. De ce nu s-ar introduce pentru asemenea cazuri un titlu de doctor onorific? Neîndoiește că pentru cercetarea științifică sînt în general importante și documentele Facultății de securități din Potsdam.

Discuțiile privitoare la cercetarea științifică a istoriei, la structura, metodele de lucru și relațiile Ministerului pentru Securitatea Statului nu mai trebuie să rămînă în conul de umbră aruncat de controversa stîrnită de problema dosarelor personale. Atîta timp cît sînt importante ale activității Securității Statului rămîn în obscuritate, se vor naște mituri. Nu în ultimul rînd și mitul Securității Statului ca singur vinovat, mit care ar dori să treacă sub tăcere faptul că Ministerul pentru Securitatea Statului a fost mereu și pe toate planurile subordonat Partidului Socialist Unit German. Relațiile dintre Ministerul pentru Securitatea Statului, Partid, aparatul de stat, justiție, precum și cele dintre partidele de coaliție

trebuie cercetate amănunțit. Rădăcinile doctrinei, cauzele psihologice ale su-punerii necondiționate a multor oameni, structurile totalitariste de gândire, limbaajul securiștilor — toate acestea trebuie cercetate în mod sistematic. Dacă se mai poate clarifica în vreun fel trecutul, atunci trebuie să se înceapă de aici, și nu de la penibilele verificări ale funcționarilor vamali și ale factorilor poștali.

Fără arhiva Ministerului pentru Securitatea Statului nu se va putea scrie niciodată istoria R.D.G. Imaginea este întregită de datele furnizate de organele de stat de Partidul Socialist Unit German și de celelalte partide și organizații de masă. În special materialele Ministerului pentru Securitatea Statului sînt elocvente, ele descriu stări de fapt, cazuri particulare și destine umane. Ele nu conțin însă aproape deloc documente privitoare la cazurile celor cu putere politică și decizională.

Acest fapt demonstrează o dată în plus că puterea politică nu se află în minile serviciului de securitate, ci în cele ale biroului politic al Partidului Socialist Unit German. În cazul descrierii unor situații din țară, rapoartele de informare ale Ministerului pentru Securitatea Statului erau mai concise, mai concrete și mai la obiect decât cele elaborate în cadrul aparatului Partidului Socialist Unit German.

Întrebarea „Unde este dosarul meu?” trebuie să și-o pună întreaga societate din fosta R.D.G. Și, fiindcă veni vorba, — carcasa transformatorului, pe care s-a scris această întrebare acum un an și jumătate, a fost acoperită de curînd cu afișe. O reclamă pentru farfurii de supă și o declarație de protest împotriva majorării chiriiilor acoperă inscripția aproape în întregime, astfel încît numai cunoscătorii îi mai pot descifra sensul. Vîntul și ploaia au și trecut însă la treabă și în curînd întrebarea se va putea citi din nou.

1) — din Politică și istorie contemporană (supliment al săptămînalului Parlamentul, nr. 25, 25 ianuarie 1991.

2) Ibidem

Din: Transit — Europäische Revue, Transit nr. 2, vara 1991, Rückkehr der Geschichte, Editura Neue Kritik, Frankfurt/Main, 1991, pp. 180—186.

Traducere de MONICA CUCIUREANU

Cărți HUMANITAS prin poșta

Un mijloc simplu și comod de a vă procura cărțile HUMANITAS este de a vă adresa serviciului său de expediție prin poștă. Pentru aceasta nu trebuie docit să alegeți titlurile care vă interesează, să completați cuponul de comandă de mai jos și să-l expediți pe adresa:

EDITURA HUMANITAS

Oficiul Poștal 37, C.P. 223 București

CUPON DE COMANDĂ

Vă rog să-mi expediți pe adresa de mai jos titlurile însemnate cu „X”:

Noi apăruti.

- Mircea Eliade, *Sacru și profanul*, 225 lei
- Nicoleta Franck, *O înfrîngere în victorie*, 290 lei
- Ihor Lemnij, *Pasul și drumul*, 245 lei
- Constantin Noica, *Pagini despre sufletul românesc*, 78 lei
- J.M. Bochenski, *Introducere în logica autorității*, 140 lei
- Ghiță Ionescu, *Investigarea comparativă a politicii comuniste*, 120 lei
- Titluri apărute, încă disponibile:
- C. Noica, *Jurnal de idei*, 325 lei
- M. Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I.*, 275 lei
- Paul Goma, *Soldatul cîinelui*, 65 lei
- Emil Cioran, *Cartea amăgirilor*, 65 lei
- Augustin, *De dialectica*, 59 lei
- L. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, 48 lei
- Mircea Eliade, *Solilocvii*, 37 lei
- Eugen Ionescu, *Nu*, 65 lei
- A. Paleologu, *Minunatele amintiri ale unui ambasador al golanilor*, 175 lei
- A. Iakovlev, *Ce vrem să facem din Uniunea Sovietică*, 155 lei
- A. Le Diberder, N. Coste-Cedan, *Televiziunea*, 39 lei
- George Soros, *Pentru o transformare a sistemului sovietic*, 200 lei
- Mariana Negruș, *Finanțarea schimburilor internaționale*, 105 lei

Numele..... Localit.....

Str.....nr.....bl.....sc.....ap.....

cod.....oficiu poștal.....județ.....